

โครงการออกแบบปรับปรุงสถาปัตยกรรมภายใน

สำนักวิชาบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ
หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

ลงทะเบียนวันที่	18 ก.พ. 2555
เลขทะเบียน	121198
เลขหมู่	อน 2750 ก 855 ค
หัวเรื่อง	- หอจดหมายเหตุพุทธทาส - มรณานุสรณ์ - ทรอศกพมช

นาย เกียรติศักดิ์ ศรีโสภ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต

ภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ปีการศึกษา 2553

THE INTERIOR ARCHITECTURAL DESIGN

BUDDHASA INDAPANNO ARCHIVES

MR.KIADTISAK SRISOPA

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS

FOR THE BACHELOR DEGREE OF ARCHITECTURE

DEPARTMENT OF INTERIOR ARCHITECTURE

FACULTY OF ARCHITECTURE

RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY THANYABURI

ACADEMIC YEAR 2010

หัวข้อวิทยานิพนธ์   โครงการออกแบบปรับปรุงสถาปัตยกรรมภายใน หอจดหมายเหตุพุทธทาส
อินทปัญญา
โดย   นายเกียรติศักดิ์ ศรีโสภา
ภาควิชา   สถาปัตยกรรมภายใน
อาจารย์ที่ปรึกษา   อาจารย์ธรรณฤทธิ์ ธน โภเศษ
ปีการศึกษา   2553

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต

.....คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธีรวัลย์ วรรณโนทัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธาน

(อาจารย์นันทิรา มิลินทานุช)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา

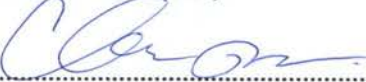
(อาจารย์ธรรณฤทธิ์ ธน โภเศษ)

.....กรรมการ

(อาจารย์นพศักดิ์ ฤทธิ์ดี)

.....กรรมการ

(อาจารย์ชวลิต น่วมธนัง)

.....กรรมการ

(อาจารย์ปิยะภัทร เต็มเยี่ยม)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	โครงการออกแบบปรับปรุงสถาปัตยกรรมภายในหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ
โดย	นายเกียรติศักดิ์ ศรีโสภာ
คณะ	สถาปัตยกรรมศาสตร์
ภาควิชา	สถาปัตยกรรมภายใน
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	อาจารย์ วัฒนฤทธิ์ ธนโกเศศ
ปีการศึกษา	2553
โครงการ	โครงการออกแบบปรับปรุงสถาปัตยกรรมภายในหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ
สถานะโครงการ	โครงการออกแบบปรับปรุง
เจ้าของโครงการ	มูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ
ที่ตั้งโครงการ	สวนวชิรเบญจทัศ
ขนาดที่ตั้งโครงการ	10.4 ไร่
ขนาดพื้นที่โครงการ	5640 ตารางเมตร

บทคัดย่อ

ปัจจุบันหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ อยู่ในความดูแลของ มูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ ซึ่งทางมูลนิธิมีความต้องการส่งเสริม หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางศาสนา แต่จากภาพรวมโครงการและผลตอบรับที่ได้ พบว่าตัวโครงการและกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นมีความเข้าใจยาก เกินขอบเขตของบุคคลโดยทั่วไป จึงได้มีการวางแผนการพัฒนารูปแบบของการจัดแสดงและกิจกรรมให้ เหมาะสมกับบุคคลโดยทั่วไป เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเรียนรู้ศึกษาค้นคว้า รวมทั้งการเผยแพร่ ที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ห้ามฉีก ตัด หรือทำให้เสียหาย
ผู้ใดพบเห็น กรุณาแจ้งคืนได้ที่

โทรศัพท์ 0-2549-3079

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
มทร.ธัญบุรี
ต.คลองหก อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี 12110

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สามารถสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายท่าน และองค์กรต่างๆ ที่ได้ให้ความร่วมมือ คำแนะนำที่มีประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาในการให้ข้อมูลด้านต่างๆ ทำให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังมีรายชื่อบุคคลที่กล่าวต่อไปนี้

ผู้ให้คำปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์

-อาจารย์ รณฤทธิ์ ธนโกเศศ (อ.โก) ที่ปรึกษาที่ใจดีเสียสละเวลาอันมีค่า มาให้คำปรึกษาที่ดี และแนวความคิดใหม่ๆ ที่สอนให้

ผู้ให้ข้อมูลเพื่อใช้ในการประกอบการศึกษาในการทำวิทยานิพนธ์

- มูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ
- คุณ กิตติศักดิ์ รุ่งเรืองวัฒนชัย ผู้จัดการสำนักงาน หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ
- บริษัท อิตาเลียน-ไทย ดีเวลอปเม้นต์

ผู้ให้ความสนับสนุนด้านต่างๆในการทำวิทยานิพนธ์

- ขอบคุณคุณพ่อ คุณแม่ พี่น้องและครอบครัวที่ผู้เบื้องหลังผมตลอดไม่ว่าเวลาใด
- ขอบคุณเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นเพื่อทำให้เข้มแข็งขึ้นและรู้จักการแก้ปัญหา สถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นภายใต้ร่มเงาสถาบันแห่งนี้ตลอดระยะเวลาการศึกษา ทำให้เกิดการเรียนรู้ทางวิชาการสถาปัตยกรรม -
- ขอบคุณเพื่อนMOVE 16ฯทุกคนที่คอยเป็นกำลังใจและช่วยเหลือตลอด เพื่อน สยามโมเดลชั้นเทพ เพื่อนหนึ่งแลนด์สเคป และเก้าอี้ อีก4 ตัว เพื่อนออย สำหรับการแปะชาร์ทที่ไม่ได้ตัดขอบ(เจ็บ) เพื่อนไม้ข้างไฟฟ้า เพื่อนนัทเครื่องตีที่ดี เพื่อนโมที่แวะมาคุยบางบางเวลา และแผ่นรองตัดที่ให้ยืม เพื่อเพื่อนแซมบี ที่ช่วยพอดท์งานให้อย่างทันเวลา เพื่อนแอ สำหรับแนวคิดดีๆ เพื่อนปา สำหรับเก้าอี้คำปรึกษาดีๆ เพื่อนเตล เพื่อนจอย (ม้า) ที่ช่วยหลายๆอย่าง ทั้งมีสาระ และไร้สาระ และอีกหลายคนที่มีได้ กล่าวถึงในที่นี้
- ขอบคุณเพื่อน ปวัน (กบ) เพื่อนเรซ ที่อยู่ร่วมบ้านเดียวกันมานานและไม่เคยทิ้งกัน
- ขอบคุณเพื่อน แนน ที่มาช่วยในช่วงเวลาสุดท้ายกาเครื่องย้ายโมเดล ขอบคุณกำลังใจจากเพื่อนเก่าชาวสวนกุหลาบฯรังสิต ทุกคนที่ให้มา
- ขอบคุณน้อง ๆ ที่น่ารัก น้องหนูยลี่ ที่มานั่งตัดโมเดลทั้งคืน น้องแอน น้องทรายที่มาช่วยในคำคืนสุดท้าย
- ขอบคุณอีกหลายๆคนที่ไม่ได้กล่าวถึงในที่นี้ (แต่รู้ว่าใคร)
- สุดท้ายขอขอบคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ที่ให้คำแนะนำดีๆเพื่อปรับปรุงผลงานต่อไป

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ข
สารบัญ.....	ค
สารบัญภาพ.....	ง
สารบัญตาราง.....	จ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฉ
สารบัญแผนที่.....	ม
บทที่1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาของโครงการ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	2
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	2-3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา.....	3
บทที่2 ข้อมูลทั่วไปและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	4
2.1 ประวัติความเป็นมาโครงการ.....	4
2.2 คำจำกัดความ.....	5
2.3 รายละเอียดพื้นฐานเกี่ยวกับสวน โมกข์.....	5
2.3.1 กำเนิดสวน โมกข์.....	5-9

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
2.3.2 องค์ประกอบสวน โมกข์.....	9-10
2.4 พุทธประวัติท่านพุทธทาส ภิฑู	11
2.4.1 กำเนิดแห่งชีวิต.....	11
2.5 มรดกพุทธทาส.....	12
2.5.1 มรดกทางวัฒนธรรม.....	12
2.5.2 มรดกทางนามธรรม.....	12-13
2.5.3 เรียนพุทธศาสนาใน 15 นาที.....	13-17
2.6 หลักการออกแบบและทฤษฎีและเกี่ยวข้อง.....	17
2.6.1 การใช้สี.....	17
2.6.2 แสงกับการตกแต่งภายใน.....	18-20
2.6.3 จิตวิทยาการรับรู้.....	20-22
2.5.4 จิตวิทยาการเรียนรู้.....	22-23
2.6.5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้.....	23-25
2.6.6 ลักษณะของนิเทศการ.....	25-29
2.6.7 เทคนิคการจัดแสดง.....	29-374
2.6.8 การกำหนดทางเดินชมนิเทศการ.....	35-36

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

2.7 กรณีศึกษาเปรียบเทียบ.....	37
2.7.1 หออัครศิลป์.....	...37-41
2.7.2 หอไทยนิทัศน์ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งชาติ	42-50
2.7.3 พิพิธภัณฑ์พุทธศาสนา.....	51-56
บทที่3 การวิเคราะห์โครงการ.....	58
3.1 ผู้ให้บริการ.....	58
3.1.1 ผังองค์กร.....	58-60
3.2 ผู้รับบริการ.....	60
3.2.1 กลุ่มหลัก.....	60-64
3.2.2 กลุ่มรอง.....	60-64
3.3 ที่ตั้งโครงการ.....	65
3.3.1 บริบท (Context).....	65-67
3.3.2 การเข้าถึง (Approach).....	68-71
3.3.3 ทางเข้าอาคาร (Building Entrance).....	72
3.3.4 ทิศทางการวางอาคาร (Orientation).....	73-75
3.3.5 สถาปัตยกรรมเดิม (Existing Architecture).....	76-79
3.3.6 โครงสร้างและงานระบบ (Structure and Engineering System).....	80-81

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

บทที่ 4 รายละเอียดโครงการ

4.1 วัตถุประสงค์ของการออกแบบ.....	84
4.2 รายละเอียดโครงการ.....	84
4.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการออกแบบ.....	85

บทที่ 5 การออกแบบทางเลือก

5.1 การออกแบบทางเลือกที่ 1.....	86-87
5.2 การออกแบบทางเลือกที่ 1.....	88-89
5.3 การออกแบบทางเลือกที่ 3.....	90-91

บทที่ 6 แนวความคิดและการออกแบบ

6.1 ที่มาและความสำคัญของแนวความคิด.....	92
6.2 วัตถุประสงค์ของแนวความคิดในการออกแบบ.....	93
6.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากแนวความคิดในออกแบบ.....	93
6.4 แนวความคิดกับการออกแบบ.....	93
6.5 ผังเครื่องเรือน (Furniture Plan).....	94-96
6.6 รูปด้าน (Elevation).....	97-98
6.7 ทศนียภาพ (Perspective).....	99-108

บรรณานุกรม

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของโครงการหรืองานวิจัย (Rationale/Research problem)

ตลอดช่วงชีวิต ๘๗ ปี ระหว่างปีพุทธศักราช ๒๔๔๕-๒๕๓๖ ของท่านพุทธทาสภิกขุ ท่านได้ศึกษาปฏิบัติและเผยแผ่ธรรมอย่างสม่ำเสมอและแพร่หลาย มีผลงานการเผยแผ่รูปธรรมและประจักษ์พยานอย่างมาก ไม่เฉพาะเพียงที่สวนโมกขพลารามและคณะธรรมทานเท่านั้น เกิดการเคลื่อนไหวใหม่ในสังคมและแวดวงศาสนาอย่างต่อเนื่องกว้างขวาง มากมายสืบเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน ได้รับการยอมรับนับถือทั่วไปทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ และสากล ไม่จำเพาะเฉพาะพุทธศาสนาเท่านั้นหลังมรณกรรมของท่านแล้ว สวนโมกขพลาราม คณะธรรมทานและคณะศิษยานุศิษย์ ตลอดจนกลุ่มผู้สนใจใฝ่ศึกษาปฏิบัติ ได้ประมวลรวบรวมสิ่งศึกษาเรียนรู้ ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ทั้งหลายของท่านไว้ สิ่งศึกษาเรียนรู้ทั้งหมดนี้เป็นมรดกทางปัญญาอันยิ่งใหญ่ สมควรจัดเก็บอนุรักษ์ไว้ให้เป็นระบบเพื่อความสะดวกในการสืบค้นเพื่อเผยแผ่ และเป็นประโยชน์เกิดสันติสุขแห่งมวลมนุษยชาติ ในเบื้องต้นจากการสำรวจเอกสาร สิ่งพิมพ์ ภาพ แล็บเสียง ใสคัทสัน และวัตถุสิ่งของต่างๆ ของท่านพุทธทาส มีปริมาณเบื้องต้นมากกว่า ๒๗,๓๔๗ รายการ ซึ่งในปัจจุบันทุกอย่างอยู่ในสถานภาพที่เสี่ยงต่อการชำรุดเสียหาย เสื่อมสภาพ ควรได้รับการอนุรักษ์ รักษาอย่างเร่งด่วน ถึงแม้ทางสวนโมกขพลาราม คณะธรรมทาน ตลอดจนคณะผู้ศึกษาและศรัทธาในท่านจะได้พยายามดำเนินการต่างๆ เพื่อจัดเก็บ รักษาและอนุรักษ์ แต่ก็พบว่ายังไม่สามารถดำเนินการให้ได้ดีและสมบูรณ์ สมกับคุณค่าของงานต่างๆ ที่มีอยู่ และพบว่าเกินกำลังและวิสัยของวัด มูลนิธิและอาสาสมัคร (สื่อออนไลน์ : <http://www.bia.or.th> : 2553)

ด้วยเหตุนี้จึง จัดตั้งหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ ซึ่งเป็นหอจดหมายเหตุศาสนธรรม (Religious Archives) เพื่อทำการเก็บรักษา อนุรักษ์ ศึกษาค้นคว้าและเผยแผ่ผลงานของท่านพุทธทาสฯ ให้แพร่หลาย แต่การใช้งานพื้นที่ในโครงการนั้นกลับไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อการศึกษา และเผยแผ่ หลักธรรมและผลงานของท่าน พื้นที่ส่วนใหญ่หมดไปกับการเก็บรักษา และไม่ให้ผู้คนทั่วไปได้รับชม จึงทำให้ผลงานเหล่านั้นสูญเสียมูลค่าที่จะเผยแผ่ไป อีกทั้งยังทำให้พื้นที่การใช้งานไม่มากพอต่อการศึกษาและปฏิบัติธรรม รวมทั้งพื้นที่ต่าง ๆ นั้นขาดความเชื่อมโยงกันอีกด้วย

ดังนั้นการศึกษาเบื้องต้นจึงเป็นการค้นคว้าข้อมูลต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางเพื่อเสนอทางเลือกในการออกแบบสถาปัตยกรรมภายในโครงการ หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ เพื่อแก้ปัญหาเดิม ตลอดจนเพิ่มแนวความคิดในการออกแบบ เพื่อตอบสนองกับการใช้งาน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.2.1. เพื่อศึกษาแนวทางการออกแบบและปรับปรุงงานสถาปัตยกรรมภายในประเภทศูนย์การเรียนรู้
- 1.2.2. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและผลงานของท่านสมเด็จพระพุทธทาสภิกขุ
- 1.2.3. เพื่อศึกษากิจกรรมทางศาสนาพุทธ และศาสนาอื่นๆ

1.3 ขอบเขตของวิทยานิพนธ์

1.3.1 การออกแบบสถาปัตยกรรมภายในประเภทศูนย์การเรียนรู้จำเป็นต้องศึกษาและวิเคราะห์ประเด็นดังต่อไปนี้

1.3.1.1 กลุ่มเป้าหมาย

- ลักษณะเฉพาะและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายหลักคือ กลุ่มผู้คนที่มาพักผ่อนภายในสวนวชิรเบญจทัศ มาเพื่อออกกำลังกาย พักผ่อน มีบางส่วนที่มาศึกษาหาความรู้ จะมาเป็นคู่ หรือเป็นกลุ่ม มีทุกทุกวัย แต่ส่วนมากจะเป็นเด็ก-วัยรุ่นนักเรียนนักศึกษา

- ลักษณะเฉพาะและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายรองคือ นักเรียนนักศึกษาที่มาศึกษาดูงานหอจดหมายเหตุพุทธทาส เข้ามาเพื่อศึกษาและหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับ ท่านพุทธทาส หรือมาประกอบกิจกรรมหับทางหอที่จัดขึ้น

1.3.1.1 ที่ตั้ง

- บริบท
- การเข้าถึง
- ทางเข้าอาคาร
- ทิศทางการวางอาคาร
- สถาปัตยกรรมเดิม
- โครงสร้างและงานระบบ

1.3.1.2 ขั้นตอนการดำเนินงาน

- หาปัญหาโครงการ
- สืบค้นข้อมูลสนับสนุนโครงการ
- วิเคราะห์ข้อมูลความเป็นไปได้
- นำมาใช้กับการออกแบบ
- ทำแปลน รูปด้าน รูปตัด
- คัดโมเดล

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1.4.1.สามารถออกแบบสถาปัตยกรรมภายในประเภทศูนย์การเรียนรู้ ได้อย่างสัมฤทธิ์ผล

1.4.2.สามารถสังเคราะห์ประวัติท่านสมเด็จพระพุทธทาส ภิกขุ ผู้การออกแบบสถาปัตยกรรมภายในประเภทศูนย์การเรียนรู้ได้

1.4.3.สามารถสังเคราะห์กิจกรรมทางพุทธศาสนา และศาสนาอื่น ผู้การออกแบบสถาปัตยกรรมภายในประเภทศูนย์การเรียนรู้ได้

บทที่ 2

ข้อมูลพื้นฐาน

2.1 ประวัติความเป็นมาโครงการ

2.1.1 ประวัติความเป็นมาโครงการหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

ตลอดช่วงชีวิต ๘๗ ปี ระหว่างปีพุทธศักราช ๒๔๔๕-๒๕๓๖ ของท่านพุทธทาสภิกขุ ท่านได้ศึกษาปฏิบัติและเผยแผ่ธรรมอย่างสม่ำเสมอและแพร่หลาย มีผลงานการ เผยแพร่ธรรมและประจักษ์พยานอย่างมาก ไม่เฉพาะเพียงที่สวน โมกขพลารามและคณะธรรมทานเท่านั้น เกิดการเคลื่อนไหวใหม่ในสังคมและแวดวงศาสนาอย่างต่อเนื่องกว้างขวาง มากมายสืบเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน ได้รับการยอมรับนับถือทั่วไปทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ และสากล ไม่จำเพาะเฉพาะพุทธศาสนาเท่านั้นหลังมรณกรรมของท่านแล้ว สวน โมกขพลาราม คณะธรรมทานและคณะศิษยานุศิษย์ ตลอดจนกลุ่มผู้สนใจใฝ่ศึกษาปฏิบัติ ได้ประมวลรวบรวมสิ่งศึกษาเรียนรู้ ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ทั้งหลายของท่านไว้ สิ่งศึกษาเรียนรู้ทั้งหมดนี้เป็นมรดกทางปัญญาอันยิ่งใหญ่ สมควรจัดเก็บอนุรักษ์ไว้ให้เป็นระบบเพื่อความสะดวกในการสืบค้นเพื่อเผยแผ่ และเป็นประโยชน์เกิดสันติสุขแห่งมวลมนุษยชาติ ในเบื้องต้นจากการสำรวจเอกสาร สิ่งพิมพ์ ภาพ แถบเสียง โสตทัศน์ และวัตถุสิ่งของต่างๆ ของท่านพุทธทาส มีปริมาณเบื้องต้นมากกว่า ๒๗,๓๔๗ รายการ ซึ่งในปัจจุบันทุกอย่างอยู่ในสถานภาพที่เสี่ยงต่อการชำรุดเสียหาย เสื่อมสภาพ ควรได้รับการอนุรักษ์ รักษาอย่างเร่งด่วน ถึงแม้ทางสวน โมกขพลาราม คณะธรรมทาน ตลอดจนคณะผู้ศึกษาและศรัทธาในท่านจะได้พยายามดำเนินการต่างๆ เพื่อจัดเก็บ รักษาและอนุรักษ์ แต่ก็พบว่ายังไม่สามารถดำเนินการให้ได้ดีและสมบูรณ์ สมกับคุณค่าของงานต่างๆ ที่มีอยู่ ดังนั้นจึงได้จัดตั้งหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ ซึ่งเป็นหอจดหมายเหตุศาสนธรรม (Religious Archives) เพื่อทำการเก็บรักษา อนุรักษ์ ศึกษาค้นคว้าและเผยแผ่ผลงานของท่านพุทธทาสฯ ให้แพร่หลาย ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงหัวใจของศาสนา ตามปณิธาน ๓ ประการของท่านพุทธทาส

หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ จะจัดตั้งภายใต้มูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ ซึ่งได้จดทะเบียนมูลนิธิกับกรุงเทพมหานครแล้ว ทะเบียนเลขที่ กท ๑๕๕๘ โดยจะได้รับการโอนมอบหน้าที่ในการจัดเก็บดูแลรักษา จัดระบบบริการพร้อมทั้งร่วมดูแลรับผิดชอบ เอกสาร บันทึก ภาพ แผนที่ สื่อโสตทัศน์ และผลงานต่างๆ ของท่านพุทธทาส จากสวน โมกขพลารามและธรรมทานมูลนิธิให้มาอยู่ภายใต้การดูแลร่วมของหอจดหมายเหตุฯ เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของโครงการ เพื่อเป็นธรรมทานต่อไป แหล่งที่มา : www.bia.or.th

2.2 ความหมายและคำจำกัดความ

หอ หมายถึง เรือนที่ใช้เฉพาะการ เช่น หอพระ หอนั่ง; เรือนที่คู่บ่าวสาวอยู่.
 จดหมายเหตุ หมายถึง หนังสือบอกข่าวคราวที่เป็นไป, หนังสือบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น.
 พุทธทาส อินทปัญโญ หมายถึง ชื่อเฉพาะของบุคคล ในที่นี้หมายถึง ท่านพุทธทาสภิกขุ
 (พจนานุกรม ไทย-ไทย ราชบัณฑิตยสถาน)

2.3 รายละเอียดพื้นฐานเกี่ยวกับสวนโมกข์พลาราม

2.3.1 กำเนิดสวนโมกข์

สวนป่าอันเป็นกำลังแห่งการหลุดพ้น

อาจารย์ครับ ชื่อสวน โมกข์นี้ได้อะไรมาอย่างไรครับ

(หัวเราะ) มันก็เป็นธรรมดาแหละ ที่จะต้องตั้งชื่อ แต่ว่าเรื่องชื่อสวน โมกข์นี้ นายธรรมทาสเขาไม่ได้เกี่ยวข้องกับ หรือไม่มีสิทธิ์ที่จะเกี่ยวข้องว่าจะตั้งชื่ออะไร เราว่าไปคนเดียว คิด คิด คิดไปตามไอ้หลักเกณฑ์ หรือตาม ถ้อยคำที่มีใช้อยู่ และเพื่อขบขันบ้าง เรามันมีนิสสัยอิศวเมริสที่อยู่ข้าง ฟลุคที่ว่ามันมีต้น โมกและต้นพลาที่สวน โมกข์เท่านั้น ต้น โมกนี้ยังอยู่ที่หน้าโบสถ์หลายต้น และต้นพลาที่มีอยู่ทั่วไป ต้น โมกกับต้นพลา เอาโมก กับพลามาต่อกันเข้า (หัวเราะ) มันก็ได้ความเต็มว่า กำลังแห่งความหลุดพ้น พลังแห่งความหลุดพ้น ส่วนคำว่า อารามย่อมาจากธรรมา แปลว่าที่ร่มรื่น ที่รื่นรมย์ เมื่อมันฟลุคอย่างนี้มันก็ออกมาจริงจัง ตรงกับความหมาย แท้จริงของธรรมะ วัตถุประสงค์ก็คือ โมกข์ สถานที่อันเป็นพลังเพื่อ โมกขะ ก็เหมาะแล้ว เมื่อแรกเสนอขึ้นมา เขาฟังขัดหูกันทั้งนั้นแหละ แปลก หรือว่าซัดๆ หูไม่รู้อะไร โมกข-พลา ต้องอธิบายให้รู้ว่าธรรมะคืออย่างนั้น มีความหลุดพ้นเป็นวัตถุประสงค์ จึงเกิดวันชนิดที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดความหลุดพ้น เรียกว่า โมกขพลา ราม

แหล่งที่มา : เล่าไว้เมื่อวัยสนธยา อดชีวิตประวัติของท่านพุทธทาส พระประชา ปสนุณธมฺโม สัมภาษณ์ น.๑๕๖-๑๕๗

เมื่อพระมหาเงื่อมตัดสินใจแน่วแน่แล้วที่จะกลับบ้าน ก็ได้มีจดหมายถึงนายเถี่ยเกยผู้น้องชาย ความตอนหนึ่งว่า

"เราตกลงใจกันแน่นอนแล้วว่า กรุงเทพฯ ไม่ใช่เป็นที่ที่จะค้นพบความบริสุทธิ์ การถลำเข้าเรียนปริยัติธรรมทางเจ็ดด้วยศัสตักดิ์ เป็นผลดีให้เราารู้สึกตัวว่า เป็นการก้าวผิดไปก้าวหนึ่ง หากรู้ไม่ทันก็จะต้องก้าวไปอีกหลายก้าว และยากที่จะถอนออกได้เหมือนบางคน จากการรู้สึกตัวว่าก้าวผิดนั่นเอง ทำให้พบเงื่อนไข ทำอย่างไรเราจะก้าวถูกต้อง"

เราเดินตาม โลกตั้งแต่นาทีที่เกิดมา จนถึงนาทีที่ที่มีความรู้สึกนี้ ต่อนี้ไป เราจะไม่เดินตาม โลก และลาโลกไปค้นหาสิ่งที่บริสุทธิ์ ตามรอยพระอริยะที่ค้นแล้วจนพบ..." และ

"ฉันมีแค่แปดด้าน ไม่รู้ว่าจะไปขออาศัยสถานที่ที่ไหน เพื่อการศึกษาของเราจึงจะเหมาะสมนอกจากบ้านเราเอง และไม่มีที่ไหนนอกจากบ้านเรา คือที่พุมเรียง ก่อนที่อื่น จึงจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือรอบกวนในบางอย่าง คือต้องมีผู้ช่วยให้ได้โอกาสเรียนมากที่สุด และใครๆ จงถือเสียว่า ฉันไม่ได้กลับออกมาพักอยู่ที่พุมเรียงเลย การกินอยู่ชอรอบกวนให้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมสักเล็กน้อย คือถ้าไม่อย่างอื่น ข้าพเจ้าที่ใส่บาตรจะคลุกน้ำปลาเสกสักนิดก็จะดี ลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้าจะไม่รบกวนอย่างอื่นอีกเลย ฉันจะเป็นผู้พิสูจน์ให้เพื่อนกันเห็นว่า พระอรหันต์แทบทั้งหมด มีชีวิตอยู่ด้วยข้าวสุกที่หุงด้วยปลายข้าวสารหัก และรอน้ำส้มหรือน้ำผักคองนิคหน่อยเท่านั้น เราลองกินข้าวสุกของข้าวสารที่เป็นตัว และน้ำปลา ก็ยังดีกว่าน้ำส้ม และเราลองกินอยู่เดี๋ยวนี้ รู้สึกว่าไม่มีการขัดข้องเลย ที่จะกินต่อไป.."

แล้วในวันที่ ๖ เมษายน ๒๔๖๕ พระมหาเงื่อมก็เดินทางกลับถึงบ้านเกิดที่พุมเรียง และเข้าพักชั่วคราวใน โบสถ์วัดใหม่พุมเรียง การกลับมาครั้งนี้ มีเพียง โยมน้องชายและเพื่อนในคณะธรรมานประมาณ ๔-๕ คนเท่านั้น ที่ร่วมรับรู้ถึงปณิธานอันมุ่งมั่นของพระมหาเงื่อม ทุกคนเต็มอกเต็มใจที่จะหนุนช่วยด้วยความศรัทธา โดยพากันออกเสาะหาสถานที่ ซึ่งคิดว่ามีความวิเวกและเหมาะสมจะเป็นสถานที่ เพื่อการทดลองปฏิบัติธรรมตามรอยพระอรหันต์ ดำรงกันอยู่ประมาณเดือนเศษ ก็พบวัดร้างเนื้อที่ประมาณ ๖๐ ไร่ ชื่อ ตระพังจิก ซึ่งรกร้างมานาน บริเวณเป็นป่ารกครึ้ม มีสระน้ำใหญ่ซึ่งรำลึกกันว่า มีฝิดุอาศัยอยู่ เมื่อเป็นที่พอใจแล้ว คณะอุบาสกดังกล่าวก็จัดทำเพิงที่พัก อยู่หลังพระพุทธรูปเก่าซึ่งเป็นพระประธานในวัดร้างนั้น แล้วพระมหาเงื่อมก็เข้าอยู่ในวัดร้างตระพังจิก เมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๔๖๕ อันตรงกับวันวิสาขบูชา โดยมีเพียงอัฐบริวาร ตะเกียง และหนังสืออีกเพียง ๒-๓ เล่มติดตัวไปเท่านั้น

เข้าไปอยู่ได้ไม่กี่วัน วัดร้างนามตระพังจิกนี้ ก็ได้รับการตั้งนามขึ้นใหม่โดยพระมหาเงื่อม ซึ่งเห็นว่าบริเวณใกล้ที่พักนั้น มีต้น โมกและต้นพลายขึ้นอยู่โดยทั่วไป จึงคิดนำคำทั้งสองมาต่อเติมขึ้นใหม่ ให้มีความหมายในทางธรรม จึงเกิดคำว่า "สวน โมกขพลาราม" อันหมายถึง "สวนป่าอันเป็นกำลังแห่งความหลุดพ้นจากทุกข์" ขึ้นใน โลกตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา พร้อมๆ กับการเริ่มภารกิจตามที่ใฝ่มุ่งมั่น โดยเริ่มการขบคิดเรื่องต่างๆ และลงมือค้นคว้าพระไตรปิฎกต่ออีกด้วยตนเอง เมื่อถึงเดือนสิงหาคม ๒๔๖๕ ก็เริ่มถ่ายทอดคฤคอันตนศรัทธาเชื่อมั่น ออกเป็นงานเขียนเรื่อง "ตามรอยพระอรหันต์" หัวใจของพระมหาหุนุ่มในเวลานั้น เต็มเปี่ยมด้วยรู้สึกที่จะมอบกายถวายชีวิตให้กับงานของพระศาสดา จึงตั้งนามตนเองขึ้นใหม่ว่า "พุทธทาส" ตามบทสวดตอนหนึ่งในภาษาบาลี นาม"พุทธทาส" จึงเริ่มเป็นที่รู้จักกันเรื่อยมาจนบัดนี้

ความมุ่งมั่นตั้งใจของพระลูกชายและคณะธรรมทาน ที่จะส่งเสริมการปฏิบัติธรรมในด้านวิปัสสนาธุระให้รุ่งเรือง ทำให้นางเคลื่อนผู้มารดา ได้ทำพินัยกรรม มอบเงินจำนวน ๖,๓๖๘ บาท ตั้งเป็นทุนต้น

ตระกูลพานิช เพื่อนำดอกผลมาใช้ในกิจการของสวน โมกข์และคณะธรรมทาน ซึ่งได้เปิด "ห้องธรรมทาน" ขึ้นใกล้ทางรถไฟ จัดให้มีการทำบุญเลี้ยงพระในวันอุโบสถ และนิมนต์ "พุทธทาสภิกขุ" มาแสดงพระธรรมเทศนา นอกจากนี้

กองทุนดังกล่าวยังช่วยให้เกิดหนังสือพิมพ์ราย ๓ เดือน ชื่อ "พุทธศาสนา" ในเดือน พฤษภาคม ๒๔๗๖ ซึ่งถือเป็นสื่อสำคัญที่สุดที่ช่วยเผยแพร่ให้สาธารณชนได้รับทราบว่า บัณฑิตที่เมือง ไซยา ซึ่งสมัยหนึ่งเคยเป็นที่ตั้งเดิมของอาณาจักรศรีวิชัย อันรุ่งเรืองด้วยพุทธศาสนาในอดีต ได้เกิดคณะบุคคล ซึ่งประกอบด้วย พระและฆราวาส ที่พร้อมใจกันจะพิสูจน์ให้โลกสมัยใหม่ตระหนักว่า พระพุทธศาสนาคือปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งยวดของการดำรงชีวิตอยู่ใน โลกนี้ และแก่นแท้แห่งพระพุทธศาสนามีใช้พิธีกรรม ไสยศาสตร์ หรือการ เรียนปริยัติธรรม เพื่อสอบเอาเปรียญธรรมสูงๆ หากแต่เป็นการศึกษาควบคู่ไปพร้อมๆ กับการปฏิบัติ และผู้ที่ปฏิบัติได้ถูกต้อง ก็จะสามารถก้าวไปสู่ทางแห่งพระนิพพานได้ตามลำดับอย่างแน่นอนด้วย

พระมหาเถรได้เริ่มงานเผยแพร่ความคิดนี้ไปพร้อมๆ กับการศึกษาพระไตรปิฎก แล้วนำมาปฏิบัติ ทดลอง มีชีวิต ตามแบบสงฆ์ ในสมัยพุทธกาลด้วยตนเอง คือดำรงชีวิตอยู่ในสวนโมกข์อย่างสมถะ และ ใกล้ชิดกับธรรมชาติมากที่สุด ศึกษาและทดลองฝึกกรรมฐาน และวัตรปฏิบัติต่างๆ อย่างเอาจริงเอาจัง แล้วจดบันทึกไว้เป็นข้อมูล เพื่อศึกษาว่าพระพุทธรองค์ทรงสอนอะไร และให้ผลอย่างไร ในช่วงเข้าพรรษา จะเป็นช่วงเวลาของการฝึกฝนตนเองอย่างเข้มข้นพิเศษ โดยท่านได้จัดทำสมุดบันทึก "ปฏิบัติธรรมรายวัน แบบพุทธทาส" ขึ้น เพื่อศึกษาใคร่ครองและทบทวนผลจากการทดลองปฏิบัติ จากบันทึกในช่วงเข้าพรรษา ประจำปี ๒๔๗๗ แสดงให้เห็นว่า การศึกษาทดลองของท่านนั้น เป็นไปอย่างชนิดต้องอาศัยความทรหดและจิตใจอันเข้มแข็งเป็นอย่างยิ่ง ดังเช่นเมื่อตั้งใจไว้ว่าจะต่อสู้กับกิเลสต่างๆ ที่มารบกวนล่อหลอกให้หลงตาม ท่านก็จะบังคับใจตนเองให้ทำตรงกันข้าม ดังที่มีบันทึกไว้ว่า "หากลับเพร่าทำยุ่งตาย หรือบอบช้ำไปหนึ่งตัว จะให้ยุ่งกัศร้าวหนึ่งไม่ต่ำกว่า ๒๐๐ ตัว และไม่ต่ำกว่า ๒๐ นาทีในป่ารก หรือ

ถ้าขี้เกียจ จะรบนันด้วยการนั่งให้สว่างคาที่

ถ้าหิว รบนันด้วยการกวาดลานให้มาก จนไม่หิว

ถ้าเพื่อย โหย จงเดินจงกรมอย่างแรง ๔-๕ ร้อยเที่ยว

ถ้าขลาดมาทำไหนด จะอยู่ในท่านั้นให้หนักขึ้น จนกว่าจะไม่ขลาด

ถ้ารักชอบ เทหรือทูปต่อยสิ่งนั้นทันที หรือเพ่งให้เห็นความเลวของมัน

ถ้าอร่อย จะเจื่อน้ำหรือทิ้งส่วนนั้นเสีย

ถ้าไม่อร่อย จงกินจนรู้สึกว่าเฉย หรืออร่อยโดยสันโดษ

ถ้าเพลินในอารมณ์ จงคิดจนเห็นอนัตตา มิฉะนั้นอย่าลุก"

ในบางช่วงแห่งการทดลองนี้ ท่านจะงดการพูดโดยเด็ดขาดเป็นเวลา ๓ เดือน หรือฉันแต่อาหารธรรมชาติตลอดพรรษา เช่น ถั่ว งา ข้าว โปด มะพร้าว แดง ฯลฯ และเคยแม้กระทั่งทำการทดลองแปลกๆ ในบางครั้ง ซึ่งทำให้ท่านได้พบข้อคิดใหม่ๆ เช่น เมื่อทดลองสละเลือดให้ยุงกินพร้อมกันคราวเดียว ๑๐๐ ตัวเศษ ในป่ารก ท่านได้บันทึกไว้ว่า ผลทางจิตใจคือ "ได้หลักในใจแปลกๆ ว่า ปีศาจเกิดได้ทุกอย่างในการเสียดสละเพื่อสัตว์อื่นๆ"

การศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎก และการทดลองปฏิบัติอย่างแน่วแน่เช่นนี้ ได้ก่อให้เกิดปัญญาที่จะรู้แจ้งในพระธรรมคำสอนมากขึ้นๆ เป็นลำดับ กระทั่งแยกแยะได้ถูกว่า พระพุทธเจ้าทรงสอนอะไรและหัวใจของคำสอนคืออะไร ฯลฯ แล้ววันหนึ่งแห่งการตามรอยพระอรหันต์ ท่านก็บันทึกการตัดสินใจอันสำคัญไว้ว่า

"รู้สึกว่าจะต่อไปจะเปลี่ยนเข็มมุ่งหมายในใจบางอย่าง ให้หมั่นตรงเฉพาะต่อความสุขอย่างแท้จริง คือ ละวางทุกๆ อย่างแล้วมีใจสดชื่นเย็นน่ายิ่งขึ้นเสมอ จะประกาศแต่ความสุขนี้เท่านั้น จะไม่ยอมให้อะไรครอบงำใจได้อีกต่อไป ชีวิตของข้าพเจ้าสละทุกอย่างๆ มุ่งหมายต่อความสุขนี้ และประกาศเผยแผ่ความสุขนี้เท่านั้น ไม่มีอะไรดีไปกว่านี้ในบรรดามีอยู่ในพุทธศาสนา"

เวลา ๑๕.๐๐ น. ถึงที่สุดแห่งความตกลงใจ (บันทึกเมื่อ ๒๐ กันยายน ๒๔๗๗)

ความคิดและผลอันเกิดจากการศึกษาทดลองของพระมหาเจี๊อมนี้ ได้รับการเผยแผ่ผ่านทางหนังสือพิมพ์ "พุทธศาสนา" อยู่อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้คนจำนวนไม่น้อย เริ่มสนใจกับหลักธรรมต่างๆ ซึ่งไม่เคยมีใครพูดมาก่อน และปรารถนาที่จะให้ความสนับสนุน ก่อนเข้าพรรษาปี ๒๔๗๗ พระคุณูปากย์ สุวณฺฑ์ ได้นิมนต์ "พระพุทธทาส ภิกขุ" เดินทางไปแสดงธรรม ณ นครศรีธรรมราช ในโอกาสเปิดสวนปันดาราม ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามแนวของสวน โมกข์ และในปี ๒๔๘๐ เหตุการณ์ซึ่งคณะผู้ก่อตั้งสวน โมกข์ไม่ได้คาดฝันก็บังเกิดขึ้น สมเด็จพระพุทธ โฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวระเถระ) วัดเทพศิรินทร์ องค์ประธานกรรมการ มหาเถรสมาคม เดินทางมาเยี่ยมและพักแรมที่สวน โมกข์ ๑ คืน แล้วในปีถัดมา พระยาอัคพิลธรรมประคัลภ์ (วงศ์ อัคพิล) พระยาภรรตราชสุพิช นายสัญญา ธรรมศักดิ์ เดินทางมาเยี่ยมสวน โมกข์ บุคคลชั้นนำทั้งบรรพชิตและฆราวาสเหล่านี้ ได้เป็นกัลยาณมิตรที่สำคัญยิ่งของสวน โมกข์ในเวลาต่อมา ช่วยส่งเสริมให้กิจการเพื่อการตามรอยพระอรหันต์แผ่ขยายจากสำนักปฏิบัติธรรมเล็กๆ ในหัวเมือง ไปสู่สาธารณชนทุกทิศทุกทาง

แหล่งที่มา : อนุทินภาพ ๖๐ ปี สวนโมกข์

อรศรี งามวิทยาพงศ์ -บรรณาธิการ หน้า ๔๐-๔๓

ที่มาของชื่อ " สวน โมกข์พลาราม " : เราว่าไปคนเดียว คิด คิด คิดไปตามกฎเกณฑ์ หรือตามถ้อยคำที่มีใช้อยู่ และเพื่อขบขันบ้าง เรามันมีนิสัยฮิวเมอริสท์อยู่บ้าง ฟลุคที่ว่ามันมีต้น โมก และต้นพลา ที่สวน โมกข์เท่านั้น

เอาโมกกับพลามาต่อกันเข้า มันก็ได้ความหมายเต็มว่า " กำลั้งแห่งความหลุดพ้น " ส่วนคำว่าอาราม แปลว่า ที่ร่มรื่น ที่ร่มรมย์ เมื่อมันพลุคอย่างนี้มันก็ออกมาจริงจัง ตรงตามความหมายแท้จริงของธรรมะ มีความหลุดพ้น เรียกว่า " โมกข-พลาราม " เป็นชื่อสำนักป่าที่จัดขึ้นมาเพื่อส่งเสริมวิปัสสนาธุระ

2.3.2 องค์ประกอบของสวนโมกข์

เมื่อแรกย้าย สวนโมกข์ จาก พุมเรียง มาอยู่ที่ใหม่ในปี พ.ศ. 2485 นั้น ที่แห่งใหม่นี้มีธารน้ำไหลผ่าน เมื่อจะต้องจดทะเบียนเป็นวัดตามระเบียบของทางการ จึงใช้ชื่อว่า วัดธารน้ำไหล ในระยะแรก ท่านพุทธทาส ตั้งใจจะให้ วัดธารน้ำไหล และ สวนโมกข์ แยกจากกัน โดยให้ สวนโมกข์ เป็นอิสระแบบเอกชน เพื่อให้สามารถทำงานสร้างสรรค์ได้เต็มที่ โดยไม่ต้องติดขัดกับกฎระเบียบของวัด แต่เพื่อมิให้ขัดแย้งกับทางการ คณะสงฆ์ จึงจดทะเบียนตั้งเป็นวัดให้ถูกต้องตามกฎหมาย อย่างไรก็ตามการดำเนินงานทั้ง 2 ส่วน เป็นไปโดยราบรื่น จนกลายเป็นส่วนเดียวในที่สุด

2.3.2.1 โรงมหรสพทางวิญญูญาณ

หรือ ที่เรียกกันทั่วไปว่า โรงหนัง เริ่มก่อสร้างในปี 2505 ใช้เวลาสร้างนาน 10 ปี ใน จุดประสงค์ เพื่อเป็นที่ให้ความรู้และเพลิดเพลินเพื่อ ดวงตาเห็นธรรม ดังสัญลักษณ์ แจกดวงตา

2.3.2.2 ห้องสมุด โมกขพลบรรณालัย

อาคารเรือลำที่ 2 ภายในเป็นห้องประชุมใหญ่ ด้านล่างเรือ ใช้เป็นที่เก็บน้ำฝน ส่วนหัวเรือ คือ ทางเข้าห้องสมุดประจำสวน โมกข์ ชื่อ โมกขพลบรรณาลัย เปิดบริการเมื่อปี 2528

2.3.2.3 ลานหินโค้ง

เป็นสัญลักษณ์หนึ่งของสวน โมกข์ และสถาปัตยกรรมที่เอื้อต่อการศึกษปฏิบัติธรรมมากที่สุดแห่งหนึ่ง ที่ท่านพุทธทาสออกแบบและช่วยกันกับพระเถรในส่วน โมกข์สร้างขึ้น ปัจจุบันลานหินโค้ง ยังเป็น ลานกิจกรรมของสวนโมกข์ตลอดวันคืน

2.3.2.4 ธรรมวารินาวาสรกุลนฤมิต

นาวา แปลว่า เรือ จุดมุ่งหมายของการสร้างเรือ คือ ใช้เป็นที่เก็บน้ำฝน เพื่อให้มีน้ำสะอาดไว้ใช้ ตลอดปี โดยคาดฟ้าเรือเป็นกรวดทรายเพื่อกรองน้ำ ส่วนอีกลำหนึ่ง ใช้เรือเป็นที่แสดงธรรมเวลาฝนตก และ ในด้านปริศนาธรรม เรือที่สร้างขึ้นนี้ จะหมายถึง เรือธรรมที่นำสรรพสัตว์ข้ามห้วงแห่งทุกข์

2.3.2.5 โรงปั้นภาพ

หรือ โรงปั้น ที่นี้คือแหล่งผลิตภาพปูนปั้นรอบ โรงหนัง ในอดีต ปัจจุบัน โรงปั้น เป็นสถานที่ "ปั้น คน" โดยเน้นเรื่อง ความกตัญญูกตเวที และการละเลิกจากอบายมุขสิ่งเสพติด

2.3.2.6 ศาลาโรงธรรม

อาคารใหญ่หลังแรกของ สวน โมกข์ ซึ่งเริ่มสร้างเมื่อ ท่านพุทธทาส เข้ามาอยู่สวน โมกข์ใหม่ไม่นาน ใช้เป็นทั้งศาลาการเปรียญ และที่พักของผู้มาเยือน สร้างโดย พระณเร และ ชาวบ้านรอบวัด ซึ่งมาช่วยงานอย่างขันแข็งแม้กระทั่งกลางคืน

2.3.2.7 พระอวโลกิตศวรร โพรหิตัตว์

ท่านพุทธทาส ให้พระในสวน โมกข์ช่วยกันปั้นรูป พระอวโลกิตศวรร โพรหิตัตว์ ตามคติของฝ่ายมหายาน เพื่อเป็นสื่อสอนธรรมอีกแบบหนึ่ง รูปปั้นนี้ขยายจากองค์จริง ซึ่งค้นพบที่ไชยาในสมัยรัชกาลที่ 5 ในยุคศรีวิชัยนั้น ตามบ้านเรือนโดยทั่วไปจะมีรูปปั้นนี้ไว้บูชา เพื่อระลึกถึงองค์คุณของ พระ โพรหิตัตว์ ได้แก่ สุตริ ปัญญา เมตตา จันดี รูปปั้นนี้ พระ โกวิท เขมานันทะ ในสมัยนั้นเป็นผู้ปั้นไว้

2.3.2.8 สระนาพิเอร์

สร้างขึ้นเพื่อเป็นสื่อสอนธรรมะ โดยจำลองมาจากบทเพลงกล่อมลูก ของชุมชนรอบอ่าวบ้านคอนในอดีต อันแสดงถึงภูมิปัญญาของ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ฝากปรีชาธรรมชั้น โลกุตตระ ด้วย สุนทรียารมณ์ ไว้ในตัวลูกหลานตั้งแต่ยังเป็นเด็กเล็ก ๆ โตขึ้นวันใด แก่ปรีชานี้ตก ดวงตาก็สว่าง ชีวิตก็เข้าสู่พระนิพพาน

2.3.2.9 ธรรมาสรมนนานาชาติ

หรือ ที่นิยมเรียกกันว่า “สวน โมกข์นานาชาติ” ก็เกิดขึ้นเมื่อปี 2529บนสวนมะพร้าวแห่งนี้ ซึ่งอยู่คนละฝั่งถนนและห่างจาก สวน โมกข์พลาราม อ.ไชยา ประมาณ 2 กม. ท่านพุทธทาส ประารภเล่น ๆ ในตอนเริ่มก่อตั้งว่า เราจะทำ “แก๊งค์โลก” นอกจากจัดให้มีการประชุมระหว่างชาติ ศาสนา นิกาย กลุ่ม ฯลฯ เพื่อความร่วมมือ และนำไปสู่สันติภาพของโลกแล้ว ยังจัดให้มีการอบรมธรรมะอย่างจริงจัง ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติทุก ๆ เดือน

แหล่งที่มา : เว็บไซต์ www.surattani.go.th

2.4 พุทธประวัติท่านพุทธทาส ภิกขุ

2.4.1 กำเนิดแห่งชีวิต

ท่านอาจารย์พุทธทาส มีนามเดิมว่า เจื่อม นามสกุล พานิช เกิดเมื่อ วันอาทิตย์ ขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๗ ปีมะเมีย วันที่ ๒๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๕ ในสกุลของพ่อค้าที่ตลาด พุมเรียง ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี บิดา ชื่อ เชียง มารดาชื่อ เคลื่อน มีน้องสองคน เป็นชายชื่อยี่เก้ย และเป็นหญิงชื่อกิมช้อยบิดาของท่านมีเชื้อสายจีนประกอบอาชีพหลักคือการค้าขายของชำ แจกเช่น ที่ชาวจีนนิยมทำกันทั่วไป แต่อิทธิพลที่ท่านได้รับจากบิดา กลับเป็นเรื่องของความสามารถทางด้านกวี และทางด้านช่างไม้ ซึ่งเป็นงานอดิเรกที่รักยิ่งของบิดา ส่วนอิทธิพลที่ได้รับจากมารดา คือ ความสนใจ ในการศึกษาธรรมะ อย่างลึกซึ้ง อุปนิสัยที่เน้นเรื่องความประหยัด เรื่องละเอียดละออในการใช้จ่ายและการทำทุกสิ่งให้ดีที่สุด และต้องทำให้ดีกว่าครูเสมอ ท่านได้เรียนหนังสือเพียงแค่ชั้น ม.๓ แล้วต้องออกมาค้าขาย แทนบิดาซึ่งเสียชีวิต ครั้น อายุครบ ๒๐ ปี ก็ได้บวช

เป็นพระ ตามคตินิยมของชายไทยที่วัดโพธาราม ไซยา ได้รับฉายาว่า"อินทปัญญา" แปลว่า ผู้มีปัญญา อันยิ่งใหญ่ เดิมท่านตั้งใจจะบวชเรียน ตามประเพณี เพียง ๓ เดือน แต่ ความสนใจ ความซาบซึ้ง ความรู้สึกเป็นสุข และสนุกในการศึกษาและเทศน์แสดงธรรม ทำให้ท่านไม่อยากจะสึก เล่ากันว่า เจ้าคณะอำเภอ เคยถามท่านขณะที่ เป็นพระเงื่อม ว่ามีความคิดเห็นอย่างไรในการใช้ชีวิตท่านตอบว่า "ผมคิดว่าจะใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์ แก่เพื่อนมนุษย์ ให้มากที่สุด" "...แต่ถ้าใช่ก็เลย จะบวช ผมก็ต้องสึกออกไป อยู่บ้านค้าขาย" ท่านเจ้าคณะอำเภอ ก็เลยไปคุยกับ โยมแม่ของท่านว่า ท่านควรจะอยู่เป็นพระต่อไป ส่วนนี้ก็เลย น้องชายของท่านนั้น ไม่ต้องบวชก็ได้เพราะมีชีวิตเหมือนพระอยู่แล้ว คือเป็นคนมักน้อย สันโดษ การกินอยู่ก็เรียบง่าย ตัดผมสั้นเกรียน ตลอดเวลา นายี่เกี้ย ก็เลยไม่ได้บวช ให้พี่ชาย บวช แทน มาตลอด นายี่เกี้ย ต่อมาก็คือ "ท่านธรรมทาส" ฆราวาสผู้เป็นกำลังหลักของคณะธรรมทาน ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของสวนโมกขพลาราม สมณศักดิ์ที่ท่านได้รับ

๑. เป็นพระครูอินทปัญญาจารย์ พ.ศ. ๒๔๘๕
๒. เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระอริยวินนทมนี พ.ศ. ๒๔๙๑
๓. เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่ พระราชชัยกวี พ.ศ. ๒๕๐๐
๔. เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ที่ พระเทพวิสุทธิเมธี พ.ศ. ๒๕๑๔

ชื่อว่า "พุทธทาส อินทปัญญา" เสมอ แสดงให้เห็นถึงความอ่อนน้อม ถ่อมตัวของท่าน ประการหนึ่ง ชื่อ พุทธทาสนี้ เป็นที่มาแห่งอุดมคติ ของท่านนั่นเอง
แหล่งที่มา : ประวัติท่านพุทธทาส คัดจากหนังสือ พุทธศาสนา ปีที่ ๖๑ เล่ม ๒ พุทธศักราช ๒๕๔๒

2.5 มรดกของพุทธทาส

จาก ท่านพุทธทาส มรดกที่ฝากไว้ให้เพื่อนพุทธบริษัท ผู้เป็นเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตาย ทั้งหลาย

2.5.1 มรดกฝ่ายวัตถุธรรม

มรดกที่ ๑. ทุกคนสามารถเป็นพุทธทาสได้ ถ้าเขาต้องการ โดยบริสุทธิ์ใจ คือ รับใช้ในการเผยแผ่พุทธศาสนา ด้วยการทำตัวอย่างในการปฏิบัติให้ดู มีความสุขให้ดู จนผู้อื่นพากันทำตาม
มรดกที่ ๒. ปณิธาน ๓ ประการ ควรแก่ผู้ที่เป็นพุทธทาสทุกคน ถือเป็นหลักในการทำหน้าที่เพื่อประโยชน์แก่โลก คือ

๑. พยายามทำคนให้เข้าถึงหัวใจแห่งศาสนาของตนๆ
๒. พยายามช่วยกันถอนตัวออกจากอำนาจของวัตถุนิยม
๓. พยายามทำความเข้าใจระหว่างศาสนา

มรดกที่ ๓. ปณิธานข้อแรก คือ การทำให้ทุกคน เข้าถึง หัวใจของพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดการปฏิบัติดี-ตรง-เป็นธรรม-สมควรแก่ การหลุดพ้น เพื่อสนองพุทธประสงค์โดยตรง ได้อย่างแท้จริง

มรดกที่ ๔. ปณิธานข้อที่สอง คือ การทำให้โลก ให้ออกมาเสียจาก อำนาจของวัตถุนิยม หรือ รส อันเกิดจาก วัตถุทางเนื้อหนังนั้น ควรเป็นกิจกรรม แบบสหกรณ์ ของคนทุกคนในโลก และทุกศาสนา เพื่อ โลกจะเป็น โลก สะอาด-สว่าง-สงบ จากสภาพที่เป็นอยู่ ในปัจจุบัน

2.5.2 มรดกฝ่ายนามธรรม

มรดกที่ ๔๒. พุทธะ ผู้รู้ - ผู้ตื่น - ผู้เบิกบาน ตรงกันข้าม จาก ไสย ซึ่งหมายถึง หลับ - สงสัย สะดุ้ง หวาดผวา อยู่ตลอดเวลา. การที่จะเป็นพุทธ หรือ เป็นไสย ต่างกัน อย่างตรงกันข้ามที่ตรงนี้.

มรดกที่ ๔๓. การมีพระพุทธรูปไว้กราบไหว้ หรือ แขนงคอกัน ในบัดนี้ มีทั้งที่เป็นไสยศาสตร์ คือ ถือเป็น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ คุ่มครองป้องกัน หรือ เป็นเครื่องราง ของขลัง, และที่เป็นพุทธศาสตร์ คือ วัตถุอนุสติ หรือ อย่างมากก็เป็นเพียงปูชนียวัตถุ. พุทธบริษัท จะต้องระวังสังวร กันไว้ให้ดี ๆ ไม่เสียเกียรติ ของพุทธบริษัท กลายเป็นผู้ถือลัทธิ ภูเขาวิญญูณ (Animism) ไปเสีย.

มรดกที่ ๔๔. การมีพระพุทธรเจ้า เป็นกัลยาณมิตร เป็นสิ่งที่ต้องสนใจ กันให้มาก ให้สมกับที่ตรัสไว้ว่า "ถ้าได้ อาศัยเรา เป็นกัลยาณมิตรแล้ว สัตว์ทั้งหลาย ที่มีการ เกิด - แก่ - เจ็บ - ตาย จักพ้นจากการเกิด - แก่ - เจ็บ - ตาย" พวกเรากลับมามีถือกันเสียว่า เรามีการเกิด - แก่ - เจ็บ - ตาย เป็นของธรรมดา ไม่ต่างพ้น การ เกิด - แก่ - เจ็บ - ตาย ไปได้อย่าง น่าสังเวช.

มรดกที่ ๔๕. พระพุทธรเจ้า ตามธรรมชาติของบุคคลนั้นๆ มักจะเป็น ภูเขาหิมาลัยบังธรรมะ สำหรับเขา เพราะ เป็นพระพุทธรเจ้าแห่งอุปาทาน และตามอุปาทานของเขา. ดังนั้น จงรู้จัก พระพุทธรเจ้าให้ถูกต้อง พระองค์จริง กันเถิด.

มรดกที่ ๔๖. พระพุทธรองค์ ท่านมีการตรัส ทั้งโดย ภาษาคน และ ภาษาธรรม ต้องฟังให้ดี เช่น ตรัสโดยภาษา คน ว่า "คนเป็นที่พึ่งแก่ตน" แต่ตรัสโดยภาษาธรรมว่า "ตัวตนของตน นั้นไม่มี" ดังนี้ ถ้าฟังไม่ดี จะไม่รู้เรื่อง และเห็นว่าเป็นคำพูดที่ขัดกัน. ถ้ารู้จักฟัง โดยหลัก ภาษาคน-ภาษาธรรม แล้ว จะไม่ขัดกันเลย ดังนี้เป็น ตัวอย่าง.

มรดกที่ ๔๗. ตรัสว่า แต่ก่อนก็ดี บัดนี้ก็ดี เราบัญญัติแต่เรื่องความทุกข์ กับความดับไม่เหลือแห่งทุกข์ เท่านั้น ดังนั้น พวกเราอย่าต้องเสียเวลา ในการศึกษา การถาม การเถียง กันด้วยเรื่องอื่นที่มีไข่อสองเรื่องนี้กัน อีกเลย.

มรดกที่ ๔๘. พระพุทธรองค์ มิได้ทรงเสียเวลา ในการกระทบกระทั่ง หรือ ยกเลิกลัทธิคำสอนของเก่า ก่อน พระองค์ หากแต่ทรงแสดงเรื่องของพระองค์ ที่ดีกว่า - จริงกว่า - มีประโยชน์กว่า ให้ผู้ฟัง เลือกเอาเอง อย่าง มีเหตุผล จึงไม่มีเหตุร้ายใดๆ เกิดขึ้น อย่างรุนแรง เหมือนกับที่เกิดแก่ศาสดาอื่นบางองค์.

มรดกที่ ๔๕. การมี พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ที่ปรุ่งขึ้นตามธรรมชาติ ของบุคคลนั้นๆ ทำให้เป็นปัญหา มาก และไม่ถูก พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ องค์จริง ซึ่งมีหัวใจเป็นความ สะอาด - สว่าง - สงบ เพราะ ว่างจากกลิ่นไอ และความหมายแห่ง ตัวกู - ของกู

2.5.3 เรียนพุทธศาสนา ใน ๑๕ นาที

นับตั้งแต่กาลที่โลกว่างเปล่า เริ่มกลายเป็นมนุษย์โลกขึ้น เมื่อหลายแสนปีมาแล้ว มนุษย์ได้ ใช้มันสมอง แสวงหาความสุขใส่ตน เป็นลำดับๆ มาทุกๆยุค, จนในที่สุด เกิดมีผู้ตั้งสอนลัทธิแห่งความสุข นั้นต่างๆกัน, ตัวผู้สอนเรียกว่า ศาสตรา, คำสอนที่สอนเรียกว่า ศาสนา, ผู้ที่ทำตามคำสอน เรียกว่า ศาสนิก, ทุกอย่างค่อยแปรมาสู่ความดียิ่งขึ้นทุกที, สำหรับคำสอน ชั้น โลกิยะ หรือ จรรยา ย่อมสอนมีหลักตรงกัน หมดทุกศาสนา, หลักอันนั้นว่า จงอย่าทำชั่ว จงทำดี ทั้งต่อตนเอง และผู้อื่น, ดังที่ทราบกัน ได้อยู่ทั่วไปแล้ว : แต่ส่วนคำสอนชั้นสูงสุด ที่เกี่ยวกับความสุขทางใจ อันยิ่งขึ้นไปนั้น สอนไว้ต่างกัน. ศาสนาทั้งหลาย มี จุดหมายอย่างเดียวกัน เป็นแต่สูงต่ำกว่ากัน เท่านั้น

ทุกองค์ศาสดา เว้นจากพระพุทธเจ้า สอนให้ยึดเอาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งสาวกไม่มีความรู้(ไป)พิสูจน์ ว่าเป็น สิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุด เป็นผู้สร้างโลก และอำนวยสุขแก่สัตว์โลก เป็นที่พึ่งของตน, ให้นับถือบูชาสิ่งนั้น โดย แน่นแฟ้น ปราศจากการพิสูจน์ ทดลอง แต่อย่างใด. เริ่มต้นแต่ยุคที่ถือผี ถือไฟ ถือดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และดวงดาว ต่างๆ มาจนถึง ยุคถือพระเป็นเจ้า เช่น พระนารายณ์ และ พระพรหมของศาสนาฮินดู พระ ยโฮวาของศาสนาคริสต์และยิว และพระอหฺล่าของอิสลาม ต่างสอนให้มอบความเชื่อในพระเจ้าเหล่านั้น แต่ผู้เดียว ว่าเป็น ผู้มีอำนาจเหนือสิ่งใดทั้งหมด ทั้งๆที่ไม่ต้องรู้ว่า ตัวพระเจ้านั้นเป็นอะไรกันแน่ และผิดจาก หลักธรรมคาโดยประการต่างๆ

ต่อมาเมื่อสองพันปีเศษมาแล้ว ภายหลังแต่พระเจ้าของศาสนาพราหมณ์ ก่อนแต่พระคริสต์และพระ โม หัมมัดของชาวยุโรปและอาหรับ* พระพุทธเจ้า ได้อุบัติบังเกิดขึ้น ทรงสอนการพึ่งตนเอง และทรงสอน หลักธรรมทางใจในชั้นสูง ผิดกับศาสนาอื่นทั้งหมด คือ :-

หลักกรรม

ทรงสอนเป็นใจความว่า สุขทุกข์ เป็นผลเกิดมาจากเหตุของมันเอง ได้แก่ การกระทำของผู้นั้น ผลเกิด จากการกระทำของผู้ใด ผู้นั้นต้องได้รับอย่างแน่นอนและยุติธรรม ไม่มีใครอาจสับเปลี่ยน ตัวผู้ทำ กับ ตัว ผู้รับ หรือมีอำนาจเหนือกฎอันนี้ได้ นี้เรียกว่า ลัทธิกรรม มีเป็นหลักสั้นๆ ว่า สัตว์ทั้งหลาย มีกรรมเป็นของ ตน หมุนไปตามอำนาจเก่า ซึ่งในระหว่างนั้น ก็ทำกรรมใหม่ เพิ่มเข้า อันจะกลายเป็น กรรมเก่า ต่อไป ตามลำดับ เป็นเหตุและผลของกันและกัน ไม่รู้จักสิ้นสุด คาบเกี่ยวเนื่องกัน เหมือนลูกโซ่ ไม่ขาดสาย เรา เรียกความเกี่ยวพัน อันนี้กันว่า สังสารวัฏ หรือสายกรรม มันคาบเกี่ยวระหว่าง นาทีนี้ กับนาทีหน้า หรือ ชั่วโมงนี้กับชั่วโมงหน้า วันนี้นี้กับวันหน้า เดือนนี้กับเดือนหน้า ปีนี้กับปีหน้า จนถึง ชาตินี้กับชาติหน้า สับสน

แทรกแซงกัน จนรู้ได้ยาก ว่าอันไหน เป็นเหตุของอันไหนแน่ ดูเผินๆ จึงคล้ายกับว่า มีใครคอยบันดาล สายกรรม ประจำบุคคลหนึ่งๆ ย่อมผิดจากของอีกคนหนึ่ง เพราะฉะนั้น ต่างคน จึงต่างเป็นไปตาม แนวกรรมของตน ไม่เหมือนกัน กรรมเป็นเหตุ สุขและทุกข์เป็นผลเกิดมาแต่กรรมนั้นๆ

หลักอนัตตา

ทรงสอนอีกว่า ไม่มีพระเจ้าผู้สร้าง ไม่มีสิ่งอันควรเรียกได้ว่า ตัวตน สรรพสิ่งไม่มีผู้ใดสร้าง เกิดขึ้น แปลกๆ ก็เพราะปัจจัยตามธรรมชาติที่จะต้องค่อยๆ แปรไปตามลำดับ ตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ โดยไม่อยู่ในอำนาจของใคร เรียกว่า มันเป็นอนัตตา หลักอนัตตา นี้จึงมีแต่ใน พุทธศาสนา ไม่มีในศาสนาอื่น อันสอนว่า ทุกสิ่งพระเจ้าสร้างขึ้นเป็นตัวตน และอยู่ใต้อำนาจพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของแห่งตัวตนทั้งหลาย

ทรงสอนว่า ไม่มีตัวตน ซึ่งเที่ยง และยั่งยืน สิ่งหนึ่งย่อมเกี่ยวเนื่องมาแต่อีกสิ่งหนึ่ง และสิ่งนั้นก็เกิดทยอยมาแต่สิ่งอื่น แม้สิ่งอื่นนั้น ก็เกิดทยอยมา แต่สิ่งอื่นอีก ตั้งต้นมานาน ซึ่ง ไม่มีใครกำหนดได้ และจะเกิดสืบต่อกันไปข้างหน้าอีกเท่าไรแน่ ก็กำหนดมิได้ เหมือนกัน กฎข้อนี้เป็นไปทำนองเดียวกัน ทั้งสิ่งที่มีวิญญูณ และที่หาวิญญูณมิได้ สำหรับสิ่งที่หาวิญญูณมิได้จักยกไว้ เพราะไม่เกี่ยวกับ สุขทุกข์ ส่วนสิ่งที่มีวิญญูณ เช่น มนุษย์ และ สัตว์เครื่องจวน ทัวไป เป็นสิ่งควรเรียนรู้ เพราะเกี่ยวกับ สุข ทุกข์ ในชีวิตมนุษย์เรา เกิดจากการรวมพร้อมแห่ง รูปธาตุ (Physical Element) และนามธาตุ (Mental Element) อันมีประจำอยู่ตามธรรมดาในโลกนี้ เมื่อสองอย่างนี้ ยังประชุมกัน เข้าได้อย่างเหมาะสมส่วน ก็เป็นมนุษย์ขึ้น เช่นเดียวกับ พืชพรรณไม้ ที่อาศัย ดินฟ้าอากาศ และเชื้อในเมล็ดของมันเอง งอกงาม กลายเป็น ต้นไม้ ใหญ่โต ขึ้นได้ รูปธาตุ และ นามธาตุ นั้น แต่ละอย่าง ก็ล้วนเกิดมาจากการรวมพร้อม ของพืชอื่น อีกต่อหนึ่ง เกิดสืบต่อกันมาเป็นลำดับ จนกว่าจะเหมาะ สำหรับผสมกันเข้า ในรูปใหม่เมื่อใด รูปธาตุในกายนี้ เช่น พืชและเนื้อสัตว์ ซึ่งอาศัยสิ่งอื่น เกิดมาแล้ว หลายต่อ หลายทอด จนมาเป็น เชื้อบำรุง ร่างกายนี้ โดยเป็นเชื้อให้เกิดและบำรุง ส่วนเล็กที่สุด ของร่างกาย (Cell) ที่สำหรับจะเป็นเนื้อ หนัง กระดูก ผม ขน เล็บ ฟัน โลหิต และอื่นๆ ในร่างกายเรา ธาตุลม อันเกิดขึ้น จากธรรมชาติส่วนอื่นๆ ก็ได้ใช้เป็นลมหายใจ เข้าไป บำรุง โลหิต และ สิ่งต่างๆ โลหิตเป็นเหตุ ให้เกิดความอบอุ่น และความร้อนขึ้นได้ เท่านั้นที่พอจะมองเห็นได้ว่า มันอาศัยกัน เกิดขึ้น เป็นลำดับๆ มากมาย นี่เป็นการเกิด การผสม การแปร ของธรรมชาติ ฝ่ายรูปธาตุ

ส่วนนามธาตุนั้น ยิ่งละเอียดมาก นามธาตุอาศัยอยู่ได้เฉพาะใน รูปธาตุ ที่ได้ปรับปรุงกันไว้เหมาะสมแล้ว และมีหน้าที่บังคับรูปธาตุ พร้อมทั้งตนเอง ให้ตั้งอยู่ หรือ เป็นไปต่างๆ ตลอดเวลา ที่เข้ามา เนื่องเป็นอันเดียวกัน ควรเปรียบเรื่องนี้ด้วย เครื่อง ใดนา โม ไฟฟ้า ชิ้น โลหะต่างๆ กว่าจะมา คุมกันเข้า จนเป็นอย่างนี้ได้ นั้น ล้วนแต่ เกิดจากอตุณิยมสืบมา ไม่รู้ก็หมิ่นก็แสนปี จนมนุษย์นำมาปรับปรุง ให้เป็นรูปต่างๆ ก็ยังหาไฟฟ้าเกิดขึ้น ไม่ แต่เมื่อ ได้ชักย้าย ประกอบกันเข้า จนถูกส่วน พร้อมด้วย อากาศหมุน มันจึงปรากฏแรงไฟฟ้าอย่างแรงขึ้นได้ ไฟฟ้าบางส่วนนั้น ปรากฏขึ้น มาจากการหมุนของเครื่อง การหมุนของเครื่อง กลับได้แรงไฟ

นั่นเอง มาช่วย สนับสนุนในการหมุนบางส่วนก็มี ถ้ามีแต่ชิ้น โลหะก็ดี มีแต่อาการหมุน อย่างเดียวก็ดี หรือมีแค่กระแสไฟฟ้า อันเป็นธรรมชาติประจำอยู่ใน สิ่งต่างๆ ในโลกก็ดี ยังไม่ประจวบกัน เข้าได้แล้ว

กระแสไฟฟ้าใหม่จะไม่ปรากฏขึ้น มาได้เลย ฉะนั้นใครก็ตามที่นั้น รูปธาตุ หรือ ร่างกายนี้ เปรียบเหมือน เครื่องไคโนโม นามธาตุ เปรียบเหมือน กระแสไฟฟ้า ได้อาศัยกันกลับไปกลับมา จึงเป็นไปได้ ทั้งแต่ละอย่างๆ ล้วนต้องอาศัย ความประจวบพร้อมแห่งเครื่องประกอบ ซึ่งเกิดมาแต่สิ่งอื่น หลายทอดด้วยกัน นามธาตุ ก็เกิดสืบมาโดยตรงจากพวกนามธาตุ อิงอาศัยอยู่กับรูปธาตุ เมื่อรวมกันเข้าแล้ว เราสมมุติเรียก คนหรือสัตว์ ชื่อนั้นชื่อนี้ เพื่อสะดวกแก่การพูดจา เช่นเดียวกับ สมมุติเรียก ชิ้นโลหะและวัตถุต่างๆ ว่า เครื่องไคโนมอ ยี่ห้อนั้นยี่ห้อนั้นเหมือนกัน หลักของการ ที่สิ่งต่างๆ เป็นเหตุผลของกัน และให้เกิดสืบสาวกัน ไปนี้ เป็นปัญหาที่ละเอียด ลึกซึ้ง ซึ่งพระองค์ ได้ทรงตีแตก อย่างทะลุปรุ โปร่ง ในตอนหัวค่ำ แห่งคืนตรัสรู้ ที่ได้ค้นมหาโพธิ์ที่พุทธคยา เรียกว่า ปฏิจจนุปบาท

ความรู้อันนี้ ทำให้พระองค์ ทรงรู้จักโลกดี พอที่จะตี ปัญหาที่สอง ออกได้ สืบไปว่า มนุษย์เราควรทำอย่างไรกัน จึงเหมาะแก่โลก ซึ่งมีธรรมชาติ เป็นอย่างนี้ หรือ จะอยู่เป็นสุขในโลกอันมีสภาวะเช่นนี้ได้? การตีปัญหาข้อสองออก ได้สำเร็จผล เกิดเป็น หลักธรรมต่างๆ ที่พระองค์ใช้สอน บริษัทในสมัยต่อมานั่นเอง อันรวมใจความได้สั้นๆ ว่า สิ่งซึ่งเกิดมาจาก สิ่งอื่น ซึ่งไม่เที่ยงถาวร และ ทั้งอาการที่สืบต่อกันมาก็ไม่ถาวรแล้ว สิ่งนั้นจะเที่ยงถาวรอย่างไรได้ ย่อม กระสับกระส่าย โยกโคลง แปรปรวน ไปตามกัน สิ่งที่แปรปรวนไม่คงที่ ย่อมก่อให้เกิด ภาวะชนิดที่ ทน ได้ยาก คือ ทำให้เจ้าของ ได้รับความ ไม่พอใจ เสียใจ และเป็นทุกข์ เมื่อมันแปรปรวน และเป็นทุกข์อยู่อย่างนี้แล้ว มนุษย์จึงไม่ควร ผินศรัทธา สะเออะเข้าไปรับเอาความทุกข์นั้น โดยเข้าใจตัวเอง เป็นเจ้าของร่างกายนี้ และร่างกายอื่น มันไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่กรรมสิทธิ์ ของเรา เห็นได้ตรงที่ไม่อยู่ในอำนาจเรา เราไม่ได้ทำมันขึ้น นอกจากอำนาจธรรมชาติแห่ง นาม และ รูป เท่านั้น ผู้ที่เข้าไปผูกใจ ในสิ่งต่างๆ ทั้งที่เป็นของภายใน และภายนอกคน ก็ดี ว่าเป็นสิ่งที่จะเป็นไปตามความประสงค์ ของคนทุกเมื่อแล้ว จะเกิดเป็นปัญหายุ่งยากขึ้น ในใจของผู้คน มีคัมภีร์เกินกว่าที่เขาจะสะสางได้ พระองค์จึงทรงสอน ให้หน่าย และละวางสิ่งต่างๆ ด้วยการไม่ยึดถือทางใจ แม้ว่าตามธรรมดา คนเราจะต้องอิงอาศัยสิ่งนั้นๆ เพื่อมีชีวิตอยู่ หมายความว่า เราปฏิบัติต่อมัน ให้ถูกต้อง ก็แล้วกัน

เมื่อเราไม่เข้าไปผูกใจ ในสิ่งใด สิ่งนั้น ก็ไม่เป็นนาย บังคับใจเรา ให้อยาก ให้โกรธ ให้เกลียด ให้อึด ให้อึดให้เหี้ยวแห้ง หรือ ให้อาลัย ถึงมันได้ เราจะอยู่ เป็นสุข เมื่อใจหลุดพ้นแล้ว ก็เป็นอันว่า ไม่มีอะไร มาทำให้เรากลับเป็น ทุกข์ได้อีกจนตลอดชีวิต การคิดแล้วคิดอีก เพื่อตีปัญหานี้ให้แตก จนใจหลุดพ้น เรียกว่า วิปัสสนากัมมัฏฐาน และเมื่อใจเราไม่คอยยอมคิดให้จริงจัง ลึกซึ้ง เพราะอาจฟุ้งซ่าน ด้วยความรัก ความโกรธ ความกลัว ความขี้เกียจ หรืออะไรก็ตาม จะต้องทำการข่มใจ ให้ปลอดจากอุปสรรคนั้นๆเสียก่อน การข่มใจนั้น เราเรียกกันว่า สมถกัมมัฏฐาน ถ้าไม่มีอุปสรรคเหล่านี้ สมถกัมมัฏฐาน ก็ไม่เป็น ของจำเป็นนัก นอกจากจะ

เข้ามาน เพื่อความสุขของพระอริยเจ้า เช่นเดียวกับ การหลับนอน เป็นการ พักผ่อน อย่างแสนสุขของพวก
เราๆ เหมือนกัน คำสั่งสอน ส่วนมากของพระองค์ เราจึงพบแต่วิปัสสนากัมมัฏฐานเป็นส่วนใหญ่
ความยึดถือ หรือ อุปาทาน

อนัตตา แล้วมีใจปลอดโปร่งสบาย การไม่ยึดมั่นว่า เป็นตัวตน อันจะก่อ ให้เกิดการเห็นแก่ตนนั้น เป็น
ประโยชน์ ทั้งแก่ตน และผู้อื่น หรือแก่โลกทั้งสิ้น คือตนเอง จะเป็นผู้มีความสุขสงบ เยือกเย็นแสนจะเย็น
ส่วนผู้อื่นนั้น นอกจากไม่ถูกผู้อื่น มาเบียดเบียนแล้ว ยังอาจประพศิตตามเขา จนได้รับความสุขอย่างเดียวกัน
ไฟทุกข์ของโลกจะดับสนิท หลักรรรมทั้งหลาย แม้จะมีชื่อเรียกต่างๆ กันหมดนั้น รวมลงได้ในหลัก คือ
ความดับทุกข์ทั้งสิ้น ความรู้ชนิดนี้ ย่อมก่อให้เกิด ความเมตตา สงสารเพื่อน ที่กำลังอยู่ในทะเลแห่งสังสารวัฏ
ด้วยกันอย่างแรงกล้า เพราะฉะนั้น เป็นอันไม่ต้องกล่าวก็ได้ว่า เมตตา เป็นหลักอันสำคัญ ใน พุทธศาสนานี้
ด้วย อีกประการหนึ่ง

หลักโลกียะ และ โลกุตตระ

แหล่งที่มา : สวนโมกขพลาาราม

หมายเหตุส่วนตัว :- ที่จริงศาสนาทั้งหลายมี จุดมุ่งหมาย อย่างเดียวกัน คือความสุข ถ้าจะปรับกันเข้าให้สนิทก็จะลงกันได้
เป็น ศาสนาเดียวกัน! ใครมีคุณสมบัติแค่นั้น ย่อมอยู่ในระดับแค่นั้น เหมือนพี่น้อง หรือ ผู้มีคุณวุฒิ ยิ่งหย่อนกว่ากัน ขึ้นเรียง
แถวกันตามลำดับวุฒิ ก็จะมีแต่ ศาสนาเดียวในโลก ! ขอแค่ อย่าถือเราถือเขา ถึงกับพยายาม ทำลายเพื่อนศาสนาอื่น เพื่อ
ประโยชน์ตน ด้วย "การรุกเจียบๆ" อย่างใดอย่างหนึ่ง ก็แล้วกัน หลักศาสนาอื่นทั้งหลาย มีเพียง โลกียะ ไม่พ้นไปได้ ส่วน
พุทธศาสนา ยังมีสูงขึ้นไปถึงโลกุตตระด้วย มีทั้งสองอย่าง ใครจะเลือกเอาอย่างไหนก็ได้ หลักโลกุตตระ หรือที่เกี่ยวกับ
โลกุตตระ เท่านั้น ที่พุทธศาสนา มีอยู่อย่างที่ศาสนาอื่นไม่มีเสียเลย จึง "อม" ศาสนาอื่นๆ ไว้ได้ทั้งหมด
พุทธทาส.

2.6 หลักการที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบ

2.6.1 การใช้สี

ความหมายของทฤษฎีสี

ทฤษฎี หมายถึง ความจริงที่ได้พิสูจน์แล้ว หรือ หลักวิชา

สี หมายถึง แสงที่มากกระทบวัตถุแล้วสะท้อนเข้าตาเรา ทำให้เห็นเป็นสีต่างๆ

ทฤษฎีสี หมายถึง หลักวิชาเกี่ยวกับสีที่สามารถมองเห็นได้ด้วยสายตา

ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสี สรรพสิ่งทั้งหมายในจักรวาลประกอบไปด้วยสี ดังนั้นสิ่งแวดล้อมรอบตัว
มนุษย์จึงประกอบไปด้วยสี สีจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. สีที่เกิดจากปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ เช่น สีของแสง สีผิวของวัตถุตามธรรมชาติ

2. สีที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ เช่น สีของแสงไฟฟ้า สีของพลู สีที่ใช้เขียนภาพ และย้อมสี
วัสดุต่างๆ

เหตุที่มนุษย์รู้จักใช้สี เพราะมนุษย์มีธรรมชาติรักสวยรักงาม เมื่อเห็นความงามตามธรรมชาติ เช่น ดอกไม้ ใบไม้ สัตว์ วัตถุ ตลอดจนทิวทัศน์ที่งดงาม มนุษย์ก็อยากจะเก็บความงามเอาไว้ จึงได้นำเอาใบไม้ หินสี เปลือกหอย ฯลฯ มาประดับร่างกาย และยังรู้จักเอาดินสีและเขม่ามาทาตัว หรือขีดเขียนส่วนที่ต้องการให้งาม รวมทั้งการเขียนภาพตามผนังถ้ำอีกด้วย สำหรับในปัจจุบันได้มีการสังเคราะห์สีจากวัตถุขึ้นมาใช้งานต่างๆ อย่างกว้างขวางทั่วไป

จิตวิทยาแห่งสี (psychology of colors)

การใช้สีให้สอดคล้องกับหลักจิตวิทยา จะต้องเข้าใจว่าสีใดให้ความรู้สึกต่อมนุษย์อย่างไร จึงจะใช้ได้อย่างเหมาะสม ความรู้สึกเกี่ยวกับสี สามารถจำแนกออกได้ดังนี้

สีแดง ให้ความรู้สึกอันตราย ร่าร้อน รุนแรง มั่นคง อุดมสมบูรณ์

สีส้ม ให้ความรู้สึกสว่าง ร่าร้อน อบอุ่น

สีเหลือง ให้ความรู้สึกสว่าง สดใส สดชื่น ระวัง

สีเขียว ให้ความรู้สึกงอกงาม พักผ่อน สดชื่น

สีน้ำเงิน ให้ความรู้สึกสงบ ผ่อนคลาย สง่างาม ทึบ

สีม่วง ให้ความรู้สึกหนัก สงบ มีเสน่ห์

สีน้ำตาล ให้ความรู้สึกเก่า หนัก สงบเยียบ

สีขาว ให้ความรู้สึกบริสุทธิ์ สะอาด ใหม่ สดใส

สีดำ ให้ความรู้สึกหนัก หดหู่ เศร้าใจ ทึบตัน

การใช้สีตามหลักจิตวิทยา สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ได้หลายประการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะการใช้งาน ประโยชน์ที่ได้รับนั้น สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ประโยชน์ในด้านแสดงเวลาของบรรยากาศในภาพเขียน เพราะสีบรรยากาศในภาพเขียนนั้น จะแสดงให้รู้ว่าเป็นภาพตอนเช้า ตอนกลางวันหรือตอนบ่าย เป็นต้น
2. ประโยชน์ในด้านการค้า คือ ทำให้สินค้าสวยงาม น่าซื้อหา นอกจากนี้ยังใช้กับงานโฆษณา เช่น โปสเตอร์ต่างๆ ช่วยให้จำหน่ายสินค้าได้มากขึ้น
3. ประโยชน์ในด้านประสิทธิภาพของการทำงาน เช่น โรงงานอุตสาหกรรม ถ้าทาสีสถานที่ทำงานให้ถูกหลักจิตวิทยา จะเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยสร้างบรรยากาศให้น่าทำงาน คนงานจะทำงานมากขึ้น มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น
4. ประโยชน์ในด้านการตกแต่ง สีของห้อง และสีของเฟอร์นิเจอร์ ช่วยแก้ปัญหาเรื่องความสว่างของห้อง รวมทั้งความสุขในการใช้ห้อง ถ้าเป็นโรงเรียนเด็กจะเรียนได้ผลดีขึ้น ถ้าเป็นโรงพยาบาลคนไข้จะหายเร็วขึ้น

2.6.2 แสงกับการตกแต่งภายใน

ในการออกแบบตกแต่งภายในหลายครั้งหลายโอกาสที่ต้องมีการใช้แสงไฟจากหลอดไฟมาช่วยเสริมหรือเป็นตัวหลักในการนำอารมณ์หรือความสวยงามของพื้นที่นั้นๆ ให้แสดงออกมาได้อย่างตรงความต้องการของการใช้พื้นที่มากที่สุด ซึ่งปัจจัยเด่นๆ ที่ต้องคำนึงถึงในการออกแบบโดยใช้หลอดไฟ เช่น ปริมาณแสงไฟ

ชนิดของลำแสงไฟ

สีสันทันของแสงไฟ

ขนาดของหลอดไฟ

สีสันทันและวัสดุของหลอดไฟ

รูปแบบการเดินสายไฟและอุปกรณ์ต่อพ่วง

ประเภทของหลอดไฟฟ้า

หลอดไฟฟ้าที่ให้แสงสว่างมีหลากหลายชนิดแต่สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ได้ คือ

1. หลอดไส้ (Incandescent Lamps) เป็นหลอดที่ให้แสงออกมาได้โดยผ่านกระแสไฟฟ้าเข้าที่หลอดไส้ ซึ่งทำให้มันร้อนและให้แสงออกมา หลอดไส้ ยังสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

- หลอดไส้แบบธรรมดา (Normal Incandescent Lamp)

- หลอดทังสเตนฮาโลเจน (Tungsten Halogen Lamp) เป็นหลอดที่ไม่ค่อยนิยมใช้กันในบ้าน โดยทั่วไปจึงจะไม่กล่าวถึง

2. หลอดดิสชาร์จ (Discharge Lamps) เป็นหลอดไฟฟ้าที่ไม่มีไส้หลอดแต่ให้แสงออกมาโดยการกระตุ้นก๊าซที่อยู่ภายใน หลอด ซึ่งสามารถแบ่งย่อยออกเป็นแบบความความดันต่ำและแบบความดันสูงมีอยู่หลายชนิด แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงเพียงหลอดฟลูออเรสเซนต์ และคอมแพคฟลูออเรสเซนต์ซึ่งเป็นหลอดที่นิยมใช้ภายในหลอดไส้

เป็นหลอดแสงสว่างราคาถูก สีของแสงดี ติดตั้งง่ายให้แสงสว่างทันที เมื่อเปิดสามารถติดอุปกรณ์เพื่อปรับหรือหรี่แสงได้ง่าย แต่มีประสิทธิภาพแสงต่ำมาก อายุการใช้งานสั้น ไฟฟ้าที่ป้อนให้หลอดจะถูกเปลี่ยนเป็นความร้อนกว่าร้อยละ 90 จึงไม่ประหยัดพลังงาน แต่เหมาะสมกับการใช้งานประเภทที่ต้องการหรี่แสง เช่น ห้องจัดเลี้ยงตามโรงแรม ส่วนหลอดคอมแพคฟลูออเรสเซนต์ไม่สามารถหรี่แสงได้

หลอดฟลูออเรสเซนต์

เป็นหลอดที่มีประสิทธิภาพแสงและอายุการใช้งานมากกว่า หลอดไส้ หลอดฟลูออเรสเซนต์แท่งยาวที่ใช้แพร่หลายมีขนาด 36 วัตต์ แต่ยังมีหลอดแสง สว่างประสิทธิภาพสูง (หลอดซูปเปอร์ลักซ์) ซึ่งมีราคาต่อหลอดแพงกว่าหลอดแสงสว่าง 36 วัตต์ธรรมดา แต่ให้ปริมาณแสงมากกว่าร้อยละ 20 ในขนาดการใช้

กำลังไฟฟ้าที่เท่ากัน นอกจากนี้ยังมีหลอดคอมแพคฟลูออเรสเซนต์ (CFL) หรือหลอดคอมแพคฟลูออเรสเซนต์ชนิดที่ให้สีของแสงออกมาเทียบเท่ากับหลอดไส้ มี 2 แบบ คือ แบบขั้วเกลียวกับขั้วเสียบ

หลอดคอมแพคฟลูออเรสเซนต์ แบ่งออกได้หลายชนิด คือ

หลอด SL แบบขั้วเกลียว มีบัลลาสต์ในตัว มีขนาด 9, 13, 18, 25 วัตต์ ประหยัดไฟร้อยละ 75 เมื่อเทียบกับหลอดไส้ เหมาะกับสถานที่ที่เปิดไฟนานๆ หรือบริเวณที่เปลี่ยนหลอดยาก เช่น โคมไฟหัวเสา ทางเดิน เป็นหลอดคอมแพคฟลูออเรสเซนต์ 4 แสง ขั้วเกลียว (หลอด PL*E/C) ขนาด 9,11,15 และ 20 วัตต์ มีบัลลาสต์อิเล็กทรอนิกส์ในตัว เปิดติดทันที ไม่กระพริบ ประหยัดไฟได้ร้อยละ 80 เมื่อเทียบกับหลอดไส้

หลอดคอมแพคฟลูออเรสเซนต์ตัวยู 3 ขด (หลอด PL*E/T) ขนาดกะทัดรัด 20 และ 23 วัตต์ ขจัดปัญหาหลอดยาวเกิน โคมประหยัดไฟได้ร้อยละ 80 ของหลอดไส้

หลอดคอมแพคฟลูออเรสเซนต์ขั้วเสียบ (หลอด PLS) บัลลาสต์ภายนอกขนาด 7, 9 และ 11 วัตต์ ประหยัดไฟร้อยละ 80 ของหลอดไส้

หลอดคอมแพคฟลูออเรสเซนต์ 4 แสง ขั้วเสียบ (หลอด PLC) บัลลาสต์ภายนอก ขนาด 8, 10, 13, 18 และ 26 วัตต์ ประหยัดไฟร้อยละ 80 ของหลอดไส้

2.6.3 จิตวิทยาการรับรู้

การรับรู้ คือการสัมผัสที่มีความหมาย การรับรู้เป็นกระบวนการหรือตีความแห่งการสัมผัสที่ได้รับออกเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีความหมาย คนเราจะต้องใช้ความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมที่มีมาก่อน (Hilgard, 1971, อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2546, หน้า 151) โดยปกติเรารับรู้โดยผ่านระบบรับสัมผัส ซึ่งได้แก่ ระบบรีเซปเตอร์ใน ตา หู จมูก ลิ้น ผิวหนังและกล้ามเนื้อ การรับรู้จึงเปรียบเสมือนประตูด่านแรกที่จะนำไปสู่พฤติกรรมอื่น ๆ ที่จะส่งผลถึงคุณภาพชีวิตของแต่ละคนได้ ดังนั้นในการจัดนิทรรศการผู้จัดควรคำนึงถึงองค์ประกอบหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ดังนี้

1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้

1.1 ปัจจัยที่เราความสนใจจากภายนอก คือ สื่อและกิจกรรมต่าง ๆ สื่อเหล่านี้จะสามารถกระตุ้น การรับรู้ได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับคุณลักษณะดังนี้

1.1.1 ความเข้ม หมายถึงความชัดเจนของสื่อซึ่งอาจประกอบไปด้วยแสง สี สันที่ โดดเด่นสวยงาม

1.1.2 ขนาด วัตถุหรือสิ่งเร้าที่ขนาดใหญ่มักจะดึงดูดความสนใจได้ดีกว่าวัตถุหรือสิ่งเร้าที่มีขนาดเล็ก

1.1.3 ความแปลกใหม่และสิ่งที่มีลักษณะตัดกัน การเปลี่ยนแปลงทำให้สิ่งเร้าผิดปกติไปจากเดิมที่คุ้นเคยหรือสิ่งที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับสิ่งปกติทั่วไป จะสามารถสร้างความสนใจ ได้ดี

1.1.4 ตำแหน่งที่ตั้ง การติดตั้งสื่อหรือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการจัดนิทรรศการให้อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม จะกระตุ้นความสนใจได้ดีกว่าการจัดวางในระดับสูงหรือต่ำเกินไป

1.1.5 การเคลื่อนไหว สิ่งเร้าที่มีการเคลื่อนไหวย่อมสามารถกระตุ้นความสนใจได้ดีกว่าสิ่งเร้าที่นิ่งอยู่กับที่

1.1.6 ความเป็นหนึ่งเดียว สิ่งของหรือวัตถุที่มีอยู่หนึ่งเดียวบนพื้นที่ว่างบริเวณกว้างจะก่อให้เกิดความสนใจได้ดีเป็นพิเศษ

1.1.7 ระยะเวลา สิ่งของหรือรูปภาพที่วางซ้อนทับกันบางส่วนจะก่อให้เกิดมิติ คั่นลึกทำให้ดูเป็นระยะทาง ใกล้ไกลเป็นลำดับ จะช่วยเร้าความสนใจได้ดีกว่าสิ่งที่จัดเรียงในระนาบเดียวกัน

1.1.8 ความคงทน เป็นช่วงระยะเวลาหรือความถี่ในการปรากฏและคงอยู่ของสิ่งเร้า ทำให้อวัยวะรับสัมผัสมีเวลาเพียงพอในการรับรู้ มีโอกาสทบทวนการตีความซ้ำแล้วซ้ำอีกหลายครั้ง ทำให้รับรู้แม่นยำแน่นอน

1.1.9 การทำซ้ำ สิ่งเร้าที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีกหลาย ๆ ครั้ง

1.2 ปัจจัยที่เร้าความสนใจจากภายใน ปัจจัยที่เร้าความสนใจจากภายใน หมายถึงปัจจัยด้านจิตวิทยา

1.2.1 ความตั้งใจ ความตั้งใจเป็นการเตรียมพร้อมของมนุษย์เพื่อรับสัมผัสให้ได้ชัดเจน เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์เลือกตอบสนองแก่สิ่งเร้าบางชนิด

1.2.2 แรงขับ เป็นแรงกระตุ้นให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ

1.2.3 อารมณ์ หรือคุณภาพของจิตใจ ถ้าหากอารมณ์ดีจิตใจแจ่มใสปลอดโปร่งจะสามารถแปลความหมายของการรับสัมผัสได้ถูกต้องกว่าขณะที่อารมณ์ขุ่นมัวหรือจิตใจได้รับความกระทบกระเทือน

1.2.4 ความสนใจ หมายถึงความ โน้มเอียงที่จะแสดงบทบาทและเข้าร่วมในกิจกรรมหนึ่ง ๆ (Thorndike, อ้างถึงในกฤษณา ศักดิ์ศรี, 2530, หน้า 214) เป็นพฤติกรรมขั้นต้นที่ก่อให้เกิดการรับรู้และการเรียนรู้ในโอกาสต่อไป

1.2.5 สถิติปัญญา เป็นความสามารถขั้นสูงของมนุษย์แต่ละคนในการผสมผสานระหว่างอารมณ์ความรู้สึกกับความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล สถิติปัญญาจึงเป็นผลสรุปองค์ความรู้ทั้งหมด

2. การรับรู้นิทรรศการตามแนวทฤษฎีจิตวิทยา

ตามทฤษฎีของกลุ่มเกสตัลท์ (Gestalt Theory) ซึ่งมีแนวคิดว่าองค์ประกอบสำคัญของภาพหรือสิ่งเร้าที่เรารับรู้โดยทั่วไปมี 2 ส่วนคือภาพและพื้น

ดังนั้น การรวมกันของภาพและพื้นจึงถือเป็นกฎสำคัญของการจัดสิ่งเร้าเพื่อการกระตุ้นความสนใจซึ่งมีหลักสำคัญ 4 ประการได้แก่

2.1 หลักของความใกล้ชิด หมายถึง สิ่งเร้าที่อยู่ใกล้กันทำให้เรามีแนวโน้มที่จะรับรู้เป็นพวกเดียวกันมากกว่าสิ่งที่อยู่ห่างกัน

ประโยชน์ในการนำหลักของความใกล้ชิดมาใช้ในการจัดนิทรรศการคือ สะดวกต่อการรับรู้และการเรียนรู้ของผู้ชม ทำให้ดูเป็นกลุ่มเป็นก้อนหรือเป็นชุด ง่ายต่อการตรวจสอบจำนวนวัสดุที่จัดแสดง การประยุกต์ใช้หลักของความใกล้ชิดกับการจัดนิทรรศการเพื่อกระตุ้นให้ผู้ชมรับรู้ได้ดีตามหลักของความใกล้ชิด ควรจัดสื่อหรือวัตถุสิ่งของให้อยู่รวมกันใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะสิ่งที่มีเนื้อหาหรือมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน

2.2 หลักของความคล้ายคลึง หมายถึง สิ่งเร้าที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันทำให้การรับรู้มีแนวโน้มที่จะเป็นพวกเดียวกันมากกว่าสิ่งที่แตกต่างกัน แม้ว่าสิ่งนั้นจะอยู่ใกล้กันหรือไกลกันก็ตาม แต่หลักการนี้ไม่สามารถใช้ได้กับสิ่งเร้าทุกครั้งไป

ประโยชน์ในการนำหลักของความคล้ายคลึงมาใช้งานนิทรรศการมีหลายประการ คือ ช่วยให้เกิดความเป็นกลุ่มและมีเอกภาพ สะดวกต่อการรับรู้และการเรียนรู้ของผู้ชม

การประยุกต์ใช้หลักของความคล้ายคลึงกับการจัดนิทรรศการทำได้โดยการจัดวางสื่อหรือสิ่งของที่มีลักษณะคล้ายกันเป็นหมวดหมู่หรือเป็นกลุ่มเดียวกัน ทั้งนี้ควรคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ

2.3 หลักของความต่อเนื่อง หมายถึง สิ่งเร้าที่ปรากฏให้เห็นอย่างซ้ำ ๆ เหมือนกันไปในทิศทางเดียวกันอย่างต่อเนื่องจะมีแนวโน้มเป็นพวกเดียวกันมากกว่าที่จะแยกกันคนละทิศทาง

ประโยชน์ในการนำหลักของความต่อเนื่องมาใช้ในการจัดนิทรรศการหลายประการคือ ช่วยให้เกิดประโยชน์ในการวางแผน การออกแบบและการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สะดวกและง่ายต่อการสังเกต การรับรู้ และการเรียนรู้

การประยุกต์ใช้หลักของความต่อเนื่องมาใช้ในการจัดนิทรรศการเพื่อให้ผู้ชมเกิดการรับรู้และเรียนรู้ได้ดี สามารถนำหลักของความต่อเนื่องมาใช้ได้ดังตัวอย่างดังนี้ คือ การจัดวางป้ายนิเทศให้เป็นแนวต่อเนื่องกันเป็นระยะทางยาวตามความเหมาะสมการใช้เส้น สี สัญลักษณ์ แสง รูปแบบ ซ้ำ ๆ กันอย่าง

2.4 หลักของความประสาน เป็นการต่อเติมสิ่งเร้าที่ขาดหายไปให้สมบูรณ์ (closure) สิ่งที่ผิดปกติหรือส่วนของรูปภาพหรือของวัตถุที่หายไปจะกระตุ้นการรับรู้ได้ดี ความไม่สมบูรณ์จะก่อให้เกิดความสงสัย

การนำหลักของการประสานมาใช้ในการจัดนิทรรศการมีประโยชน์หลายประการคือ สามารถสร้างความฉงนสนเท่ห์และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้ชมได้ดี

การประยุกต์ใช้หลักของการประสานกับการจัดนิทรรศการสามารถทำได้โดยการวางผลิตภัณฑ์ที่เหมือนกันให้ห่างกันในบางช่วงที่ต้องการกระตุ้นการรับรู้หรือเรียกร้องความสนใจเป็นพิเศษ

2.6.4 จิตวิทยาการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเป็นผลจากการฝึกฝนและประสบการณ์ แต่มิใช่ผลจากการตอบสนองที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น สัญชาตญาณหรือวุฒิภาวะ หรือจากการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวของร่างกาย เช่นความเหนื่อยล้า พืชของยา เป็นต้น การจัดการนิตรรศการเป็นสื่อกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้ชมได้ดี เนื่องจากการใช้สื่อหลายชนิดและวิธีการนำเสนอที่หลากหลาย ทำให้สามารถตอบสนองการเรียนรู้ได้หลายด้านการเข้าร่วมกิจกรรมนิตรรศการมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้แตกต่างจากการเรียนรู้ในห้องเรียนทั่วไป

1. ประเภทของการเรียนรู้

เบนจามิน บลูม (Bloom, 1956, p.90) นักวัดผลผู้ยิ่งใหญ่ของสหรัฐอเมริกา สรุปว่าการเรียนรู้มีผลให้พฤติกรรมเปลี่ยนไป และได้จำแนกประเภทพฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์ออกเป็น 3 ด้าน

1.1 การเรียนรู้ด้านความรู้ความเข้าใจ หมายถึง พฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับความรู้ความจำความเข้าใจ การวิเคราะห์การสังเคราะห์ การประเมินค่าและการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์อื่น ผู้ชมสามารถเกิดการเรียนรู้ด้านนี้ได้จากสื่อหรือวิธีการนำเสนอที่หลากหลายในงานนิตรรศการ ไม่ว่าจะเป็นรูปภาพ หุ่นจำลอง ของจริง ของตัวอย่าง แผนภูมิ แผนสถิติ หรือการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในงานนิตรรศการ เช่น การตอบปัญหา การแสดงละคร การบรรยาย การอภิปราย เป็นต้น

1.2 การเรียนรู้ด้านเจตคติหรือด้านอารมณ์หรือด้านจิตใจ หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านจิตใจ อารมณ์หรือความรู้สึก ทำให้ผู้ชมเกิดความพอใจ เกิดความซาบซึ้ง และเห็นคุณค่า เกิดความศรัทธามีค่านิยม เกิดความภาคภูมิใจ ผู้ชมสามารถเกิดการเรียนรู้ด้านนี้จากนิตรรศการได้ดี

1.3 การเรียนรู้ด้านกล้ามเนื้อประสาทสัมผัส หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกี่ยวกับทักษะหรือความชำนาญในการใช้กล้ามเนื้อหรืออวัยวะต่าง ๆ ในการเคลื่อนไหวไม่ว่าจะเป็นทักษะในการพูด การอ่าน การเขียน การเล่นดนตรี กีฬา ฟ้อนรำ การคำนวณ ที่สามารถทำได้อย่างคล่องแคล่วจนเล็ดเป็นธรรมชาติ

2.6.5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้ชมในการชมนิตรรศการ

การจัดแสดงนิตรรศการแต่ละครั้งผู้ชมจะเกิดการเรียนรู้ได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ

2.1 ผู้ชมหรือผู้เรียน ผู้ชมหรือผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันในหลาย ๆ ด้าน วุฒิภาวะและความพร้อมเพศ สติปัญญา อารมณ์ สังคมวัฒนธรรมและประเพณี สภาพสังคม วิถีชีวิต ความเชื่อ ประสบการณ์ ระดับการศึกษา ความสนใจ

2.2 เนื้อหาบทเรียนและกิจกรรม เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับเนื้อหาและกิจกรรมในการจัดนิตรรศการ

ความยากง่ายของเนื้อหา ความหมายของเนื้อหา ความสอดคล้องของเนื้อหา กับกิจกรรม ความยาวของเนื้อหา

2.3 เทคนิคการนำเสนอ การนำเสนอที่ดีควรมีขั้นตอนต่อเนื่องเร้าความสนใจมาจากขั้นตอนการวางแผน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการตั้งวัตถุประสงค์ การเลือกเนื้อหาและกิจกรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย สถานที่ สื่อ และบรรยากาศ ความชัดเจนถูกต้อง ความคล่องแคล่ว ความพร้อม

จิตวิทยาพัฒนาการ

นักจิตวิทยาหลายท่าน ได้ศึกษาถึงพัฒนาการของมนุษย์วัยต่าง ๆ ตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงวัยชรา ทำให้เรารู้ถึงธรรมชาติของมนุษย์แต่ละวัยว่ามีความสนใจและความต้องการแตกต่างกันอย่างไร

วัยหรืออายุของผู้ชมมีความเกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ ความพร้อม การรับรู้ การเรียนรู้ ความต้องการ ความสนใจและประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ในการชมนิทรรศการ ดังนั้นในการจัดนิทรรศการจึงควรคำนึงถึงวัยของผู้ชม

1. วัยเด็กตอนต้น

เด็กวัยนี้มีอายุตั้งแต่ 2 ถึง 6 ปี เป็นเด็กวัยเรียนในระดับชั้นบริบาล อนุบาล และประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นวัยที่มีการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมากเพราะเริ่มก้าวออกสู่สังคมนอกบ้าน เด็กวัยนี้ชอบสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน สนใจสิ่งรอบตัว เป็นวัยแห่งการสำรวจอย่างแท้จริง ช่างซักถาม ชอบรูปภาพในหนังสือและชมสิ่งเคลื่อนไหวที่มีสีสันสดใสชัดเจนสนใจของเล่นที่จับต้องได้ถนัดมือ ชอบวิ่งเล่น ปีนป่ายเคลื่อนไหว ร้องเพลงที่มีจังหวะง่าย ๆ เนื้อร้องสั้น ๆ เล่นแบบผู้ที่โตกว่า

2. วัยเด็กตอนกลาง

ช่วงของเด็กวัยนี้ประมาณ 7-12 ปี อยู่ในชั้นระดับประถมศึกษาเด็กสนใจสภาพแวดล้อมและสิ่งแวดล้อมรอบตัว พอใจที่จะเผชิญสิ่งแปลกใหม่ ชอบอ่านหนังสือ ฟังเพลง ร้องเพลง ดูโทรทัศน์ ชอบภาพยนตร์ประเภทนิทาน นิยายผจญภัยลึกลับ การทดลองค้นคว้าหาความจริงทางวิทยาศาสตร์ สนใจร่างกายของตนเอง สัตว์เลี้ยง การเล่นที่มีการเคลื่อนไหว การกระโดด โดดเดิน การออกกำลังกาย การทำงานฝีมือ การก่อสร้างและเกมการแข่งขันต่าง ๆ

3. วัยรุ่น

วัยรุ่นอายุประมาณ 13 ถึง 19 ปี ลักษณะความสนใจของวัยรุ่นมีขอบข่ายกว้างขวาง สนใจหลายอย่างแต่ไม่ลึกซึ้งมาก สนใจและชอบเลียนแบบบุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นที่นิยมของสังคม โดยเฉพาะดารา นอกจากนี้วัยรุ่นทั่วไปจะสนใจตนเอง เช่น เรื่องรูปร่างหน้าตา ผิวพรรณ การแต่งกาย การปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย การเสริมบุคลิกภาพและความงามให้ทันสมัย วัยนี้สนใจคบเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ ให้ความสำคัญกับงานเลี้ยงชุมนุม การสังสรรค์ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน

4. วัยผู้ใหญ่

วัยผู้ใหญ่แบ่งออกเป็น วัยผู้ใหญ่ตอนต้น วัยผู้ใหญ่ตอนกลาง และวัยผู้ใหญ่ตอนปลายหรือวัยชรา

4.1 วัยผู้ใหญ่ตอนต้น เริ่มตั้งแต่อายุประมาณ 20 ถึง 40 ปี โดยทั่วไปให้สนใจเกี่ยวกับเรื่องรูปร่างหน้าตา การปรับปรุงบุคลิกภาพ และเสื้อผ้าการแต่งกาย พอ ๆ กับวัยรุ่นตอนปลาย คนวัยนี้อยู่ในวัยสร้างฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ที่อยู่อาศัย อิทธิพลด้านอาชีพมีผลต่อความสนใจมาก โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอาชีพและสังคมที่ตนรับผิดชอบอยู่ การปรับตัวให้เข้ากับคู่สมรส การอบรมเลี้ยงดูลูก นอกจากนี้ยังให้ความสนใจกับงานสังคม การเมือง งานอดิเรก การท่องเที่ยว การพักผ่อนหย่อนใจและศาสนา

4.2 วัยผู้ใหญ่ตอนกลาง อายุประมาณ 40 ถึง 60 ปี เป็นระยะที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจไปในทางที่เสื่อมถอย ความสนใจอยู่ที่เรื่องสุขภาพ การปรับตัวในงานอาชีพที่ ต่อเนื่องมาจากวัยผู้ใหญ่ตอนต้น กิจกรรมยามว่าง ความสัมพันธ์ในครอบครัว การทำประโยชน์ให้กับสังคม วัฒนธรรมประเพณีและศาสนา

4.3 วัยชรา โดยทั่วไปมักจะกำหนดให้ผู้ที่อายุ 60 ปีขึ้นไปเข้าสู่วัยชรา วัยนี้เป็นวัยปรับตัวให้เหมาะสมกับความเสื่อมของสุขภาพร่างกาย คนในวัยชราจึงสนใจเรื่องสุขภาพ ชอบให้มีคนอยู่เป็นเพื่อน สนใจเรื่องราวในอดีตที่ตนเองเคยร่วมสมัย ต้องการการยอมรับและการยกย่องประสพการณ์และความสำเร็จในอดีตที่ผ่านมา

เอกสารอ้างอิง: วิวรรณ จันทร์เทพย์.(2548). การจัดแสดงและนิทรรศการ. คณะครุศาสตร์.
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

2.6.6 ลักษณะของนิทรรศการ

2.6.6.1 การจัดแสดงหรือจุดนิทรรศน์

เป็นนิทรรศการขนาดเล็กที่สุดที่นำเสนอข้อมูล วัตถุประสงค์ของ ผลงาน สินค้าหรือผลิตภัณฑ์บางส่วนพอเป็นตัวอย่าง

การจัดแสดงหรือจุดนิทรรศน์

- 1.การจัดจุดนิทรรศน์มีลักษณะสำคัญดังนี้ เป็นการจัดแสดงวัตถุประสงค์ของในบริเวณพื้นที่ขนาดเล็ก ๆ
- 2.วัตถุประสงค์ประกอบในการจัดจุดนิทรรศน์ไม่ควรมีหลายชิ้นมากนัก
- 3.ตำแหน่งในการจัดจุดนิทรรศน์อาจจัดในสถานที่ที่มีความเหมาะสม
- 4.เนื้อหาหรือเรื่องราวที่นำมาจัดแสดงเป็นแนวคิดเดียวกัน
- 5.หากนำจุดนิทรรศน์จากที่ต่าง ๆ จำนวนมากมาจัดรวมกันในสถานที่ใดที่หนึ่งให้ต่อเนื่องกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกันและกำหนดกิจกรรมให้สอดคล้องเป็นระบบเดียวกัน

รูปแบบของจุดนิทรรศน์

ที่นิยมใช้กันอยู่ในวงการต่าง ๆ มีหลายรูปแบบ

- 1.ป้ายนิเทศอย่างเดียว
- 2.การแสดงด้วยป้ายนิเทศโต๊ะและชั้นวางสิ่งของ

3. การแสดงด้วยการวางสิ่งของอย่างเดียว

4. การแสดงจุดนิทรรศน์ลอย

2.6.6.2 จุดนิทรรศน์เพื่อการศึกษา

โดยทั่วไปนิยมจัดในโรงเรียน ในห้องเรียน หรือในห้องสมุด ใช้ประกอบกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งในชั้นการนำเข้าสู่บทเรียน ชั้นการสอนเนื้อหา และชั้นการสรุปบทเรียน บริเวณที่ใช้จัดอาจเป็นหน้าห้องเรียน หลังชั้นเรียน หรือบริเวณสนาม โรงเรียน

วัสดุที่ใช้มักจะเป็น ป้ายนิเทศ ป้ายประกาศ กล่อง โต้ะ หรือชั้นวางสิ่งของ แต่บางแห่งอาจจัดจุดนิทรรศน์ขึ้นเป็นสถานที่เฉพาะในชุมชนเพื่อการเรียนรู้ การศึกษาค้นคว้า หากเป็นจุดนิทรรศน์ถาวรแสดงเนื้อหาที่ซับซ้อนเข้าใจยากให้เข้าใจง่ายจำเป็นต้องใช้สื่อที่มีคุณภาพดีราคาค่อนข้างสูง

2.6.6.3 นิทรรศการทั่วไป

เป็นสื่อกิจกรรมขนาดกลางที่องค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ นิยมจัดเพื่อแสดงผลงานซึ่งพบเห็นกันโดยทั่วไป เป็นการจัดแสดงผลงานหรือผลิตภัณฑ์ที่มีบริเวณพื้นที่กว้างขวาง ตั้งแต่การจัดในห้องเรียน บริเวณโรงเรียน ศูนย์การค้า ศาลาวัด ฯลฯ

นิทรรศการ แบ่งออกเป็น 4 ขนาดตามขนาดพื้นที่ที่จัดแสดงคือ

1. นิทรรศการขนาดเล็ก (small exhibits) เป็นนิทรรศการที่จัดขนาดพื้นที่น้อยกว่า 400 ตารางฟุตหรือ 37 ตารางเมตร
2. นิทรรศการขนาดกลาง (medium exhibits) ใช้พื้นที่ตั้งแต่ 401 ตารางฟุต ถึง 1600 ตารางฟุตหรือ 38-148 ตารางเมตร
3. นิทรรศการขนาดใหญ่ (large exhibits) ใช้พื้นที่ตั้งแต่ 1601-4000 ตารางฟุต หรือ 149-371 ตารางเมตร
4. นิทรรศการขนาดยักษ์ (giant exhibits) ใช้พื้นที่ตั้งแต่ 4000 ตารางฟุตหรือมากกว่า 371 ตารางเมตร

2.6.6.4 มหกรรม

มหกรรม หรือนิทรรศการขนาดใหญ่่ม โหฬารระดับชาติหรือนานาชาติ ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. การจัดมหกรรมนานาชาติต้องแสดงถึงความก้าวหน้าด้านวิทยาการสมัยใหม่
2. เป็นการจัดนิทรรศการที่ต้องใช้พื้นที่ที่มีอาณาบริเวณขนาดใหญ่่ม โหฬาร
3. การจัดงานมหกรรมนานาชาติแต่ละครั้งใช้งบประมาณเป็นจำนวนมหาศาล
4. เป็นการจัดแสดงเพื่อต้อนรับผู้ชมกลุ่มเป้าหมายจากทั่วทุกมุมโลก

2.6.6.5 นิทรรศการเพื่อการศึกษา

เป็นนิทรรศการที่จัดขึ้นเพื่อการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ไปสู่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้จากการแสดงเนื้อหาด้วยสื่อและกิจกรรมต่าง ๆ การจัดนิทรรศการเพื่อศึกษามักจะมีรูปแบบ

เนื้อหา สื่อ หรือกิจกรรมเกี่ยวข้องกับหลักสูตรและบทเรียนหรืองานวิชาการไม่ทางตรงก็ทางอ้อม
นิทรรศการเพื่อการศึกษา มีลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. เป็นการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ด้วยรูปแบบต่าง ๆ
2. ส่งเสริมให้ผู้ชมมีทัศนคติที่ดีทางการศึกษา
3. เปิดโอกาสให้ผู้ชมหรือผู้เรียน ได้มีทางเลือกในการเรียนรู้หรือการศึกษาตามความสามารถและความถนัดของแต่ละบุคคล
4. นิทรรศการที่หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ จัดขึ้นเพื่อถ่ายทอดความรู้จัดว่าเป็นนิทรรศการเพื่อการศึกษา
5. รูปแบบของนิทรรศการเพื่อการศึกษาอาจเป็นทั้งนิทรรศการชั่วคราว นิทรรศการเคลื่อนที่ หรือนิทรรศการถาวร
6. นิทรรศการทางการศึกษาสามารถจัดได้ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน บริเวณในโรงเรียน นอกโรงเรียน และสถานที่ทั่วไปในชุมชน

2.6.6.6 นิทรรศการเพื่อการประชาสัมพันธ์.

เป็นการจัดแสดงสื่อต่าง ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจที่ีระหว่างประชาชนกับองค์กรหรือหน่วยงาน โดยการนำเสนอข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงเพื่อเป็นการส่งเสริมความเชื่อถือศรัทธาให้ประชาชนยอมรับสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการดำเนินงานตามนโยบายขององค์กรหรือหน่วยงานนั้น ๆ ต่อไป

นิทรรศการเพื่อการประชาสัมพันธ์มีลักษณะที่สำคัญดังนี้คือ

1. ส่งเสริมให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ
2. เป็นการรวบรวมหลักฐานข้อมูล ข้อเท็จจริงหรือความคิด
3. เน้นการนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องตามความเป็นจริงขององค์กรหรือหน่วยงาน
4. มุ่งแสดงคุณค่าที่น่าเชื่อถือศรัทธาในด้านความรู้ความสามารถ
5. เป็นการจัดแสดงที่เหมาะสมกับกาลเวลาและ โอกาส เหมาะกับเหตุการณ์หรือเทศกาล
6. รูปแบบการนำเสนอมีลักษณะแปลกใหม่ สามารถกระตุ้นความสนใจและสื่อความหมายได้ดี

2.6.6.7 นิทรรศการเพื่อการค้า

เป็นการจัดแสดงที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งเสริมการขายสินค้าผลิตภัณฑ์และการบริการให้ได้มากที่สุดตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งอาจแนะนำให้ผู้ชมรู้จักสินค้าผลิตภัณฑ์ด้วยสื่อหลายชนิด เช่น การจัดป้ายนิเทศ โปสเตอร์ แผ่นพับ แผ่นปลิว ภาพวิทัศน์หุ่นจำลอง ของจริง ของตัวอย่าง นิทรรศการประเภทนี้อาจจัดเป็นเทศกาลประจำปี เป็นการจัดเฉพาะกิจหรือจัดเนื่องในโอกาสวันสำคัญ

นิทรรศการเพื่อการค้ามีลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. มีจุดมุ่งหมายเพื่อการขายสินค้าเป็นสำคัญ โดยเน้นที่การ โฆษณาประชาสัมพันธ์

2. การใช้สื่อโฆษณาและประชาสัมพันธ์ในงานนิทรรศการเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญของการดำเนินกิจกรรมประเภทนี้

3. นิทรรศการเพื่อการค้ามีทั้งรูปแบบนิทรรศการถาวร

4. หากเป็นนิทรรศการขนาดใหญ่ของภาคเอกชนที่มีธุรกิจขนาดใหญ่ มักจะลงทุนในการโฆษณาสูงเพื่อสร้างความสนใจและ โน้มน้าวกลุ่มเป้าหมายให้เฝ้าติดตามตัดสินใจเข้าชม

2.6.6.8 นิทรรศการถาวร

เป็นการนำเสนอข้อมูลและจัดแสดงที่ค่อนข้างสมบูรณ์ มีการจัดเป็นประจำอย่างต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน

นิทรรศการถาวรมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. การจัดนิทรรศการแบบนี้มีการลงทุนสูง เนื่องจากเนื้อหาที่จัดแสดงต้องอาศัย การศึกษาค้นคว้าหลักฐานอ้างอิง

2. วัสดุอุปกรณ์ที่นำมาจัดแสดงเป็นวัสดุที่คงทน

3. การออกแบบเพื่อการจัดแสดงถึงของจะทำการรอบคอบพิถีพิถัน

4. สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งเป็นเวลานาน ๆ รูปแบบและ โครงสร้างหลักไม่มีการเปลี่ยนแปลง

5. สถานที่ที่ใช้ในการจัดแสดงนิทรรศการจะออกแบบไว้อย่างมีแบบแผนแน่นอน อาจเป็นพื้นที่กลางแจ้งหรือในอาคารก็ได้

6. หากเนื้อหาที่จัดแสดงเกี่ยวข้องกับความเชื่อหรือวิถีชีวิตของชุมชน

7. ส่วนใหญ่นิทรรศการถาวรมักอยู่ในรูปของพิพิธภัณฑ์

2.6.6.9 นิทรรศการชั่วคราว

เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อแสดงเนื้อหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นครั้งคราวตาม โอกาสที่เหมาะสมอาจใช้ เวลาประมาณ 2-10 วัน ไม่มีกำหนดตายตัวขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหรือปัจจัยหลายประการ นอกจากนี้ นิทรรศการชั่วคราวยังทำหน้าที่ส่งเสริมงานประชาสัมพันธ์นิทรรศการแบบถาวร ได้อีกด้วยดังที่เกรซ มอร์เลย์ (Grace Morley, อ้างถึงในเปรื่อง กุมุท, 2526, หน้า 3-4) กล่าวว่า “นิทรรศการชั่วคราวช่วยสร้างความสนใจให้คนมาชมสิ่งแปลกใหม่ เป็นการเชิญชวนผู้ชมกลุ่มใหญ่ ๆ เข้ามาชมพิพิธภัณฑ์ไปในตัว เป็นการเชิญชวนที่จะสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ในหลายรูปแบบ เช่น การเชิญประชุมชี้แจงการเปิดงาน การแถลงการณ์ หนังสือพิมพ์และรายการโทรทัศน์ นิทรรศการชั่วคราวสนองวัตถุประสงค์ทางการศึกษาได้มากมาย มักจัดสิ่งดึงดูดกลุ่มคนที่สนใจเฉพาะเรื่องในชุมชน เป็นต้นว่าสหพันธ์สมาคมวิทยาศาสตร์ สมาคมศิลปิน หรือ สมาคมนักสะสมแสดมปี เป็นต้น...”

2.6.6.10 นิทรรศการเคลื่อนที่

นิทรรศการเคลื่อนที่มีผลดีในการเข้าถึงพื้นที่ของผู้ชมกลุ่มเป้าหมาย ทำให้ได้รับความสนใจจากผู้ชมมากเนื่องจากมีความสะดวก ถ้าเป็นการให้บริการด้านการศึกษา ส่วนใหญ่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการใช้บริการแต่อย่างใด

นิทรรศการในอาคาร

นิทรรศการที่จัดอยู่รวมภายในอาคารซึ่งอาจเป็นห้องประชุม ห้องโถง ห้องเรียน เถลิงหรือระเบียงในอาคาร

การจัดนิทรรศการในอาคารมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. จัดขึ้นภายในอาคารหรือพื้นที่ที่มีหลังคาป้องกันแสงแดดและฝนได้
2. เนื้อหาของนิทรรศการเป็นเรื่องราวที่ไม่จำเป็นต้องใช้บริเวณกว้างขวางมากนัก
3. เป็นเนื้อหาที่ต้องการความต่อเนื่องปราศจากสิ่งรบกวนในการชมที่จัดแสดง
4. จัดในอาคารที่มีห้องและอุปกรณ์รักษาความปลอดภัยได้อย่างแข็งแรง
5. มีการควบคุมบรรยากาศด้วยแสง
6. การเลือกใช้วัสดุ สามารถใช้วัสดุได้ทุกประเภททั้งชนิดถาวรและไม่ถาวร
7. การออกแบบการจัดนิทรรศการภายในอาคารสามารถสร้างสรรค์ด้วยจินตนาการที่สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรม

2.6.6.11 นิทรรศการกลางแจ้ง

เป็นนิทรรศการที่ต้องการพื้นที่บริเวณกว้างขวาง โถงแจ้ง รองรับผู้ชมได้จำนวนมาก การจัดนิทรรศการกลางแจ้งมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. จัดแสดงสิ่งของหรือกิจกรรมบริเวณภายนอกอาคาร
2. จัดได้ทั้งแบบถาวรและแบบชั่วคราว
3. เนื้อหาที่น่าสนใจมีความสัมพันธ์กับพื้นที่จัดแสดงซึ่งอาจมีบริเวณกว้างขวางเป็นธรรมชาติ เช่นเรื่องเกี่ยวกับโบราณสถาน โบราณวัตถุ สมรภูมิมิรบ วิถีชีวิตกิจกรรมกลางแจ้ง การทำงานกลางแจ้ง งานเกษตรกรรม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง : วิวรรณ จันทร์เทพย์.(2548). การจัดแสดงและนิทรรศการ. คณะครุศาสตร์.

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

2.6.7 เทคนิคการจัดนิทรรศการ

2.6.7.1 การจัดแผ่นป้าย

แผ่นป้าย (board) หมายถึง แผ่นหนังสือหรือแผ่นเครื่องหมายที่บอกให้รู้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 696) เป็นวัสดุรองรับสื่อหรือเนื้อหาต่าง ๆ ที่นำมาจัดแสดงซึ่งมีหลาย

รูปแบบหลายลักษณะแตกต่างกัน มีทั้งรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส สี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวตั้ง สี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวนอน บ้างเป็นแผ่นป้ายที่สามารถถอดประกอบกับขาตั้งไว้ บางป้ายยึดติดกับขาตั้งอย่างถาวร แผ่นป้ายบางชนิดเคลื่อนย้ายได้แต่บางป้ายติดอยู่กับที่อย่างตายตัวไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ วัสดุที่ใช้ทำแผ่นป้ายมีหลายชนิด เช่น ไม้อัด ไม้ไผ่สาน ไม้เนื้อแข็ง แผ่นพลาสติก แผ่นโลหะ แผ่นเซลโลกรีด เป็นต้น

1. ประเภทของแผ่นป้าย

แผ่นป้ายมีหลายประเภท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการพิจารณา

1.1 การจำแนกตามวัสดุที่ใช้ทำ ได้แก่ ไม้ พลาสติก โลหะ

1.1.1 ไม้ เป็นวัสดุแข็งแรงแต่สามารถตกแต่งดัดแปลงได้ง่ายและสะดวกในการใช้งาน ไม้ที่เหมาะสมกับการทำแผ่นป้าย ได้แก่ ไม้อัด ซึ่งมีความหมายขนาดแต่ที่เหมาะสมกับการทำแผ่นป้ายนิเทศควรมีความหนาตั้งแต่ 6 มิลลิเมตรขึ้นไป ขนาดของแผ่นป้ายที่นิยมทำกันโดยทั่วไป หากเป็นป้ายขนาดใหญ่จะมีขนาดประมาณ 112 x 244 ซม. ขนาดกลางประมาณ 122 x 122 ซม. ขนาดเล็กประมาณ 61 x 122 ซม.

1.1.2 พลาสติก เป็นวัสดุสังเคราะห์มีหลายชนิด ชนิดที่สามารถนำมาทำแผ่นป้ายได้มีลักษณะเป็นแผ่นขนาดความกว้างยาวเท่ากับ ไม้อัด มีทั้งชนิดเนื้อที่บิดันและชนิด โปร่งด้าน ในชนิด โปร่งด้านในหรือที่เรียกโดยทั่วไปว่า พิวเจอร์บอร์ด ใช้งานได้ง่าย มีหลายสีให้เลือก น้ำหนักเบาเหมาะกับการทำป้ายนิเทศแบบแขวน แต่ข้อเสียคือไม่แข็งแรง อายุการใช้งานสั้น

1.1.3 โลหะ เป็นวัสดุที่มีความทนทานที่สุดแต่น้ำหนักมาก โดยเฉพาะเหล็กแผ่น หรือสแตนเลสแผ่น ต้องใช้เครื่องมือเฉพาะในการสร้างสรรค์ดัดแปลง วัสดุโลหะเหมาะเป็นแผ่นป้ายกลางแจ้งหรือป้ายถาวรติดอยู่กับที่ ไม่มีการเคลื่อนย้าย เนื้อหาเป็นเชิงประวัติศาสตร์หรือการบันทึกเพื่อเป็นหลักฐานสำคัญ ป้ายนิเทศโลหะสามารถแสดงถึงคุณค่า ความมั่นคงถาวร น่าเชื่อถือหากมีความเหมาะสมก็สามารถติดตั้งในอาคารได้

1.2 การจำแนกตามลักษณะการติดตั้ง ได้แก่ ป้ายที่เคลื่อนที่ได้และป้ายที่เคลื่อนที่ไม่ได้

1.2.1 ป้ายที่เคลื่อนที่ได้ สามารถนำไปติดตั้งในบริเวณพื้นที่ต่าง ๆ ได้ตามความต้องการ จึงจำเป็นต้องมีขาตั้งที่มั่นคง ไม่กระดกโยกเยก ขาตั้งอาจเป็นแบบติดตายตัวกับแผ่นป้ายหรือถอดประกอบเข้าออกได้ ซึ่งแต่ละแบบมีข้อดีข้อเสียแตกต่างกัน

1.2.2 ป้ายที่เคลื่อนที่ไม่ได้ เป็นป้ายนิเทศที่ติดตั้งอยู่กับที่อย่างถาวร ซึ่งอาจเป็นฝาผนังหรือบริเวณพื้นที่ที่สวยงาม ป้ายนิเทศแบบนี้มีข้อดีคือไม่ต้องเสียเวลาในการออกแบบติดตั้งอยู่บ่อย ๆ แต่มีข้อจำกัดคือเมื่อติดตั้งไว้นาน ๆ แล้วจะทำให้เกิดความเคยชิน จนอาจมีความรู้สึกชินชากับเรื่องราวหรือความรู้ที่นำเสนอในภายหลัง

1.3 การจำแนกตามลักษณะการใช้งาน ได้แก่ แบบสำเร็จรูป และแบบถอดประกอบ

1.3.1 แบบสำเร็จรูป เป็นป้ายนิเทศที่ออกแบบและจัดสร้างไว้เรียบร้อยแล้วพร้อมนำไปจัดแสดง หรือใช้งานได้ทันที

1.3.2 แบบถอดประกอบ เป็นชุดป้ายนิเทศที่ขาตั้งกับแผ่นป้ายแยกชิ้นจากกันเมื่อต้องการใช้งานจึงนำมาประกอบติดขาตั้งเข้าด้วยกัน

1.4 การจำแนกตามลักษณะการจัดแสดง ได้แก่ แบบตั้งแสดง แบบแขวน แบบติดฝาผนัง

1.4.1 แบบตั้งแสดง เป็นป้ายนิเทศที่เห็นอยู่โดยทั่วไป เป็นแบบที่สะดวกในการออกแบบและติดตั้ง มีความมั่นคงสูง สามารถปรับเปลี่ยนตำแหน่งและทิศทางได้ง่าย

1.4.2 แบบแขวน เป็นป้ายนิเทศที่กระตุ้นความสนใจได้ดี ให้ความรู้สึกตื่นเต้น ไม่สิ้นเปลืองขาตั้ง แต่มีข้อจำกัดคือต้องออกแบบราวแขวนให้แข็งแรงเหมาะกับน้ำหนักของแผ่นป้ายไม่สะดวกในการปรับเปลี่ยนตำแหน่งหรือทิศทาง

1.4.3 แบบติดฝาผนัง ป้ายติดผนังช่วยในการประหยัดพื้นที่ในการตั้งแสดง ให้ความรู้สึกมั่นคง เป็นระเบียบ ทำให้บริเวณห้องจัดแสดงโล่ง แต่มีข้อจำกัดคือไม่สามารถออกแบบเป็นอย่างอื่นได้ นอกจากติดตั้งไปตามทิศทางของฝาผนังเท่านั้น

2.6.7.2 เทคนิคการจัดทำแผ่นป้าย

1 แผ่นป้ายยึดติดกับขาตั้งอย่างถาวร มีลักษณะแต่ละป้ายติดตายตัวกับขาตั้งสามารถวางตั้งได้อย่างอิสระไม่ต้องพึ่งพิงเกาะเกี่ยวกับวัสดุอื่น ปลายขาด้านล่างมีกากบาทหรือแผ่นโลหะรองรับน้ำหนักช่วยให้แผ่นป้ายตั้งอยู่ได้อย่างมั่นคง สามารถเคลื่อนย้ายปรับเปลี่ยนไปมาได้สะดวก แผ่นป้ายทำด้วยไม้อัดหรือไม้ไผ่สาน โดยทั่วไปนิยมทำเป็นขนาด 112 x 122 ซม. หรือขนาดครึ่งแผ่นไม้อัด

2 แผ่นป้ายอิสระ เป็นแผ่นป้ายอิสระ ไม่ยึดติดกับขาตั้ง สามารถถอดประกอบกับขาตั้งและอุปกรณ์เสริมต่าง ๆ ได้ ส่วนสำคัญของแผ่นป้ายแบบนี้ได้แก่ ขาตั้ง ซึ่งเป็นขาที่ได้รับการออกแบบเป็นพิเศษ สามารถยึดเกาะแผ่นป้ายแล้วยึดหรือย่อให้สูงต่ำได้ ทำให้มีความยืดหยุ่นสูงในการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานที่ตั้งแนวตั้งและแนวนอน

3 แผ่นป้ายสามเหลี่ยมรูปตัวเอ เป็นแผ่นป้ายยึดติดกับขาตั้งอีกแบบหนึ่งประกอบด้วยแผ่นป้าย 2 แผ่น ด้านบนติดบานพับทำให้สามารถพับเก็บและกางออกเพื่อตั้งแสดงได้เหมาะสำหรับตั้งแสดงไว้กลางห้องหรือบริเวณที่ห่างจากผนังห้อง เพราะผู้ชมจะสามารถชมเนื้อหาได้ทั้งด้านหน้าและด้านหลังขณะกางออกและตั้งแสดง

4 แผ่นป้ายแบบแขวน เป็นแผ่นป้ายไม่ยึดติดกับขาตั้ง โดยตรงสามารถถอดประกอบได้ การติดตั้งต้องใช้วิธีแขวนกับราวหรือกรอบที่ทำไว้รองรับ โดยเฉพาะซึ่งอาจต่อเคมเสริมแต่งให้มีหลังคาข้างด้วยผ้าดิบหรือเป็นกรอบราวแขวนธรรมดาก็ได้ แผ่นป้ายแบบนี้ให้ความรู้สึกน่าสนใจ พิถีพิถัน ดูไม่แข็งกระด้าง

เหมาะกับการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นเรื่องพิเศษเฉพาะที่แปลกกว่าเรื่องอื่นทั่ว ๆ ไป หากเป็นป้ายมีหลังคาจะเหมาะกับการจัดแสดงเป็นเวลานาน ๆ หรือนิทรรศการภายนอกอาคาร

5 แผ่นป้ายแบบโค้งงอรูปเป็นรูปทรงต่าง ๆ เป็นแผ่นป้ายที่ทำจากแผ่นพลาสติกหรือพีวีซี ปัจจุบันกำลังได้รับความนิยมในวงการธุรกิจ และหน่วยงานที่มีงบประมาณมากพอสมควร เพราะโดยทั่วไปแผ่นป้ายแบบนี้จะผลิตเนื้อหาเป็นรูปภาพและตัวอักษรจากระบบการพิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์ ออกมาเป็นภาพเหมือนจริงขนาดใหญ่ สามารถออกแบบตกแต่งให้ได้ผลงานตามจินตนาการหรือตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ

6 แผ่นป้ายแบบกำแพง เป็นแผ่นป้ายที่มีความหนาเป็นพิเศษด้านข้างยึดติดกับฐานกล่องรูปสามเหลี่ยมหรือสี่เหลี่ยมทำให้สามารถวางตั้งได้ตามลำพัง แผ่นป้ายแบบนี้ให้ความรู้สึกมั่นคง แข็งแรง จึงเหมาะกับการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อถือศรัทธา ความเป็นปึกแผ่น ความสามัคคี ความมั่นคงถาวร เช่นเรื่องพระมหากษัตริย์ ศาสนา ราชการ การเมืองการปกครอง เป็นต้น

7 แผ่นป้ายสำหรับจัดร้านขายสินค้า เป็นแผ่นป้ายหลายแผ่นเมื่อประกอบเข้าด้วยกันแล้วทำให้เกิดบริเวณพื้นที่ที่แสดงขอบเขตเฉพาะขึ้น อาจเป็นห้องรูปสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม เป็นเกาะรูปสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม หรือวงกลมที่ผู้ชมสามารถเดินดูได้โดยรอบ แผ่นป้ายแบบนี้จะได้รับการออกแบบเป็นพิเศษเพื่อให้สามารถยึดเกี่ยวกันเป็นรูปทรงหรือบริเวณตามต้องการ สามารถนำตัวอย่างสินค้าผลิตภัณฑ์มานำเสนอผสมผสานกับรูปภาพ และข้อความบนแผ่นป้าย ทำให้ผู้ชมเข้าใจประทับใจกับสิ่งต่าง ๆ ในขอบเขตที่แผ่นป้ายตั้งแสดงได้

8 แผ่นป้ายตั้งแสดง เป็นแผ่นป้ายที่มีโครงสร้างสามารถพับยึดและเก็บได้มีความหนาประมาณ 40 ซม. บางคนเรียกว่า ป๊อปอัพสเตน (pop-up stand) สามารถวางตั้งแสดงได้ด้วยตัวเอง และเนื่องจากเป็นแผ่นป้ายขนาดใหญ่พอสมควรจึงสามารถสร้างความสนใจได้ดี ทั้งยังทำหน้าที่เป็นฉากหลังสำหรับบริเวณจัดแสดงด้านหน้าได้อีก

9 แผ่นป้ายผืนธง เป็นป้ายที่มีลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้ามีข้อความเชิญชวนคำขวัญ คำโฆษณา หรือรูปภาพ ในวงการโฆษณานิยมเรียกว่า แบนเนอร์ (banner) เป็นสื่อใหม่ที่กำลังได้รับความนิยมอย่างสูงทั้งในวงการธุรกิจเอกชน การศึกษา การเมือง การตลาด การโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากราคาไม่แพงมากนัก มีขนาดเล็กน้ำหนักเบาสามารถติดตั้งง่ายเหมือนป้ายผ้าโฆษณาธรรมดาแต่มีรูปแบบสวยงามกว่า สามารถสร้างสรรค์และออกแบบตกแต่งภาพด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้ได้ภาพตามต้องการได้ โดยเฉพาะการสร้างภาพเหมือนจริงซึ่งเป็นภาพที่ไม่สามารถเขียนได้ด้วยมือ

2.6.7.3 การจัดป้ายนิเทศ

ป้ายนิเทศ (bulletin board) เป็นสื่ออย่างหนึ่งที่มีการกล่าวถึงกันมากทั้งในวงการศึกษา วงการธุรกิจ วงการเมือง แต่อาจเรียกชื่อแตกต่างกันบ้าง

ซินแคลร์ (Sinclair, 1994, p.182) กล่าวว่า ป้ายนิเทศหรือ Bulletin Board เป็นคำศัพท์ในภาษาอังกฤษแบบอเมริกันมีความหมายเดียวกับคำว่า Notice board ซึ่งมีความหมายว่าแผ่นกระดาน ปกติติดตั้งไว้กับฝาผนัง หรือสถานที่จัดแสดงด้วยป้าย

กล่าวโดยสรุปว่าป้ายนิเทศเป็นสื่อทัศนวัสดุประเภทหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะ คือเป็นแผ่นป้ายที่ทำหน้าที่เสนอเนื้อหาเพื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้ผู้ชมได้เรียนรู้ตามความเหมาะสม รูปแบบของป้ายนิเทศอาจเป็นป้ายสำเร็จรูปที่มีเนื้อหาเขียนหรือพิมพ์ติดอยู่กับแผ่นป้ายโดยตรงสามารถนำไปจัดแสดงได้ทันที

1. คุณค่าของป้ายนิเทศ

ป้ายนิเทศเป็นสื่อที่มีคุณค่าหลายประการ เช่น เป็นสื่อเร้าความสนใจผู้ชม โดยใช้รูปภาพ ข้อความ และสัญลักษณ์ที่สวยงามและมีความหมายต่อผู้ชม ใช้ในการจัดแสดงแจ้งข่าวสารผู้ชมสามารถศึกษาเนื้อหาได้ซ้ำแล้วซ้ำอีกตามความพอใจ ช่วยประหยัดเวลาในการสอนและการสื่อ ความหมายเพื่อถ่ายทอดความรู้ นิยมใช้เป็นสื่อหลักที่สำคัญในการจัดแสดงหรือนิทรรศการทุกประเภท ป้ายนิเทศที่จัดอย่างสวยงามสามารถใช้เป็นสิ่งประดับตกแต่งห้องหรือบริเวณได้

2. หลักการและเทคนิคการจัดป้ายนิเทศ

2.1 หลักการจัดป้ายนิเทศ การจัดป้ายนิเทศให้มีประสิทธิภาพในการกระตุ้นความสนใจและการสื่อความหมายควรคำนึงถึงหลักการต่อไปนี้

การกระตุ้นความสนใจ

การมีส่วนร่วม

การตรึงความสนใจ

ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ

การเน้น

การใช้สี

2.2 เทคนิคการจัดป้ายนิเทศ การจัดป้ายนิเทศที่ดีมีคุณค่าในการสื่อความหมายควรมีองค์ประกอบต่าง ๆ และเทคนิคดังต่อไปนี้

ชื่อเรื่อง จะต้องสั้น อ่านง่าย เค้นชัด สามารถมองเห็นได้ในระยะ ไกลดึงดูดความสนใจได้ทันที

ข้อความเชิญชวนหรือคำอธิบาย ควรมีลักษณะกระชับรัด ตื่นอ่านง่ายได้ใจความชัดเจน จัดช่องไฟได้เหมาะสม ควรเขียนข้อความให้ผู้ชมมีความรู้สึกว่าเขามีส่วนร่วมด้วย

การสร้างมิติเพื่อการรับรู้ การสร้างภาพลวงตาให้ดูว่าป้ายนิเทศน์มีลักษณะต้นลึกด้วยเส้นหรือแถบสี
การใช้สี แสง เงา และบริเวณว่าง
การเคลื่อนไหว
การใช้รูปภาพ
การจัดองค์ประกอบ
การตกแต่งพื้นป้ายนิเทศ
การจัดป้ายนิเทศร่วมกับสื่ออื่นจะช่วยให้การถ่ายทอดเนื้อหาสมบูรณ์และน่าสนใจยิ่งขึ้น
การใช้เนื้อหาหรือกิจกรรมเป็นตัวกำหนด

3. การจัดป้ายนิเทศให้สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์

3.1 การจัดภาพบนหน้าต่างหรือแบบวินโดว์ ภาพแบบหน้าต่างหรือแบบวินโดว์ (window) เป็นการ
จัดเพื่อเน้นรายละเอียดด้วยรูปภาพขนาดใหญ่เพียงภาพเดียว ทำให้ภาพมีความโดดเด่น สะดุดตาสามารถ
ดึงดูดความสนใจผู้ชมได้

3.2 การจัดภาพแบบละครสัตว์ การจัดภาพแบบละครสัตว์ (circus) เป็นการจัดภาพที่มีลักษณะเป็น
กลุ่มๆ กระจายอยู่ทั่วพื้นที่ ผู้ชมจะมีอิสระในการเลือกชมรูปภาพหรือเลือกอ่านเนื้อหาตามใจชอบ ดังนั้นการ
จัดภาพแบบละครสัตว์จึงเหมาะกับเนื้อหาที่มีหลายหัวข้อย่อยแต่ไม่จำเป็นต้องเรียงตามลำดับ

3.3 การจัดภาพแบบแกน การจัดภาพแบบแกน (axial) เป็นการจัดภาพที่มีรูปภาพอยู่ตรงกลางและมี
คำอธิบายกำกับทั้งด้านซ้ายและด้านขวาหรือ โดยรอบ การจัดแบบนี้จึงมีลักษณะคล้ายแผนภูมิหรือแผนภาพ
เหมาะกับเนื้อหาที่ต้องการถ่ายทอดความรู้เป็นเฉพาะจุดหรือตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งที่ต้องการ

3.4 การจัดภาพแบบกรอบภาพ การจัดภาพแบบกรอบภาพ (frame) เป็นการจัด โดยนำภาพที่
เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวางเรียงต่อเนื่องกันล้อมรอบเนื้อหาข้อความ จนดูเหมือนกรอบภาพ ทำให้ป้ายนิเทศดูเด่น
สะดุดตา การจัดลักษณะนี้ช่วยให้ผู้ชมได้ ข้อคิดความรู้จากเนื้อหาที่อยู่ตรงกลางประกอบกับรูปภาพที่เรียง
รายกันเป็นกรอบอยู่รอบ ๆ

3.5 การจัดภาพแบบตาราง การจัดภาพแบบตาราง (grid) เป็นการจัดภาพไว้ในตารางซึ่งอาจเว้นช่อง
ใดช่องหนึ่งหรืออาจขยายภาพใดภาพหนึ่งเพื่อให้เกิดจังหวะระหว่างรูปภาพทำให้ดูแปลกตาและในส่วนที่
ช่องว่างยังทำหน้าที่เป็นที่พักสายตาผู้ชมไปด้วย การจัดภาพแบบนี้เหมาะกับเนื้อหาที่มีองค์ประกอบหลาย
แง่มุมแต่ไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับก่อนหลัง

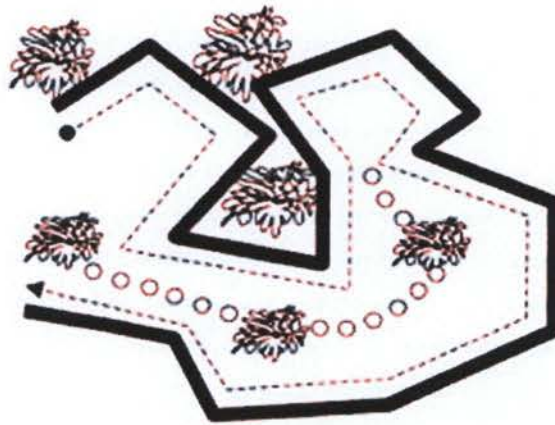
3.6 การจัดภาพแบบแถบ การจัดภาพแบบแถบ (band) เป็นการจัดรูปภาพและเนื้อหาที่เรียง
ตามลำดับขั้นตอนตั้งแต่ขั้นต้นถึงขั้นสุดท้าย แสดงให้เห็นลำดับขั้นเช่น การขับรถยนต์ การทำนา การผ่าตัด

อวัยวะภายใน การทำน้ำตาทราย การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ กระบวนการทำหนังสือพิมพ์เป็นต้น การจัดป้ายนิเทศแบบนี้จะช่วยให้ผู้ชมเข้าใจเนื้อหาอย่างเป็นขั้นตอนได้ดี

3.7 การจัดภาพแบบแกน การจัดภาพแบบแกน (path) เป็นการจัดให้รูปภาพหรือเหตุการณ์เรียงกันอย่างต่อเนื่องไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งซึ่งอาจคดเคี้ยวโค้งงอไปตามจังหวะที่สวยงาม ขณะเดียวกันก็จะแทรกเนื้อหาซึ่งเป็นข้อความไปตามช่องว่างที่มีพื้นที่ที่เหมาะสม การจัดป้ายนิเทศแบบนี้เหมาะกับการนำเสนอเนื้อหาหรือเหตุการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาไปตามลำดับ

2.6.8 การกำหนดทางเดินชมนิทรรศการ

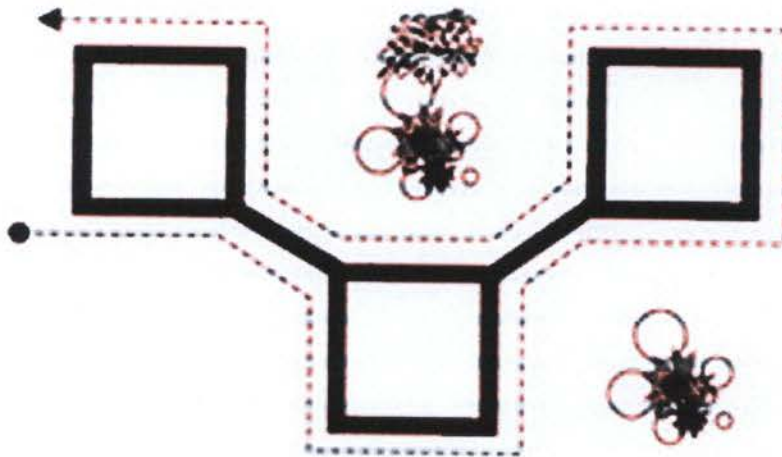
2.6.8.1. การสัญจรทิศทางเดียวชมได้ด้านเดียว

ภาพที่ 2.5 วิวรรณ จันทรเทพย์.(2548). การจัดแสดงและนิทรรศการ. คณะครุศาสตร์.

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

2.6.8.2. การสัญจรทิศทางเดียวชมได้ 2 ด้าน

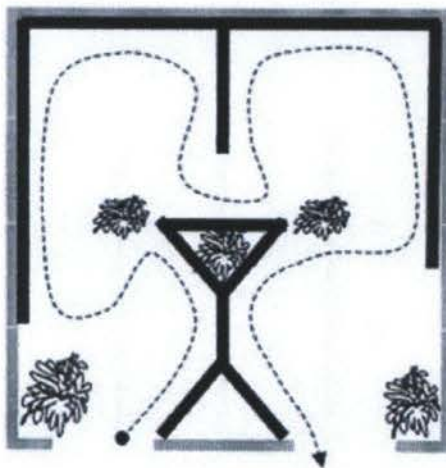
ภาพที่ 2.6 วิวรรณ จันทรเทพย์.(2548). การจัดแสดงและนิทรรศการ. คณะครุศาสตร์.

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

2.6.8.3. การสัญจรอย่างอิสระตามความต้องการ

ภาพที่ 2.7 แหล่งที่มา วิวรรณ จันทรเทพย์.(2548). การจัดแสดงและนิทรรศการ. คณะครุศาสตร์.
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

ภาพที่ 2.7.1แหล่งที่มา วิวรรณ จันทรเทพย์.(2548). การจัดแสดงและนิทรรศการ. คณะครุศาสตร์.
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

2.7 ศึกษาโครงการเปรียบเทียบ

2.7.1 กรณีศึกษาที่ 1 หออัครศิลปิน

ประวัติความเป็นมาของโครงการ หออัครศิลปิน

ความเป็นมาของโครงการ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเล็งเห็นศิลปะทั้งมวลต่อทรงได้รับการยกย่องจากพสกนิกรและศิลปินทั่วโลกในพระปรีชาสามารถ ดังนั้น เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2529 คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้ ทูลเกล้าถวายพระราชสมัญญา อัครศิลปิน แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งแปลว่า ผู้มีศิลปะอันเลอเลิศ หรือเป็นผู้ใหญ่ในศิลปิน นอกจากพระปรีชาสามารถในงานศิลปะอันทรงคุณค่าแล้ว

จากผู้มีศิลปะอันเลอเลิศและทรงมีคุณูปการดังกล่าว เนื่องในวโรกาสที่พระองค์ทรงครองราชย์ ครบ 50 ปี สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติจึงได้ก่อสร้างหออัครศิลปินเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขึ้นเพื่อตอบสนองพระราชดำริของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตอนหนึ่งว่า คนที่ทำงานศิลปะจะต้องรู้เรื่อง วิชาการและหลักวิทยาศาสตร์เพื่อจะได้เป็นแบบแผนต่างๆต่อไป จึงจะสามารถพัฒนางานนั้นไปได้ดี สรุปว่าทั้งสามส่วนนี้มีความสำคัญที่เกี่ยวเนื่องกัน งานศิลปะมักมีความสำคัญต่องานทั้งปวง ศิลปินบุคคลที่มีความสำคัญ สมควรยกย่องเชิดชูเกียรติต่อไป และเพื่อเป็นการตอบสนองพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ นำศิลปินแห่งชาติเข้าฟังเพื่อรับพระราชทานเข็มชูเกียรติศิลปินแห่งชาติว่า ผลงานของศิลปินแห่งชาติเป็นมรดกอันล้ำค่า เป็นเครื่องหมายแสดงสู่อารยธรรมอันสูงส่ง ของชาติไทย ที่ต้องศึกษาและรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติสืบไป

สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติจึงได้ก่อสร้างหออัครศิลปินเฉลิมพระเกียรติขึ้น ณ ต. คลองห้า อ. คลองหลวง จ.ปทุมธานีเพื่อเป็นสถานที่จัดแสดงงานด้านศิลปะและวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของพระองค์ นอกจากนี้หออัครศิลปิน ยังเป็นสถานที่จัดแสดงประวัติศาสตร์ และผลงานอันล้ำค่าของศิลปินแห่งชาติทุกท่าน ในรูปแบบนิทรรศการถาวรพร้อมสื่อปฏิสัมพันธ์และเทคโนโลยีทันสมัย เป็นสถานที่ถ่านทอดผลงานภูมิปัญญาของศิลปินแห่งชาติ 4 สาขา ได้แก่ ทัศนศิลป์ ศิลปะสถาปัตยกรรม วรรณศิลป์ และ ศิลปะการแสดง

ลักษณะทางกายภาพ

ทำเลที่ตั้ง

จังหวัดปทุมธานีปริมณฑล ที่เป็นประตูสู่ภาคเหนือและภาคอีสาน เป็นจังหวัดที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว มีทั้งหมด 6 อำเภอได้แก่ อ. ลาดหลุมแก้ว อ.เมืองปทุมธานี อ.คลองหลวง อ.ลำลูกกา อ.หนองเสือ

แผนภาพที่ 2.8 แผนที่ท่องเที่ยวปทุมธานี

ที่มา : <http://www.culture.go.th/wwwsupreme/17.htm>

เป็นแบบรวมสมัย ออกแบบโดยนาย ศตวัน ช่มซ้าย สถาปนิกสถาบันศิลปกรรม กรมศิลปกร โดยนำเอาเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมไทยมาตัดทอนรายละเอียดและปรับเปลี่ยนประ โยชน์ใช้สอย ของอาคารให้สามารถจัดแสดงงานนิทรรศการและพิพิธภัณฑ์ได้อย่างสง่างาม

ภาพที่ 2.9 รูปหออัครศิลป์

ที่มา : <http://www.culture.go.th/wwwsupreme/17.htm>

แผนภาพที่

หน่วยงานในโครงการ

- กระทรวงวัฒนธรรม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
- คณะกรรมการกองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรม

โครงสร้างการบริหารหอศิลป์

ผู้อำนวยการหอศิลป์

1 กลุ่มหอศิลป์

- หัวหน้ากลุ่ม
- นักวิชาการวัฒนธรรม 4
- นักวิชาการช่างศิลป์
- เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี
- ชุรการ

2. งานบริหารทั่วไป

- หัวหน้างาน
- เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี
- ชุรการ
- นักวิชาการวัฒนธรรม 1

3. กรมศิลป์แห่งชาติ

- หัวหน้ากลุ่ม
- นักวิชาการวัฒนธรรม 4

ความหมายนิทรรศการ นิทรรศการในความพจนานุกรม ฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530 ได้ให้

ความหมายนิทรรศการ นิทรรศการ น. การแสดง สินค้า ผลิตภัณฑ์ หรือกิจกรรม

จากความหมายดังกล่าวทำให้มองเห็นภาพว่าเป็นเรื่องของการนำผลงาน ไม่ว่าจะเป็รเรื่องความรู้ ผลิตภัณฑ์ สินค้าได้มาจัดแสดง

นิทรรศการ เป็นเครื่องมือของการประชาสัมพันธ์สื่อสาร มีความสำคัญมากขึ้นทุกขณะ

การจัดนิทรรศการทั่วไป ที่เป็นที่นิยมในปัจจุบัน สามารถแบ่งออกได้ตามคุณลักษณะของการจัดที่ต้องคำนึงถึงระยะเวลาของการจัด งบประมาณลงทุน และประเภทของวัตถุสิ่งของที่นำมาจัด ซึ่งสามารถจำแนกเป็นดังนี้

1. นิทรรศการถาวร
2. นิทรรศการชั่วคราว

ห้องศิลป์แห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ชั้น 1

ทางเข้าด้านหน้า นำเสนอสื่อวีดิทัศน์แนวความคิดมุมมองและทัศนคติงานวรรณกรรม โดยนักวิชาการ ผู้เกี่ยวข้องและศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ - ด้านซ้ายมือจัดแสดงรายชื่อศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ พร้อมรูปถ่ายและลายเซ็นของศิลปินแห่งชาติ คอมพิวเตอร์นำชม ข้อความประวัติชีวิต การทำงาน และผลงานอันเป็นที่มาของการได้รับการเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ พร้อมคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียให้ข้อมูล ประวัติ และผลงาน โดยละเอียด พร้อมภาพและเสียงประกอบคำบรรยาย - จัดแสดงค้นคว้าผลงานวรรณกรรมและอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ในการสร้างสรรค์ผลงานอันทรงคุณค่าของศิลปินแห่งชาติ - ห้องสมุดวรรณศิลป์ รวบรวมผลงานทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองของศิลปินแห่งชาติ พร้อมคอมพิวเตอร์สืบค้นข้อมูล - ห้องบรรยายและถ่ายทอดคอมพิวเตอร์ของศิลปิน จัดเตรียมไว้ให้ศิลปินแห่งชาติ ถ่ายทอดความรู้สู่นักเขียนรุ่นหลัง - ตู้ถ่ายสต็อกเกอร์ สำหรับถ่ายภาพผู้เข้าชมกับทัศนียภาพของหออัครศิลป์ และศิลปินแห่งชาติที่ชื่นชอบไว้เป็นที่ระลึก - ห้องพักและสัมมนาของศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ - มุมนิทรรศการหมุนเวียน ใช้จัดแสดงนิทรรศการย่อยงานวรรณกรรม และความเคลื่อนไหวในแวดวงวรรณกรรม

นิทรรศการถาวร ชั้น 2

ทางเข้าด้านหน้าของห้องอัครศิลป์ ชาย-ขวา นำเสนอข้อมูล นำชมด้วยสื่อคอมพิวเตอร์ระบบสัมผัสให้รายละเอียดเนื้อหาการจัดแสดงตรงกลางห้องของอาคาร ซึ่งเป็นจุดสำคัญของหออัครศิลป์ เป็นที่ประดิษฐานบุษบกไม้ประดับกระจกปิดทอง ภายในบุษบกประดิษฐานพระราชสัญลักษณ์ประจำพระองค์รัชกาลที่ ๕ จำลอง บนพานแว่นฟ้า ซึ่งเปรียบเสมือนตัวแทนพระองค์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว "อัครศิลป์" ฐานโดยรอบบุษบก มีสื่อวีดิทัศน์แสดงพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจจำนวน ๕ ตอน เมื่อผู้เข้าชมนั่งคุกเข่าเครื่องจำทำงาน โดยอัตโนมัติ ฉากหลังเป็นจิตรกรรมฝาผนัง "ไตรภูมิ" ชาย-ขวา มีกระจกแกะลายเทพชุมนุมสื่อความหมายว่า เหล่าเทวดาล้วนสักการะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้เปรียบประดุจ "สมมุติเทพ" บริเวณโดยรอบจัดแสดงพระอัจฉริยภาพทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมทั้ง ๕ ด้าน อันได้แก่ - ด้านภูมิสถาปัตยกรรม จัดแสดงบริเวณด้านซ้ายของห้อง นำเสนอด้วยสื่อวีดิทัศน์ และภาพพระราชกรณียกิจหลากหลายโครงการ - ด้านหัตถกรรม นำเสนอพระปรีชาสามารถในการสร้างเรือใบ "ซูเปอร์มด" ด้วย

ภาพถ่ายครุฑแทน แบบจำลองเรือใบซูเปอร์มด และเครื่องมือที่ทรงใช้ในการต่อเรือประกอบเสียงบรรยาย - ด้านวรรณศิลป์และวาทศิลป์ นำเสนอพระปรีชาสามารถด้านการทรงใช้ภาษาในงานวรรณกรรมของพระองค์ จัดแสดงผลงานพระราชนิพนธ์ตีโต นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ พระมหาชนก และทองแดง โดยผ่านสื่อวีดิทัศน์ ภาพพลิก ๓ มิติ ประกอบเสียง - ด้านจิตรกรรม ประติมากรรมและการถ่ายภาพ จัดแสดงผลงานฝีพระหัตถ์ - ทั้งนี้ ยังจัดแสดงโล่อัครศิลปินจำลอง พระราชดำรัส และพระราชสมัญญา "อัครศิลปิน"

นิทรรศการถาวรชั้น 3

จัดแสดงพระอัจฉริยภาพด้านคีตศิลป์และการพระราชนิพนธ์เพลง โดยเฉพาะ เน้นการนำเสนอด้วยระบบเสียงและภาพที่สมบูรณ์แบบ ภายในตู้จัดแสดงพระบรมฉายาลักษณ์ขณะทรงดนตรีขนาดใหญ่กลางห้องฉายภาพ พระบรมฉายาลักษณ์ในพระอิริยาบถต่างๆ บนเพดานโค้ง

นิทรรศการชั่วคราว

ใช้ตักนิทรรศการหมุนเวียน และประชุมศิลปินแห่งชาติ

ภาพที่ 2.10 นิทรรศการชั่วคราว

พฤติกรรมของผู้ใช้โครงการ

ผู้บริการ

แบ่งตามการเข้าใช้พื้นที่ได้ดังนี้

-ผู้เข้าชมนิทรรศการ

เป็นกลุ่มบุคคลทั่วไปที่เข้ามาชมนิทรรศการเพื่อความรู้และความบันเทิงอาจมาเป็นหมู่คณะเช่น สถาบันการศึกษา หรือองค์กรภาครัฐและเอกชน หรือมาเป็นกลุ่มย่อย หรือมาคนเดียว ก็ได้กำหนด

- ผู้เข้าใช้ห้องสมุดเป็นบุคคลที่ต้องการหาความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม
- ผู้มาใช้ห้องสัมมนา จะมาเป็นกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้
- ผู้มาติดต่อธุรกิจ เพื่อมาติดต่อฝ่ายบริหารเพื่อกิจกรรมต่างๆกันไป กลุ่มจะเข้ามาติดต่อฝ่ายบริหารโดยตรง

2.7.2 กรณีศึกษาที่ 2 หอไทยนิทัศน์ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

ภาพที่ 2.11 รูปหอไทยนิทัศน์

หอไทยนิทัศน์คือสถานที่จัดแสดงเรื่องราวของอารยธรรมไทยเพื่อเสริมความรู้ ตามหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ภาษาและวรรณคดี ตลอดจนวิชาสังคมศาสตร์ ของ นักเรียน นักศึกษา ทุกระดับ โดยใช้สื่อทันสมัยและสื่อปฏิสัมพันธ์หลายชนิด เช่น หุ่นจำลอง วัตถุจำลอง แผงวงจรไฟฟ้า สไลด์มัลติวิชั่น วิดีโอทัศน์ คอมพิวเตอร์ ภาพโปรเจกต์ เป็นต้น

ห้องนิทรรศการมีเนื้อที่ประมาณ ๑,๒๐๐ ตารางเมตร บนชั้น ๒ อาคารนิทรรศการฯ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย และยังมีลานไทยนิทัศน์ ห้องประชุม ๑ และ ห้องประชุม ๒ สำหรับจัดกิจกรรมเพื่อเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้ชมที่มาเป็นหมู่คณะ นอกจากนี้มีห้องอเนกทัศน์ จัดฉายสไลด์มัลติวิชั่น (๕ เครื่อง) ตลอดทั้งวัน

ห้องนิทรรศการจัดการแสดงอารยธรรมไทยในรูปแบบนิทรรศการถาวรแบบสื่อผสม และมีปฏิสัมพันธ์ประกอบเทคนิคการจัดแสดงในรูปแบบของศิลปกรรมที่น่าสนใจการใช้สื่อเทคโนโลยีทันสมัยหลายรูปแบบทั้งในลักษณะกึ่งตายตัว (STATIC) และเคลื่อนไหว มีปฏิสัมพันธ์ (DYNAMIC AND INTERACTIVE) เช่น หุ่นจำลอง แผงวงจรไฟฟ้า ไฟฟ้าแสดงข้อมูล วิดีโอทัศน์ สไลด์มีเดีย คอมพิวเตอร์ช่วยสอน ผู้เอกรายข้อมูลแบบอัตโนมัติ เป็นต้น สื่อต่าง ๆ เหล่านี้จะนำเสนอในลักษณะการถ่ายทอดความรู้ อย่างน่าสนใจ เร้าใจ และดึงดูดผู้ชม ซึ่งไม่เหมือนกับการจัดเสนอในลักษณะของพิพิธภัณฑ์ทั่วไป ผู้ชมสามารถเรียนรู้ด้วยตัวเองได้ สามารถกระตุ้นและตอบสนองการเรียนรู้ของเด็ก และส่งเสริมให้เด็กเกิดนิสัยการเรียนรู้ตลอดเวลา เพราะมีการปรับเปลี่ยนข้อมูลทันทีที่มีการเปลี่ยนแปลงทางข้อมูลเนื้อหาทางวิชาการ อยู่เสมอ อันจะมีผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และภาคภูมิใจ ในรากเหง้าของตนเอง นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรม ต่างๆ เสริมเนื้อหาของหอไทยนิทัศน์ให้ละเอียดยิ่งขึ้น เช่นการจัด นิทรรศการชั่วคราว การสาธิต การประชุม การสัมมนา การอภิปราย การแข่งขัน การประกวด การจัดทำชุดสื่อ การค้นคว้าด้วยตัวเอง เป็นต้น

หอไทยนิทรรศน์มี 2 ส่วนหลัก คือ

- โถงสาธารณะ
- ส่วนจัดแสดง

โถงสาธารณะ

เมื่อเข้าสู่ห้องจัดแสดง โถง บริการสาธารณะจะอยู่ส่วนแรกก่อนที่จะเข้าชมนิทรรศการจะประกอบไปด้วย

1. เคาร์เตอร์ต้อนรับ
2. boot sofa สำหรับนั่งพักคอย ผนัก้านบนจะเป็นภาพประกอบ ภาพถ่ายเรื่องแสง เป็น INTRODUCTION ก่อนการเข้าชม

3. ตู้ฝากของ เป็นล็อกเกอร์สามารถฝากของด้วยตัวเองใส่ฝักล็อกเกอร์ เก็บกุญแจไว้เองเมื่อชมนิทรรศการเสร็จ
4. เคาร์เตอร์ประชาสัมพันธ์

ส่วนจัดแสดง แบ่งออกเป็น 5 หัวข้อ

หัวข้อที่ 1 ความเป็นมาของชนชาติไทย

เพื่อแสดงให้เห็นประวัติศาสตร์อันยาวนานของชาติไทย สร้างความภูมิใจให้กับคนไทยทุกคน ก่อให้เกิดความรัก และหวงแหนชาติ นำไปสู่ความสามัคคีของคนในชาติในที่สุด

นำเสนอนิทรรศการ เกี่ยวกับพัฒนาการชนชาติไทยตั้งแต่การตั้งถิ่นฐานในยุคก่อน ประวัติศาสตร์ จนกระทั่งเป็นอาณาจักรไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ด้วยเทคโนโลยีและสื่อปฏิสัมพันธ์ที่ทันสมัย เช่น VIDEO WALL ระบบ ๘ จอ คอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย, หุ่นจำลองเคลื่อนไหวได้, แผงวงจรไฟฟ้าไฟเบอร์ออปติก, ภาพเรื่องแสง ฯลฯ

การจัดแสดง ได้แบ่งตามเนื้อหาไว้ ๔ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ : ความเป็นมาของวัฒนธรรมต่าง ๆ ในประเทศไทย จัดแสดง

วีดิทัศน์ เรื่อง ประเทศไทย (๕ นาที)

แผนที่และคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง ชาติพันธุ์ ภาษา กายภาพของกลุ่มชนต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

ผู้เข้าชมสามารถศึกษาและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากคอมพิวเตอร์ ระบบ Track ball

แผนที่แสดงแหล่งอารยธรรมสำคัญของโลก และแหล่งโบราณคดีที่สำคัญของประเทศไทย

ผู้เข้าชมสามารถศึกษาและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากแท่นปุ่มกด

ส่วนที่ ๒ : การตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย จัดแสดง

สมัยสังคมาศัตว์-หาพืชป่า

หุ่นจำลอง (เคลื่อนไหว) มนุษย์ในถ้ำกำลังใช้เครื่องมือหิน

ภาพจำลองเขียนสีถ้ำเขาปลาร้า อ.บ้านไร่ จ.อุทัยธานี แสดงชีวิตสังคมเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์

ผู้แสดงเครื่องมือหินจำลอง มี ๒ ประเภท ได้แก่ เครื่องมือหินกระเทาะ เครื่องมือหินขัด

ผู้แสดงเครื่องมือโลหะจำลอง (สำริดและเหล็ก)

ผู้แสดงภาชนะดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์จำลอง ได้แก่ ภาชนะดินเผาตีค้ำลายขูดขีดแบบบ้านเชียง

ภาชนะดินเผาลายเขียนสีแบบบ้านเชียง ภาชนะดินเผาตีขวานวลแบบบ้านเชียง

หลุมขุดค้นทางโบราณคดี โครงกระดูกมนุษย์ ชิ้นส่วนเครื่องมือใช้สอยที่แตกหักชำรุด สร้อยคอ ลูกปัดหินสี

เป็นต้น แสดงให้เห็นพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์

สมัยสังคมหุ่นบ้านเกษตรกรรม

จัดแสดง หุ่นจำลอง (เคลื่อนไหว) มนุษย์ ชุมชนแบบเกษตรกรรม กำลังปั้นหม้อ

การตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนเมือง

วิดิทัศน์ เรื่อง "ร่องรอยอดีต" (๕ นาที)

หุ่นจำลองซากเมืองโบราณคูบัว จ.ราชบุรี

หุ่นจำลองซากโบราณสถานที่พบในเมืองคูบัว จ.ราชบุรี

ภาพถ่ายทางอากาศ แสดงร่องรอยเมืองโบราณจากเมืองต่าง ๆ ทั้ง ๔ ภาค ได้แก่ ภาคเหนือที่เมืองลำพูน ภาคกลางที่เมืองนครปฐม ภาคอีสานที่เมืองสรวง (อยู่ในจังหวัดร้อยเอ็ด) และภาคใต้ที่เมืองยะรัง (อยู่ในจังหวัดปัตตานี)

ส่วนที่ ๓ : การติดต่อและรับอารยธรรมจากภายนอก จัดแสดง

แผนที่แสดงเส้นทางติดต่อ ระหว่างโลกตะวันออก และ โลกตะวันออก ระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๗-๑๕ ผู้เข้าชมสามารถและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยการกดปุ่ม

ผู้แสดงโบราณวัตถุจำลอง ซึ่งแสดงการติดต่อและรับอิทธิพลจากอินเดีย จีน ฯลฯ

วิดิทัศน์ เรื่อง การติดต่อรับอารยธรรมจากภายนอก (๓ นาที)

ส่วนที่ ๔ : พัฒนาการจากรัฐสู่อาณาจักรไทย จัดแสดง

พัฒนาการของเมือง ๔ ภาค ในช่วงสมัยพุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๘ จัดแสดงภาพเรื่องแสง ตำแหน่งเมืองโบราณในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน และภาคใต้ และภาพโบราณวัตถุสถาน ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมสำคัญ ๆ

ผู้แสดงโบราณวัตถุจำลองที่แสดงถึงพัฒนาการของเมือง ๔ ภาค

วิดิทัศน์ เรื่อง จากรัฐ...สู่อาณาจักรไทย (๕.๕ นาที)

ภาพเรื่องแสง จำนวน ๓๖ ภาพ แสดงถึง การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และศิลปกรรม ของ อาณาจักรไทยทั้ง ๔ คือ สุโขทัย อโยธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ควบคุมด้วยคอมพิวเตอร์

ผู้แสดง โบราณวัตถุจำลองที่แสดงสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรมของ อาณาจักรไทยทั้ง ๔ อาณาจักร

คอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง อาณาจักรไทย ๔ สมัย

หัวข้อที่ 2 ข้าวกับวิถีไทย

นำเสนอนิทรรศการ ข้าวกับวิถีชีวิตไทย เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะการดำรงชีวิต ซึ่งพึงพิงและปรับตัวให้เข้ากับ ธรรมชาติของคนไทย และตระหนักถึงคุณค่าของ "ข้าว" ที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการ ก่อกำเนิดวัฒนธรรมสาขาต่าง ๆ ขึ้นในสังคมไทย

การจัดแสดงได้แบ่งตามเนื้อหา ไว้ ๔ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ข้าวในประเทศไทย

ลักษณะทางกายภาพของประเทศไทย ซึ่งมีรัฐพืชข้าวเติบโตแพร่กระจาย และสภาพแวดล้อมที่ เหมาะสมต่อการปลูกข้าว จัดแสดง

๑.๑ ต้นข้าวจำลองชนิดต่าง ๆ ขนาดเท่าจริง

๑.๒ แผนผังสายพันธุ์ข้าว แสดงการแพร่กระจาย ของข้าวประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๑ ถึงหลัง พุทธศตวรรษที่ ๒๓

ส่วนที่ ๒ กระบวนการผลิตข้าวในประเทศไทย

เพื่อให้เห็นสิ่งที่สมัยก่อนคิดค้น สร้างสรรค์ให้ชีวิตมีความสะดวกสบายมากขึ้นจากเครื่องมือเครื่องใช้ รวมทั้งสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบประเพณี พิธีกรรมอันเนื่องมาจาก ความเชื่อ และสภาพแวดล้อมของไทย จัดแสดง

๒.๑ เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำนาที่มีขนาดใหญ่ และเครื่องเล่นภาพนิ่ง จากแผ่น CD (PHOTO CD) ให้ รายละเอียดประกอบเครื่องมือเครื่องใช้แต่ละชนิด

๒.๒ เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำนาที่มีคม พร้อมภาพดูราแทรน

๒.๓ คอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง กระบวนการผลิตข้าว และเรื่องการนำข้าวมาปรุงเป็นอาหาร

๒.๔ คอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับข้าว

๒.๕ หุ่นจำลองโรงสีข้าว

ส่วนที่ ๓ : วัฒนธรรมข้าวในสังคมไทย

วัฒนธรรมด้านการตั้งถิ่นฐานของไทย วัฒนธรรมด้านการปกครอง วัฒนธรรมด้านประเพณี และ วัฒนธรรมด้านภาษาจัดแสดง

๓.๑ หุ่นจำลองหมู่บ้านชานา ๔ ภาค

๓.๒ วิดีทัศน์ ๔ เรื่อง เกี่ยวกับหมู่บ้านชานาทั้ง ๓ ภาคของไทย คือ ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้

๓.๓ คอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง การขนส่งข้าวและการค้าข้าว

๓.๔ หุ่นจำลอง แสดงการขนส่งข้าว

๓.๕ วิดีทัศน์ เรื่อง พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ

๓.๖ ประติมากรรมนูนสูง แสดงขบวนพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ

๓.๗ คอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง ภาษาในวัฒนธรรมข้าว

๓.๘ สมุดไทย เรื่อง ข้าวกับกฎหมาย จากมังรายศาสตร์และกฎหมายตราสามดวง

๓.๙ มาตรฐาน ช่าง วด ตามแบบประเพณี

ส่วนที่ ๔ : ข้าวกับชีวิตคนไทย

แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างข้าวกับการดำรงชีวิตของคนไทยในแง่ต่าง ๆ จัดแสดง

๔.๑ ภาพดูราเทรน ปฏิทินการทำนาของไทย ๔ ภาค พร้อมเครื่องคอมพิวเตอร์เรื่องปฏิทินการทำนา

๔.๒ หุ่นจำลอง สำหรับอาหาร ๔ ภาค และอาหารที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม

๔.๓ ภาพดูราเทรน ปัญหาและการแก้ปัญหาของชานา พร้อมเครื่องคอมพิวเตอร์เรื่องปัญหาและตัวอย่างการแก้ปัญหาที่ได้ผลของชานา

๔.๔ วิดีทัศน์ เรื่อง ข้าวคือชีวิต

หัวข้อที่ 3 ภาษาและวรรณคดีไทย

ภาษาเป็นศักดิ์ศรีของชาติ ภาษาและวรรณคดีไทย เป็นสิ่งแสดงความรุ่งเรืองของชนชาติไทยและวัฒนธรรมไทยอย่างยิ่งยง และยาวนาน ภาษามีชีวิต มีความเปลี่ยนแปลง วิวัฒนาการภาษาไทยได้บ่งบอกถึงลักษณะของชีวิต และสังคมไทยทุกถิ่นฐาน การจัดแสดงได้นำเสนอเนื้อหาสาระที่น่าสนใจ ควรแก่การศึกษา ค้นคว้า และอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไป

โดยแบ่งการจัดแสดงเป็น ๗ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ "วิธีวิวัฒนาการอักษร" "ภาพสะท้อนอักษร" และ "คำำนวนนับเลขไทย" เป็นเรื่องราวของวิวัฒนาการของภาษาไทย และวรรณคดีสมัย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จัดแสดง

๑.๑ ป้ายความสำคัญของภาษาไทย

๑.๒ ภาพดูราเทรนแสดงวิวัฒนาการตัวอักษรไทยตามรูปแบบอักษรสมัยต่าง ๆ

๑.๓ ศาลาไทย ศิลปจารึกจำลอง โบราณ เครื่องเขียนต่าง ๆ และเครื่องเล่น PHOTO CD

๑.๔ คอมพิวเตอร์มัลติมีเดียเรื่อง วิวัฒนาการอักษรไทย ความสัมพันธ์ของภาษาไทยกับภาษาต่างประเทศและ เรื่องราวของวรรณคดีไทย ๓ สมัย ได้แก่ สมัยสุโขทัย อยุรยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์

ส่วนที่ ๒ : " พรรณผกาสัตว์น่ารัก " เป็นเรื่องราวของดอกไม้ ต้นไม้ และสัตว์ในวรรณคดี จัดแสดง

๒.๑ ภาพดูราเทรนดอกไม้ ต้นไม้ และสัตว์ในวรรณคดี

๒.๒ สวนจำลองดอกไม้ประดิษฐ์

ส่วนที่ ๓ : " ภาพครึ่งตราจากวรรณคดี" และ " เชิดชกเชิดชูขวัญ" เป็นเรื่องราวของการจำลองเหตุการณ์ใน วรรณคดีไทยสำคัญ ๓ เรื่อง คือ ขุนช้างขุนแผน พระอภัยมณี และอิเหนา ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ฯลฯ จัดแสดง

๓.๑ หุ่นจำลองประกอบฉากแบบไดโอรามา มีปุ่มกดเพื่อฟังเสียงทำนองเสนาะ วรรณคดีไทย ๓ เรื่อง

๓.๒ หุ่นไทย และหุ่นคู่กระบอกในตู้

๓.๓ วิดิทัศน์ นิทานพื้นบ้านไทย บริเวณลานชมจันทร์

ส่วนที่ ๔ : เสนาะกรรมกล่อมนิทรา " เป็นเรื่องราว ของเพลงกล่อมเด็ก และคุณค่าของเพลงกล่อมเด็ก จัดแสดง

๔.๑ หุ่นจำลอง เปล และเด็ก

๔.๒ ภาพดูราเทรน เปล ๔ ภาค

๔.๓ หูฟังเสียงเพลงกล่อมเด็ก ๔ ภาค สัมพันธ์กับภาพดูราเทรนเปลภาคต่าง ๆ

ส่วนที่ ๕ " กล่อมกานท์ผ่านทำนอง" เป็นห้องขับร้องทำนองเสนาะ (คาราโอเกะ) เพื่อฝึกทักษะในการอ่าน ทำนองเสนาะให้ถูกต้องและสนุกสนาน จัดแสดง

๕.๑ แผ่นผังแสดงฉันทลักษณ์ร้อยกรอง

๕.๒ ภาพประกอบคำประพันธ์ร้อยกรอง

๕.๓ วิดิทัศน์ เรื่อง ทำนองเสนาะ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และ ร่าย พร้อม โสตทัศนูปกรณ์

ส่วนที่ ๖ "ศักดิ์ศรีภูมิปัญญาชาวบ้าน" และ "ภาษาถิ่นของไทย" คือเรื่องราววรรณกรรมพื้นบ้าน ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ และภาษาถิ่นต่างๆ จัดแสดง

๖.๑ ภาพดูราเทรน วรรณกรรมพื้นบ้าน ๔ ภาค

๖.๒ ภาพดูราเทรนการแต่งกาย ๔ ภาค

๖.๓ หุ่นจำลองเครื่องดนตรี และเสียงประกอบ โดยใช้หูฟังและปุ่มกด

๖.๔ คอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง วรรณกรรมพื้นบ้าน คนตรีพื้นบ้านและเครื่องแต่งกายพื้นบ้านของแต่ละ ภาค

ส่วนที่ ๗ "คุณค่าในวรรณคดี" "ไพจิตรราชาศัพท์" และ "ปริศนาคำทาย" แสดงเรื่องคุณค่าของวรรณคดีไทย และคำราชาศัพท์ รวมทั้งเกมด้านภาษา จัดแสดง

๗.๑ ตู้ไม้แสดงหุ่นจำลองตุ๊กตาบุญจิม ประกอบปฏุมกตพิงเสียงบรรยายคุณค่าของ วรรณคดีไทย

๗.๒ คอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง ภาษาถิ่น ตำนวน สุภาษิตคำพังเพย

๗.๓ คอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง ราชาศัพท์ และศัพท์บัญญัติ

๗.๔ ป้าย ภาษา และวรรณคดีเป็นศักดิ์ศรีของชาติ

หัวข้อที่ 4 ประเทศไทยกับโลก

เสนอนิทรรศการถาวรแบบมีปฏิสัมพันธ์โดยใช้สื่อเทคโนโลยีและสื่อศิลปกรรม แสดงให้เห็นถึง พัฒนาการและผลกระทบของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศต่างๆ ในโลก ตั้งแต่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาคมในดินแดนที่เป็นผืนแผ่นดินไทยในปัจจุบันประชาคมโลก นำไปสู่การปรับตัว การสร้างสรรค์วัฒนธรรมของประชาคมบนผืนแผ่นดินนี้มาเป็นลำดับ โดยมีแนวความคิดว่าการอยู่อย่างมี ศักดิ์ศรีในประชาคมโลกได้นั้น คนไทยจะต้องคำนึงถึงสิทธิและเสมอภาคในการสานความสัมพันธ์กับนานา ประเทศ ดังคำขวัญที่ว่า "สร้างเกียรติภูมิไทย สร้างสายใยในสังคมโลก"

การจัดแสดงได้แบ่งตามเนื้อหาไว้ ๑๑ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ : วัฒนธรรมสัมพันธ์ในโลกที่ไม่มี พรมแดน

ส่วนที่ ๒ สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ : อารยธรรมสัมพันธ์ข้ามทวีป

ส่วนที่ ๓ สมัยประวัติศาสตร์พุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘ : สัมพันธภาพแห่งรัฐโบราณ

ส่วนที่ ๔ โลกตะวันออกกับประเทศไทยสมัยสุโขทัย - อโยธยา : สัมพันธภาพในปลายพุทธศตวรรษ ที่ ๑๘ - ต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๔

ส่วนที่ ๕ โลกตะวันตกกับประเทศไทยสมัยอยุธยา : สัมพันธภาพพุทธศตวรรษที่ ๒๑ - ต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๔

ส่วนที่ ๖ ประเทศไทยกับ โลกตะวันออกและตะวันตกในพุทธศตวรรษที่ ๒๔ : สัมพันธภาพกับ ต่างชาติใน สมัยธนบุรีและต้นรัตน โกสินทร์

ส่วนที่ ๗ ประเทศไทยในพุทธศตวรรษที่ ๒๕ : จักรวรรดินิยม การ เข้าสู่สังคมโลก และการปฏิรูปการเมือง

ส่วนที่ ๘ ประเทศไทยในหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ จนถึงการเข้าร่วมในสงครามเวียดนาม : การต่างประเทศ ในปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๕ จนถึงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๖

ส่วนที่ ๙ การปรับตัวของประเทศไทยให้เข้ากับสภาพการเมืองโลก : จากต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๖ จนถึง ปัจจุบัน

ส่วนที่ ๑๐ ไทยกับความร่วมมือกับประเทศในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้

ส่วนที่ ๑๑ ไทยในระเบียบเศรษฐกิจโลก

ส่วนที่ ๑๒ ปัญหาและความร่วมมือที่ไร้พรมแดน ส่วนที่ ๑๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับโครงการพระราชดำริ เกี่ยวกับการแก้ปัญหาที่ไร้พรมแดน

หัวข้อที่ 5 วิถีกรรมชนชาติไทยและเหตุการณ์สำคัญในประวัติ

นำเสนอให้เห็นการกระทำอันกล้าหาญของวีรชนชาติไทยไม่ว่าชายหรือหญิง พระมหากษัตริย์ หรือ สามัญชน ซึ่งสร้างจิตสำนึก รับผิดชอบ เสียสละ ในการรักษาชุมชนและชนชาติไทย ท่ามกลางปัญหาวิกฤต บางครั้งเลือกใช้การสงคราม หลายครั้งใช้วิธีการสันติ แต่เปี่ยมด้วยปัญญาพิจารณาญาณและการตัดสินใจที่เหมาะสม เพื่อประโยชน์สุขของประเทศชาติ

การจัดแสดงได้แบ่งเนื้อหาไว้ ๑๕ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ความหมายของวีรกรรม

ส่วนที่ ๒ เครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์

ส่วนที่ ๓ เส้นทางเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ส่วนที่ ๔ กรุงศรีอยุธยา

ส่วนที่ ๕ ระบบศักดินาในสังคมไทย

ส่วนที่ ๖ วิถีกรรมของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

ส่วนที่ ๗ พระบรมราชานุสรณ์ในพระวีรกรรมแห่งสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

ส่วนที่ ๘ กรุงธนบุรี

ส่วนที่ ๙ การสร้างบ้านแปงเมืองในสมัยต้นรัตนโกสินทร์

ส่วนที่ ๑๐ สឹกเก๊าทัพ : สงครามใหญ่แบบจารีตครั้งสุดท้าย

ส่วนที่ ๑๑ ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเชิงรุกของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ส่วนที่ ๑๒ วิสัยทัศน์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ส่วนที่ ๑๓ อนุสรณ์สมบัติแห่งวีรกรรมทหารไทยในสงครามโลกครั้งที่ ๑

ส่วนที่ ๑๔ กษัตริย์นักพัฒนา (รัชกาลที่ ๙)

กิจกรรมเสริมการเรียนรู้

มุมหนังสือ และมุมวิถีทัศน์วัฒนธรรมไทย ประกอบด้วยหนังสือและวิถีทัศน์ที่เกี่ยวกับหัวข้อของหอไทยนิทัศน์ สื่อสร้างสรรค์ต่าง ๆ เป็นต้น

Mini Theatre หรือห้องอเนกทัศน์ จัดฉายสไลด์มัลติวิชั่น เช่น เรื่อง ชนชาติไทย ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นต้น

การประชุม/สัมมนา/แข่งขัน/ประกวด/สาธิต ในหัวข้อที่ได้เลือกสรรแล้ว จัดตามโอกาสและเวลาที่เหมาะสมในห้องประชุม ๑, ๒ ฯลฯ โดยร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ

นิทรรศการชั่วคราว บริการทำสำเนาวิดิทัศน์วัฒนธรรมไทย
สำนักงานกลาง ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

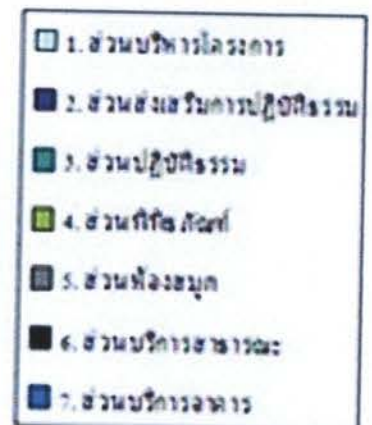
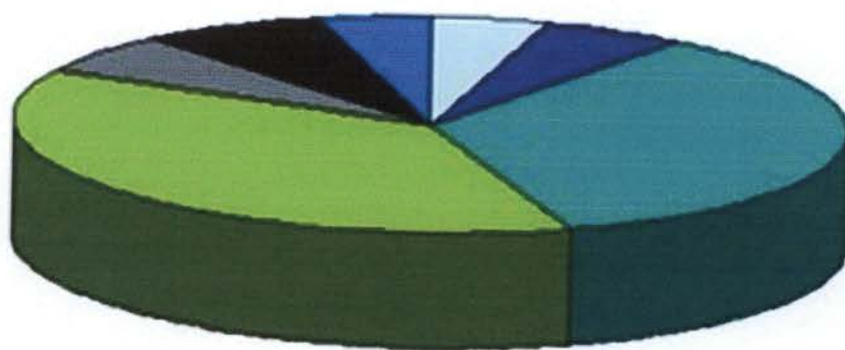
การจัดสำนักงานของศูนย์ จะเป็นแบบเปิดตลอด โดยการจัดแบ่งเครื่องเรือนโต๊ะทำงาน ให้เป็นหมวดหมู่ตามประเภทของงาน โดยผู้เอกสารเป็นตัวแบ่งส่วนในการทำงาน ซึ่งมีผลดีในการติดต่อภายในหน่วยงาน ให้มีความคล่องตัวมากขึ้น และดูแลได้ทั่วถึง ทำให้ขบวนการทำงานดีขึ้นด้วย ซึ่งประกอบด้วย

1. ห้องผู้อำนวยการศูนย์
2. ห้องประชาสัมพันธ์
3. เลขานุการศูนย์
4. ส่วนพัสดุ
5. หัวหน้าฝ่ายบริหาร
6. หัวหน้างานบริการ
7. งานธุรการ
8. งานพิมพ์ เอกสาร
9. งานพัสดุ
10. งานการเงิน

แสดงพื้นที่ใช้สอยขององค์ประกอบต่างๆของโครงการ(ไม่รวมที่จอดรถ)

องค์ประกอบโครงการ	พื้นที่ใช้สอย (ตร.ม.)	สัดส่วน (%)
1. ส่วนบริหารโครงการ	359.29	4.58
2. ส่วนส่งเสริมการปฏิบัติธรรม	416.87	5.33
3. ส่วนปฏิบัติธรรม	2,713.71	34.63
4. ส่วนพิธีกรรม	2,943.14	37.55
5. ส่วนห้องสมุด	484.78	6.18
6. ส่วนบริการสาธารณะ	559.58	7.15
7. ส่วนบริการอาคาร	359.29	4.58
ทางสัญจร(30%)	2,350.99	
รวมพื้นที่องค์ประกอบของโครงการทั้งหมด	10,187.65	

แสดงสัดส่วนพื้นที่ใช้สอยขององค์ประกอบโครงการ(ไม่รวมที่จอดรถ)

ภาพที่ 2.13 รูปแสดงสัดส่วนพื้นที่ใช้สอย

ตารางที่ 2.2 ตารางแสดงการเปรียบเทียบพื้นที่

แสดงการเปรียบเทียบพื้นที่สุทธิและพื้นที่สัญจรของโครงการ

องค์ประกอบโครงการ	พื้นที่ร้อยละ (ตร.ม.)	พื้นที่สัญจร (ตร.ม.)
1. ส่วนบริหารโครงการ	359.29	107.79
2. ส่วนส่งเสริมการปฏิบัติการ	416.87	125.06
3. ส่วนปฏิบัติการ	2,713.71	814.11
4. ส่วนพิธีกรักดำง์	2,943.14	882.94
5. ส่วนห้องสมุด	484.78	145.43
6. ส่วนบริการสาธารณะ	559.58	167.87
7. ส่วนบริการอาคาร	359.29	107.79
8. ส่วนจอดรถ	2,208	2,208
รวมพื้นที่ทั้งหมด	10,044.66	4,558.99

แสดงสัดส่วนพื้นที่ใช้งานสุทธิกับพื้นที่สัญจร

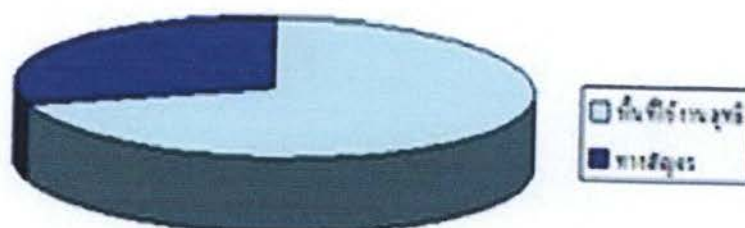
จากตาราง

พื้นที่รวมทั้งหมด = 14,603.65 ตร.ม.

พื้นที่ร้อยละ (14,603.65) = 100%

พื้นที่ใช้งานสุทธิ(10,044.66) = **68.78%**

พื้นที่สัญจร (4,558.99) = **31.22%**

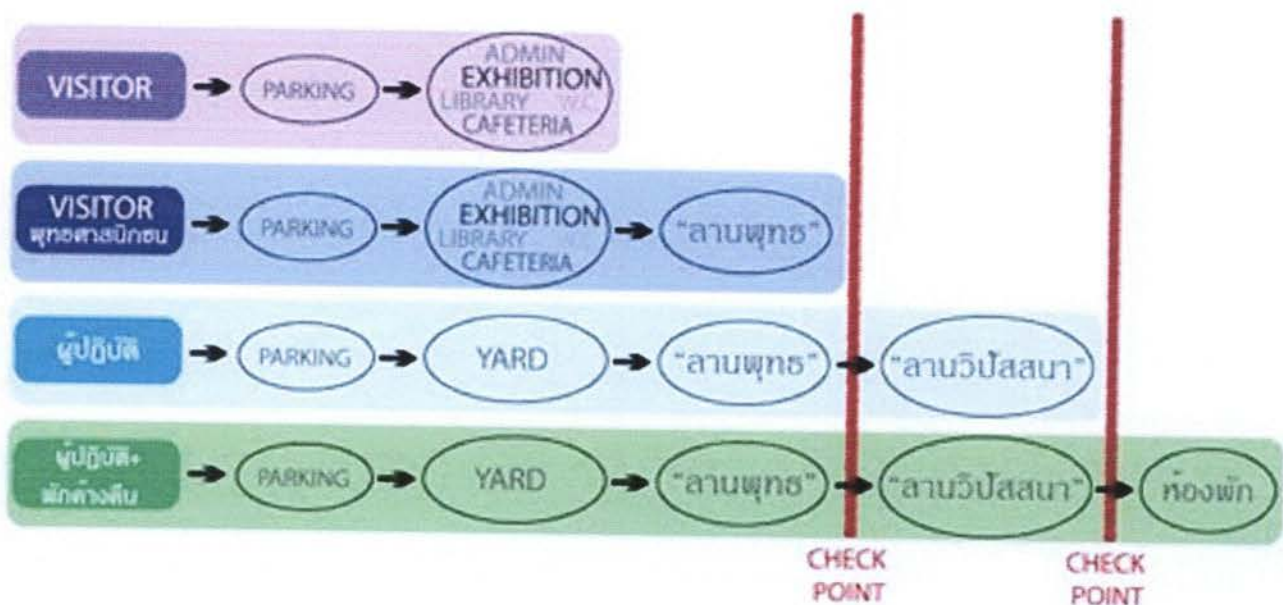
ภาพที่ 2.14 แดงสัดส่วน พื้นที่ใช้งานสุทธิ

ตารางที่ 2.3 ตารางแสดงพื้นที่ใช้สอยทั้งหมด

แสดงพื้นที่ใช้สอยทั้งหมดของโครงการ

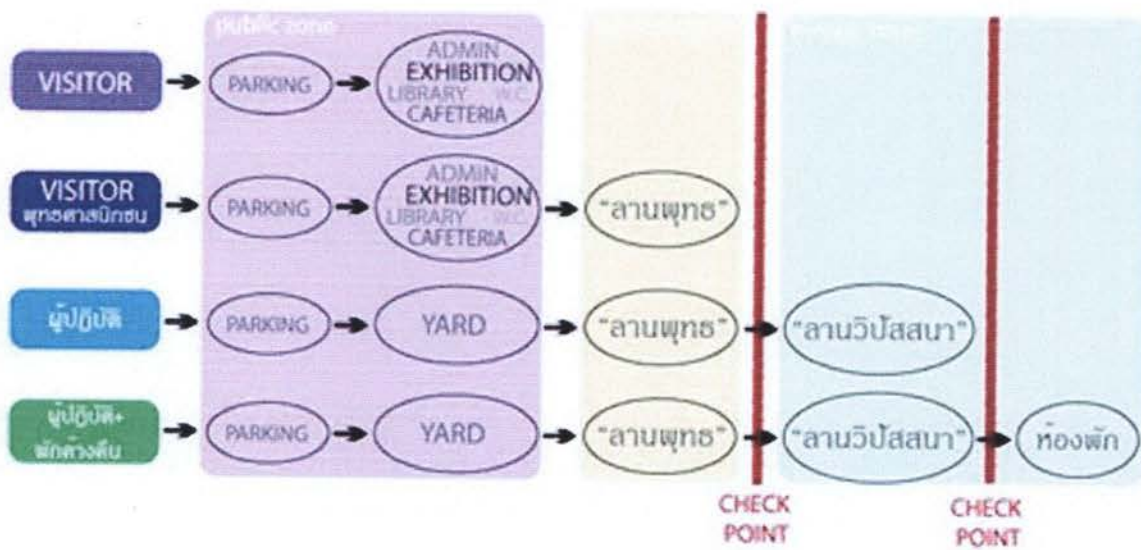
องค์ประกอบโครงการ	พื้นที่ใช้สอย (ตร.ม.)	สัดส่วน (%)
1. ส่วนบริหารโครงการ	467.08	3.20
2. ส่วนส่งเสริมการปฏิบัติธรรม	541.93	3.71
3. ส่วนปฏิบัติธรรม	3,527.82	24.15
4. ส่วนกิจกรรมกีฬา	3,826.08	26.20
5. ส่วนหอสมุด	630.21	4.32
6. ส่วนบริการสาธารณะ	727.45	4.98
7. ส่วนบริการอาหาร	467.08	3.20
8. ส่วนจอดรถ	4,416	30.24
รวมพื้นที่ใช้สอยภายในโครงการ	14,603.65	100
พื้นที่โครงการทั้งหมด (ไร่)	9.12	

ผังแสดงพฤติกรรมการใช้งาน

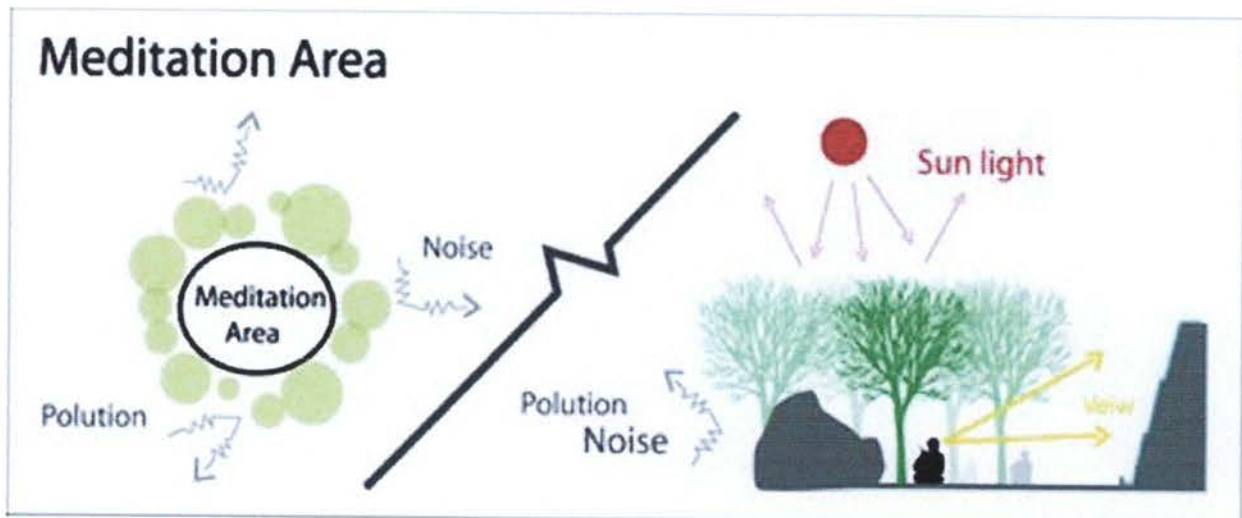
ภาพที่ 2.15 ผังแสดงพฤติกรรมการใช้งาน

ผังแสดงการจับกลุ่มกิจกรรมที่ใกล้เคียงกัน

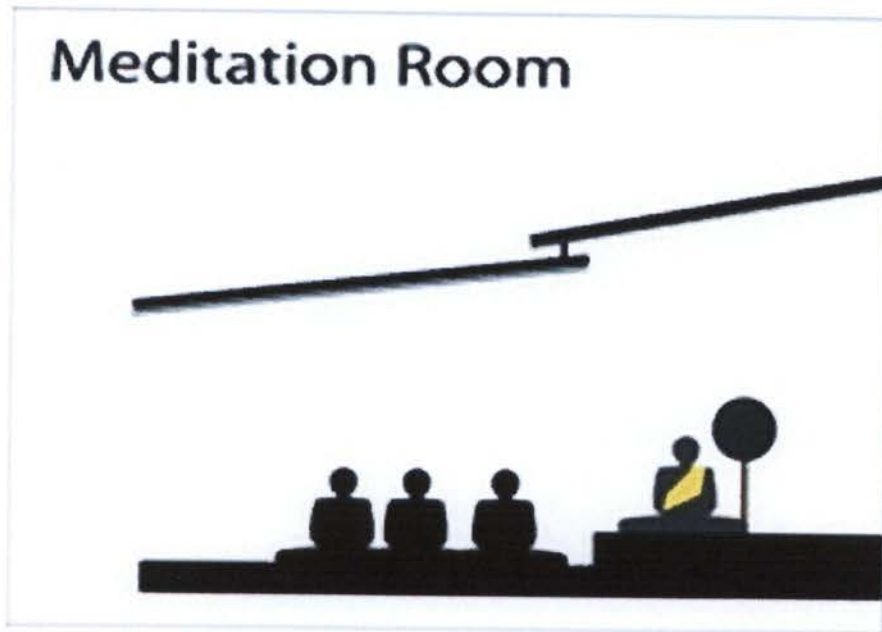
ภาพที่ 2.16 แสดงการจับกลุ่มทางกิจกรรม

แผนภาพแสดงพื้นที่การใช้งาน

ภาพที่ 2.17 แสดงพื้นที่นั่งวิปัสสนา

พื้นที่สำหรับนั่งวิปัสสนาจะอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ คัดขาดจากโลกภายนอกอย่างสิ้นเชิง อาจเป็นการเลียนแบบธรรมชาติขึ้นมา เช่น การ นำก้อนหินมาตกแต่งพื้นที่ สร้างน้ำตกจำลอง เป็นต้น

ภาพที่ 2.18 แสดงการยกระดับที่นั่งสงฆ์และบุคคลธรรมดา

ห้องนั่งวิปัสสนานั้นจะมีการยกระดับในส่วนที่นั่งของพระสงฆ์ขึ้น เพื่อมิให้พระนั่งอยู่ในระดับเดียวกับฆราวาส

แนวคิดในการออกแบบ

ผังอาคารส่วนพิพิธภัณฑน์เป็นรูปธรรมจักรสัญลักษณ์แห่งพระพุทธศาสนา

ลักษณะอาคาร

เป็นอาคารทรงไทย เป็นรูปวงแหวน ด้านล่างเป็นบริเวณจัดแสดง ส่วนชั้นบนเป็นห้องประชุม และห้องเก็บของ ชั้นลอยสำหรับเจ้าหน้าที่ทำงาน ผนังวงแหวนด้านนอกไม่มีหน้าต่าง เพื่อสะดวกในการรักษาความปลอดภัยในการจัดแสดง ไม่ประดับช่อฟ้า ใบระกา เสาเรียงราย โดยรอบมี 6 มุข แต่ละมุขเข้าออกได้ อาคารแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

1. ส่วนการแสดง โบราณวัตถุต่างๆ แต่แผนกผู้ชมเดินได้ถึงกัน
2. ส่วนจัดนิทรรศการ การบรรยาย
3. ส่วนบริการ ห้องน้ำห้องสุขา

โครงสร้างอาคาร

ใช้ระบบ ค.ส.ล. เสา คานเป็น โครงสร้าง แบบตรง ผสม โค้ง วัสดุ ใช้ปูนกับกระเบื้องว่าวแบบประยุกต์เหมือนโบราณ

กรณีศึกษา	หออิศรศิลป์	หอเทียนทัศน์	พิพิธภัณฑ์พุทธศาสนา
แนวความคิด	นำเอาเอกลักษณ์ของไทยมาจัดทอนได้อย่างสวยงาม	ออกแบบเพื่อตอบรับการเรียนรู้ที่พัฒนาไปเรื่อย จึงทุกทันสมัย	ใช้ลักษณะของเนื้อหาที่จัดแสดงเป็นรูปแบบอาคาร
การวางผัง	แบ่งสัดส่วน โดยชัดเจนแยกเป็นชั้นๆ	วางผังเพื่อรองรับผู้เข้าชมทีละมาก ๆ	สวยงามและมีความหมาย เชื่อมต่อกัน โดยลงตัว
เทคโนโลยี	ไม่ค่อยมีอะไรมาทันสมัย	เทคโนโลยีทันสมัยเหมาะกับการเรียนรู้ด้วยตัวเอง	นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในบางส่วนเช่นในส่วน จัดแสดงแต่ส่วนใหญ่จะเรียบง่าย
รูปแบบการจัดแสดง	จัดแสดงผลงานของศิลปิน โดยแยกตามแขนงต่างรวมทั้งผลงานของในหลวง	นิทรรศการเพื่อการเรียนรู้ ौरายธรรมของชาติไทยมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา	พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ทางพุทธศาสนา และ ศูนย์การเรียนรู้ทางธรรมะ
สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการออกแบบ	-รูปแบบการจัดแสดง ศิลปะ วัตถุที่ ถ้า -การแบ่งแยกสัดส่วนที่ง่ายต่อการเข้าใจ	-การนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น -การจัดทางสัญจรเพื่อรองรับผู้ชมจำนวนมากที่มาใช้บริการ -นิทรรศการที่มีการเปลี่ยนแปลงตามสมัยตลอดเวลา	-การวางผังที่เชื่อมต่อกัน และสวยงาม -การนำเนื้อหาที่จัดแสดงมาออกแบบสถาปัตยกรรม -การจัดสถานที่รองรับการปฏิบัติธรรม -จัดนิทรรศการ ในเชิงพุทธศาสนา

ตารางที่ 2.4 ตารางแสดงการเปรียบเทียบกรณีศึกษา แหล่งที่มา : จากการศึกษาวิเคราะห์

บทที่ 3

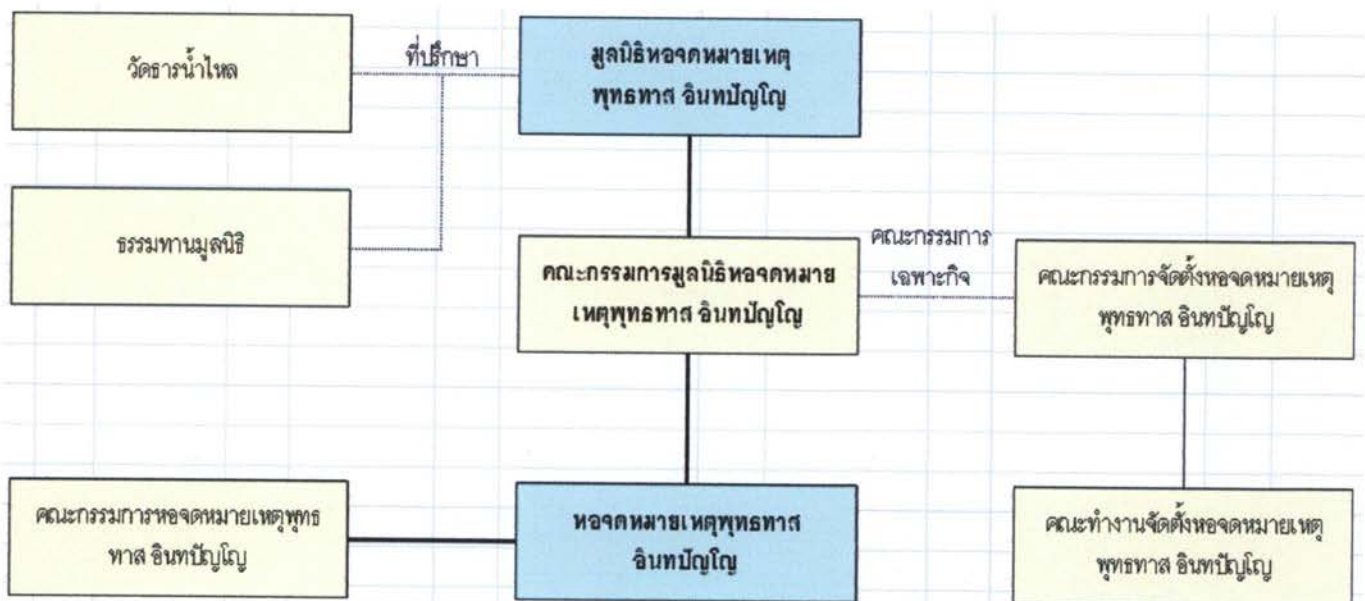
การวิเคราะห์ข้อมูล

การ ออกแบบโครงการออกแบบปรับปรุงสถาปัตยกรรมภายในห้องจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญญ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ จำเป็นต้องมีการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ 3 ประเด็นดังต่อไปนี้ ได้แก่ ผู้ให้บริการ ผู้รับบริการและที่ตั้งโครงการ

3.1. ผู้ให้บริการ

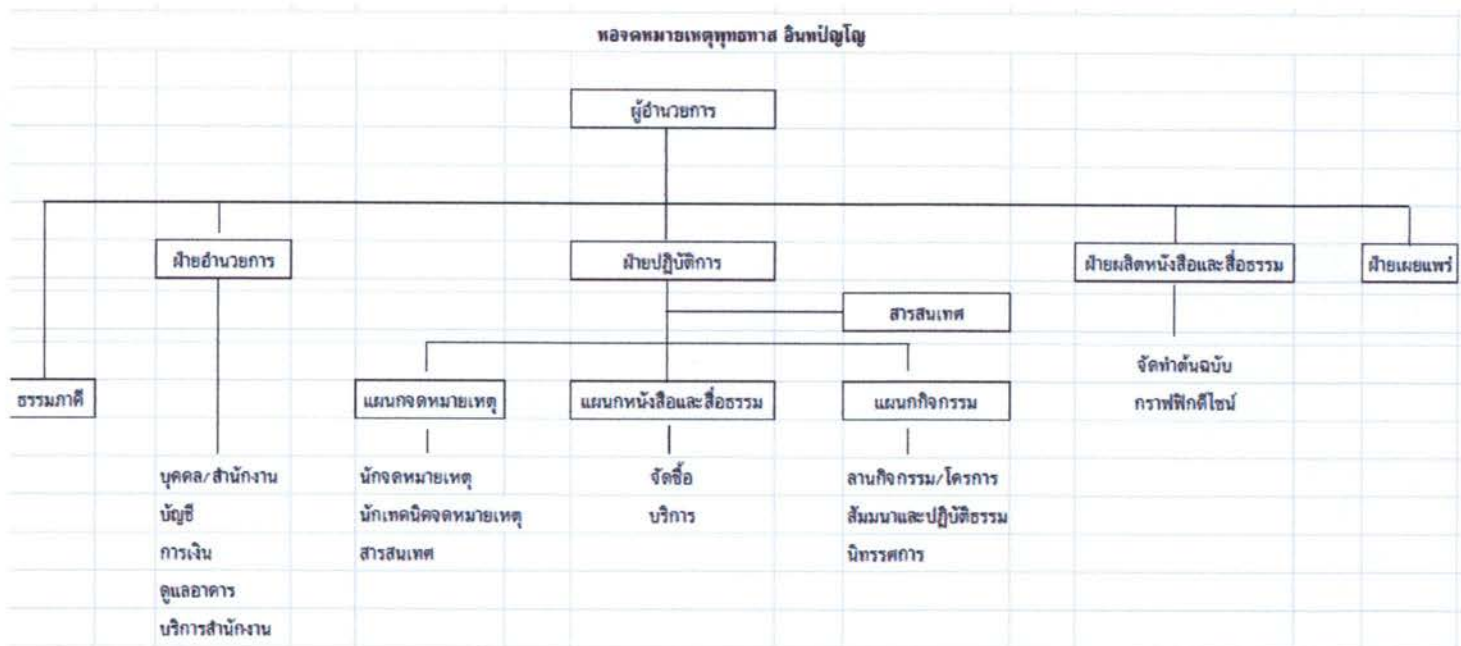
ผู้ให้บริการของ ห้องจดหมายเหตุพุทธทาส คือ มูลนิธิห้องจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญญา มีการบริหารงานตามแผนภูมิดังต่อไปนี้

3.1.1 รูปแบบโครงสร้างองค์กร มูลนิธิห้องจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญญา

ภาพที่ 3.1 รูปแสดง โครงสร้างองค์กร
ที่มา : มูลนิธิห้องจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญญา

3.1.2 ผังองค์กร

ภาพที่ 3.2 ผังองค์กร ที่มา :มูลนิธิหอจดหมายเหตุฯ

จากการศึกษาและวิเคราะห์ผู้ให้บริการ ทำให้เกิด โปรแกรมดังต่อไปนี้

1. ส่วนบริหาร

-ผู้อำนวยการ

1 คน ห้องทำงาน

-เลขาฯ

1 คน โต๊ะทำงาน

2. ธรรมภาคี*

-อาสาสมัครแบบผูกพัน

แล้วแต่กิจกรรม โต๊ะทำงาน

-อาสาสมัครแบบกึ่งผูกพัน

แล้วแต่กิจกรรม พื้นที่ทำงาน

-อาสาสมัครแบบ ไม่ผูกพัน

แล้วแต่กิจกรรม พื้นที่ทำงาน

3. ฝ่ายอำนวยการ

ฝ่ายบุคคล

2 คน โต๊ะทำงาน

ฝ่ายบัญชี

2 คน โต๊ะทำงาน

ฝ่ายการเงิน

2 คน โต๊ะทำงาน

ฝ่ายดูแลอาคาร

1 คน โต๊ะทำงาน

ฝ่ายบริการสำนักงาน

2 คน โต๊ะทำงาน

4.ฝ่ายปฏิบัติการ

4.1 แผนกจดหมายเหตุ

-เจ้าหน้าที่เขียน	1 คน	ห้องทำงาน
-ทำความสะดวกจดหมายเหตุ	2 คน	ห้องทำงาน
-ซ่อมแซม	2 คน	ห้องทำงาน

4.2 แผนกหนังสือและสื่อธรรม

-ห้องสมุด	3 คน	ห้องทำงาน
-----------	------	-----------

4.3 แผนกกิจกรรม

-กิจกรรมพิเศษ	1 คน	โต๊ะทำงาน
---------------	------	-----------

-นิทรรศการ

-นิทรรศการกลางแจ้ง	1 คน	โต๊ะทำงาน
--------------------	------	-----------

-นิทรรศการถาวร	1 คน	โต๊ะทำงาน
----------------	------	-----------

-นิทรรศการชั่วคราว	1 คน	โต๊ะทำงาน
--------------------	------	-----------

-สถานกิจกรรมอเนกประสงค์	1 คน	โต๊ะทำงาน
-------------------------	------	-----------

4.4 สารสนเทศ	1 คน	โต๊ะทำงาน
--------------	------	-----------

5.ฝ่ายผลิตหนังสือและสื่อธรรมะ

-ฝ่ายจัดทำต้นฉบับ	2 คน	โต๊ะทำงาน
-------------------	------	-----------

-ฝ่ายออกแบบกราฟฟิก	1 คน	โต๊ะทำงาน
--------------------	------	-----------

6.ฝ่ายเผยแพร่

-ประชาสัมพันธ์	2 คน	โต๊ะทำงาน
----------------	------	-----------

-ผู้ดูแลระบบอินเทอร์เน็ต	1 คน	โต๊ะทำงาน
--------------------------	------	-----------

อัตราครุภัณฑ์รวม   31 คน

3.2.ผู้รับบริการ

โครงการสามารถแบ่งประเภทของผู้รับบริการออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มหลัก และกลุ่มรอง ดังนี้

2.1 กลุ่มหลัก ได้แก่

2.1.1 นักท่องเที่ยวที่มาพักผ่อนในบริเวณสวนรถไฟ

2.1.2 นักปฏิบัติธรรม(พระสงฆ์,ลูกศิษย์ท่านพุทธทาส)

2.2 กลุ่มรอง ได้แก่

2.2.1 นักเรียน-นักศึกษา

2.2.2 พนักงานบริษัท

ตารางที่ 3.1 ผลการศึกษาและวิเคราะห์ผู้รับบริการ

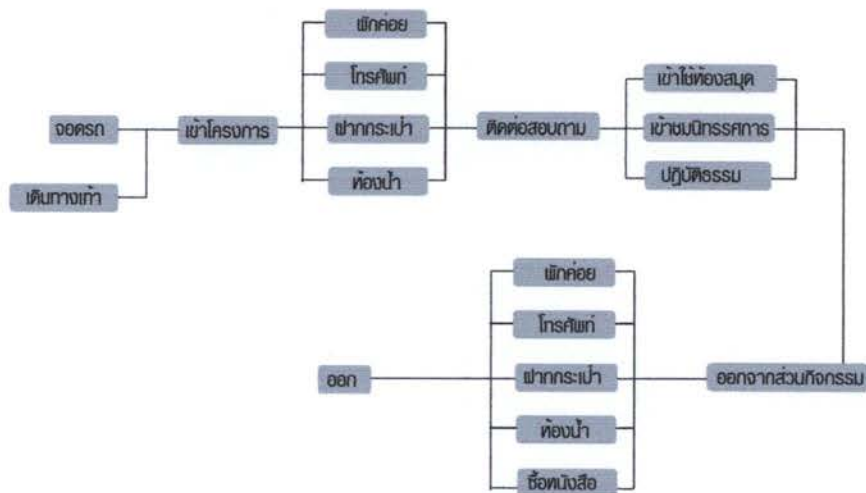
ประเภทผู้ใช้บริการ	พฤติกรรม	ความต้องการ	โปรแกรม
กลุ่มหลัก			
1. นักท่องเที่ยวที่มาพักผ่อน ในบริเวณสวนรถไฟ	-มาออกกำลังกาย -มาเป็นกลุ่ม -ถ่ายรูป -ปั่นจักรยาน -พักผ่อน -หาความรู้	-สถานที่ทำความสะดวก -พื้นที่ทำกิจกรรมพร้อมๆกัน ได้ -แหล่งความรู้ -พื้นที่จอดรถ -ที่สังสรรค์-ร้านอาหาร	-ห้องอาบน้ำ -ลานเอนกประสงค์ -ห้องสมุด -ที่จอดรถ -ลานกิจกรรมกลางแจ้ง -ร้านอาหาร
2. นักปฏิบัติธรรม (พระสงฆ์, ลูกศิษย์ท่านพุทธ ทาส)	-ทำนุศร-ตักบาตร -ปฏิบัติธรรม -หาหนังสือ -พาลูก หลานมาด้วย -อายุค่อนข้างมาก	-ที่วางบาตร -สถานที่สงบๆ -ซื้อหนังสือ -ให้ลูกหลานได้ความรู้ -ที่สะดวกต่อการเดิน ขึ้น-ลง	-ชั้นวางของ -ห้องปฏิบัติธรรม -ห้องสมุด-ร้านหนังสือ -นิทรรศการ -ลิฟท์ -lam
กลุ่มรอง			
1. นักเรียน-นักศึกษา	-เดินทางโดยขนส่งมวลชน -ฐานะปานกลาง -วุฒิภาวะระดับอุดมศึกษา -อายุ 18-24 ปี -มาเดี่ยวหรือหมู่คณะ -พักผ่อนเรียนรู้ -อาหารและเครื่องดื่ม	-การนำเข้าสู่โครงการ -ราคาเข้าชมหรือเข้าชมฟรี -เนื้อหาในการจัดแสดง -ขนาดและสัดส่วนในการ ใช้งาน -พื้นที่การใช้งาน -ใช้สมาธิเรียนรู้ -ร้านอาหารและเครื่องดื่ม	-ป้ายบอกทาง -สิทธิพิเศษ -เทคโนโลยีการจัดแสดง -มาตรฐานการจัดแสดง -โรงพักคอย -ห้องสมุด -Coffee Shop

2.พนักงานบริษัท	-มาพักผ่อน -มักเป็นคู่-เป็นกลุ่ม -ใช้เวลาอยู่ไม่นาน	-ที่สรรค์สรรค์ -พื้นที่ทำกิจกรรมพร้อมกัน -บริการที่รวดเร็ว	-ร้านอาหาร -Coffee Shop -ลานเอนกประสงค์ -ทางสัญจรที่ไม่ซับซ้อน
-----------------	---	--	---

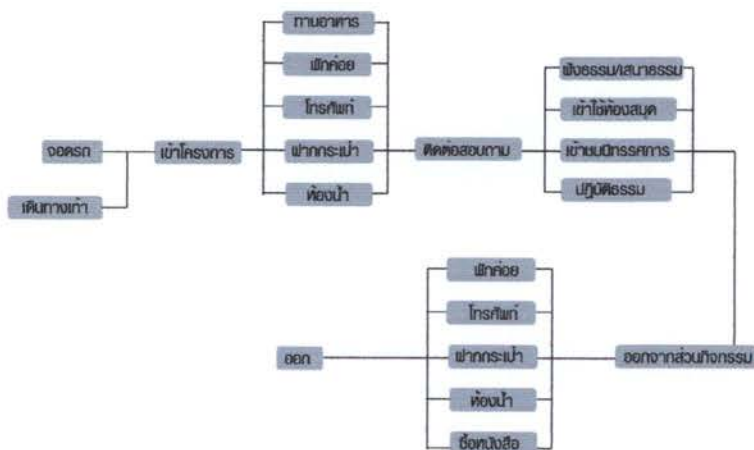
จากการศึกษาและวิเคราะห์ผู้ให้บริการ ทำให้เกิดโปรแกรมดังต่อไปนี้

1.กลุ่มเป้าหมายหลัก

-นักท่องเที่ยวที่มาในสวนรถไฟ

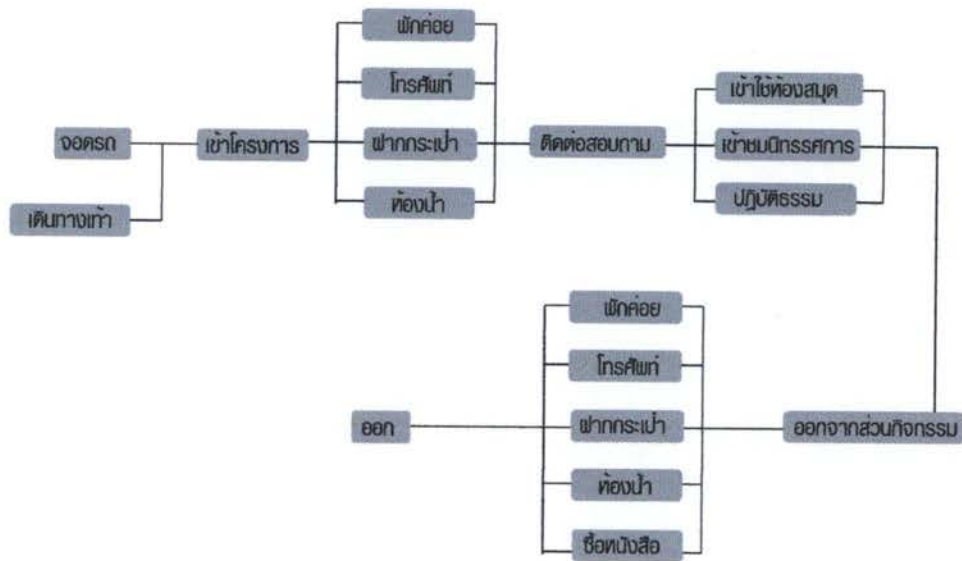
ภาพที่ 3.3 ผังแสดงพฤติกรรมการใช้งานของนักท่องเที่ยวที่มาในสวนรถไฟ ที่มา :จากการวิเคราะห์ นักปฏิบัติธรรม (พระสงฆ์, ลูกศิษย์ท่านพุทธทาส)

ภาพที่ 3.4 ผังแสดงพฤติกรรมการใช้งานของนักปฏิบัติธรรม ที่มา :จากการวิเคราะห์

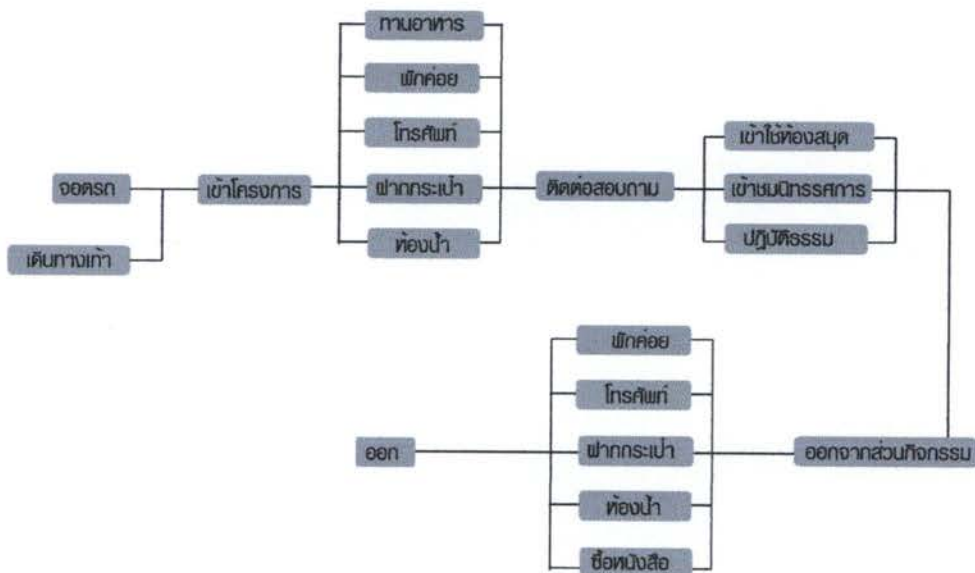
2.กลุ่มผู้ใช้รอง

-นักเรียน-นักศึกษา

ภาพที่ 3.5 แสดงพฤติกรรมการใช้งานของนักเรียน-นักศึกษา ที่มา : จากการวิเคราะห์

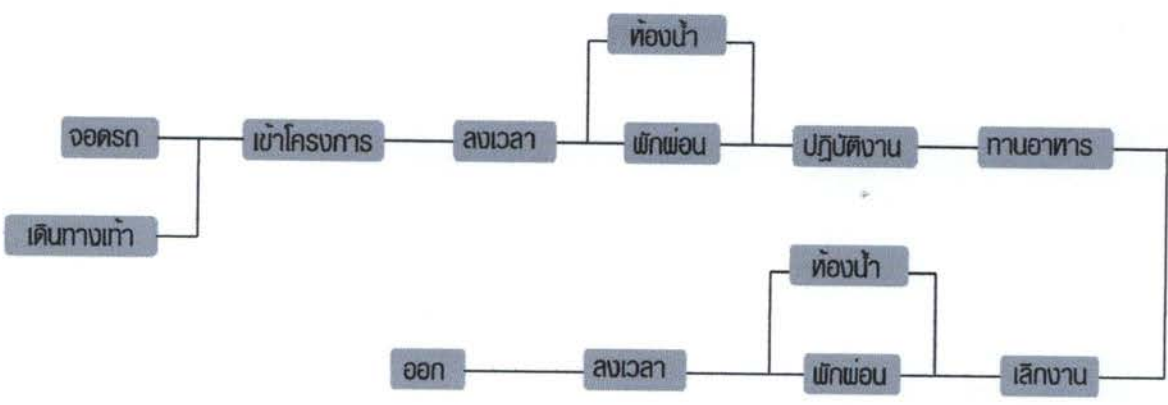
-พนักงานบริษัท

ภาพที่ 3.6 แสดงพฤติกรรมการใช้งานของพนักงานบริษัท ที่มา : จากการวิเคราะห์

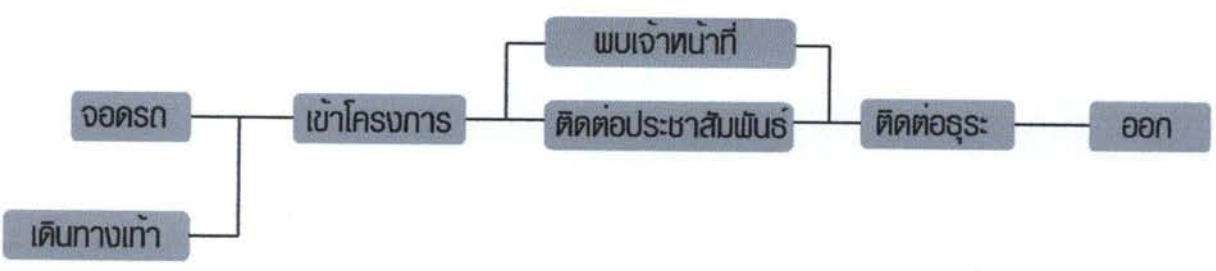
3.กลุ่มผู้ให้บริการ

-พนักงานมูลนิธิของจดหมายเหตุ ฯ

ภาพที่3.7 ผังแสดงพฤติกรรมการใช้งานของพนักงานมูลนิธิ ที่มา : การวิเคราะห์

4.ผู้มาติดต่อธุระ

ภาพที่ 3.8 ผังพฤติกรรมการใช้งานของผู้มาติดต่อธุระ ที่มา : การวิเคราะห์

3.3. ที่ตั้งโครงการ

โครงการ หอจดหมายเหตุพุทธทาสฯ ตั้งอยู่ในบริเวณ สวนวชิรเบญจทัศ (สวนรถไฟ) ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพฯ มีพื้นที่รวมทั้งหมด 4560 ตร.ม.

การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลของที่ตั้งในประเด็นต่างๆ 6 ประเด็น ดังต่อไปนี้ คือ บริบท การเข้าถึงทางเข้าอาคาร ทิศทางการวางอาคาร สถาปัตยกรรม โครงสร้างและงานระบบที่เกี่ยวข้อง

3.1 บริบท (Context)

3.1.1 สภาพแวดล้อมทางด้านนามธรรม

3.1.1.1 ความเชื่อ/วิถีชีวิต

ด้วย กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของประเทศไทย ทำให้มีผู้อยู่อาศัยอยู่มากจึงทำให้มีหลายหลายความเชื่อและด้วยเหตุที่มีคน เข้าออกตลอดเวลาจึงเกิดความเชื่อ หลากหลายมากมาย โยในปัจจุบัน กรุงเทพฯ มีจำนวนประชากร 5,702,595 คน โดย เขตจตุจักร มีจำนวนประชากรทั้งหมดในพื้นที่จำนวน 164,210 คน ประกอบด้วยผู้ที่ นับถือศาสนาพุทธ รองลงไป คือ คริสต์และอิสลาม ดังนั้นประชากรส่วนใหญ่ดำเนินชีวิตตามวิถีของชาวพุทธทั่วไป

3.1.1.2 กลุ่มชาติพันธุ์

กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางของประเทศจึงมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่ หลากหลายเชื้อชาติที่มาอาศัย ไม่ว่าจะเป็นชาวต่างชาติที่เข้ามาทำธุรกิจ และเชื้อชาติภายในประเทศที่มาจาก ภูมิภาคต่างๆ กรุงเทพฯจึงไม่มีรากฐานของเชื้อชาติที่แน่นอนเพราะแต่ละกลุ่มคนที่เข้ามาล้วนแล้วแต่มุ่งที่จะ มาหาความเจริญ มาทำมาหากิน และตั้งรกรากแต่โดยส่วนใหญ่ของจำนวนประชากรนั้น มีเชื้อชาติไทย

3.1.1.3 ประเพณีวัฒนธรรม

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวง ของประเทศจึงทำให้มีวัฒนธรรมที่ หลากหลาย แต่ส่วนใหญ่ก็ยังเป็นประเพณีแบบ ชาวพุทธทั่วไปเช่น ทำบุญตักบาตร ไหว้พระขอพร เป็นต้นและยังมี วัฒนธรรมใหม่ๆที่เข้ามามีบทบาทกับชีวิตคนเมืองมากขึ้น คือการช้อปปิ้งแหล่งช้อปปิ้งต่าง ๆ ได้แก่ สยาม พารากอน ตลาดนัดจตุจักร มาบุญครอง เซ็นทรัลเวิลด์ สยามสแควร์ ศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ เขาวราช และ แหล่งร้านอาหารและเครื่องดื่ม ได้แก่ ถนนข้าวสาร พิพิธภัณฑต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ท้องฟ้าจำลองกรุงเทพ นอกจากนี้ในกรุงเทพมหานครยังมีพื้นที่สีเขียวมากมาย สำหรับพักผ่อนหย่อนใจรวมทั้งใช้ ออกกำลังกายและพบปะสังสรรค์ ซึ่งได้แก่ สวนหลวง ร.9 อุทยานเบญจสิริ สวนลุมพินี สวนจตุจักร เป็นต้น

3.1.2 สภาพแวดล้อมทางด้านรูปธรรม

ภาพที่ 3.8 ภาพถ่ายทางอากาศ

3.1.2.1 ทิศเหนือ ติดสำนักงาน บริษัท ปตท. จำกัดมหาชน

ภาพที่ 3.9 แสดงที่ตั้งทิศเหนือติดกับ อาคารบริษัท ปตท.จำกัดมหาชน ถ่ายจากที่จริง

3.1.2.2 ทิศใต้ ติดสระน้ำในสวนสาธารณะ วชิรเบญจทัศ (สวนรถไฟ)

ภาพที่ 3.10 แสดงที่ตั้งทิศใต้ ติดสระน้ำในสวนสาธารณะ วชิรเบญจทัศ ถ่ายจากที่จริง

3.1.2.3 ทิศตะวันออก ติดฝั่ง ถนนวิภาวดีรังสิต

ภาพที่ 3.11 แสดงที่ตั้งทิศตะวันออก ติดฝั่ง ถนนวิภาวดีรังสิต

3.1.2.4 ทิศตะวันตก ติดกลับที่จอดรถและบริการเช่ารถจักรยานของสวนรถไฟ

ภาพที่ 3.12 แสดงที่ตั้ง 4 ทิศตะวันตกติด กลับที่จอดรถและบริการเช่ารถจักรยานของสวนรถไฟ ถ่ายจากที่จริง

3.2 การเข้าถึง (Approach)

3.2.1 ความยากง่ายในการเข้าถึง

โดยรอบบริเวณมีทางยกระดับคอนกรีตเมืองโทลล์เวย์ ถนนพหลโยธิน รถไฟลอยฟ้าสถานีหมอชิต รถไฟใต้ดินสถานีจตุจักรและพหลโยธิน ป้ายรถเมล์หน้า บริษัท ปตท. จำกัด

ภาพที่ 3.13 แสดงการเข้าถึงโครงการ

การเข้าถึงโครงการสามารถทำได้โดยหลายวิธี

-รถไฟฟ้า BTS มาลงที่สถานีจตุจักร แล้วเดินผ่านสวนจตุจักร มาถึงบริเวณหอเกียรติภูมิ
รถไฟ ให้ข้ามสะพานเข้าสู่สวนรถไฟแล้วเดินตรงมาทาง อาคารสำนักงาน ปตท.จำกัด ซึ่งทางนี้ ถ้าเดินเท้า
ต้องใช้เวลาประมาณ 20-30 นาที หรือนั่งมอเตอร์ไซด์รับจ้างจะประหยัดเวลาได้เยอะ

3.2.2.1 มุมมองในการเข้าถึงรถไฟฟ้า

แผนภาพที่ 3.14 แสดงมุมมองการเข้าถึงโครงการจาก BTS จตุจักร

-รถประจำทาง-รถไฟฟ้าใต้ดิน MRT สถานี พท โยธินลงบริเวณ เซลทรัลลาดพร้าว แล้วต้อง
เดินข้าม สะพานลอยมาฝั่งตึกอาคาร ปตท.เดินเข้าไปยัง ถ.นิคมรถไฟสาย 1 ประมาณ 200 เมตรเส้นทางนี้ใช้
เวลา ประมาณ 10 นาที

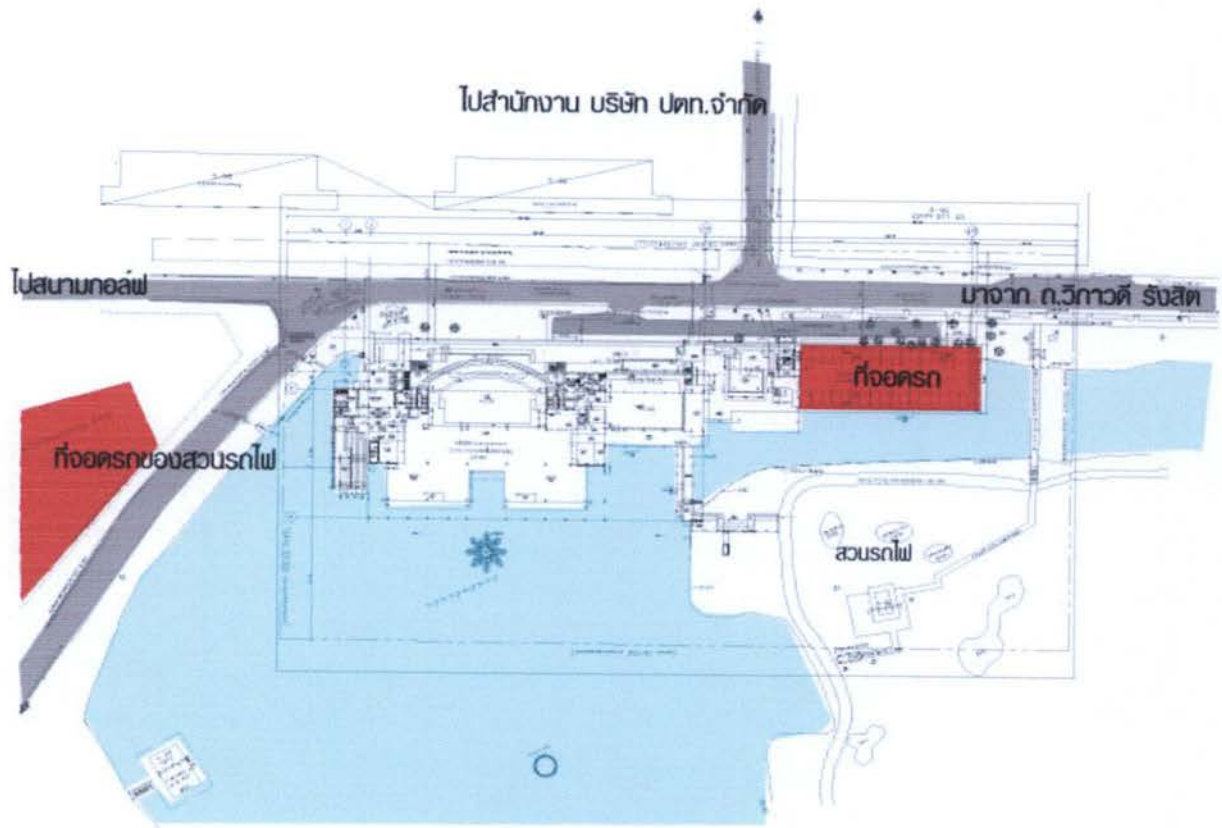
3.2.2.2 มุมมองในการเข้าถึงโดยเส้นทางรถไฟฟ้าใต้ดิน

แผนภาพที่ 3.15 แสดงมุมมองการเข้าถึงโครงการจากรถไฟฟ้าใต้ดิน MRT พท โยธิน

3.2.3 ที่จอดรถพาหนะ

-ที่จอดรถสามารถจอดได้ 2 บริเวณ คือที่จอดรถ ของหอจดหมายเหตุฯ และที่จอดรถของสวนรถไฟ ซึ่งอยู่ใกล้ๆ กัน ทำให้รองรับผู้มาใช้ประโยชน์ โดย รถส่วนตัวได้มากขึ้น

ภาพที่ 3.16 แสดงผังบริที่จอดรถ

ภาพที่ 3.17 แสดงบริที่จอดรถบริเวณสวนรถไฟ

ภาพที่ 3.18 แสดงบริที่จอดรถบริเวณ โครงการ

3.2.4 การรับรู้ของทางเข้า

ทางเข้าทางที่ 1 เข้ามาจาก ถ.วิภาวดีรังสิต

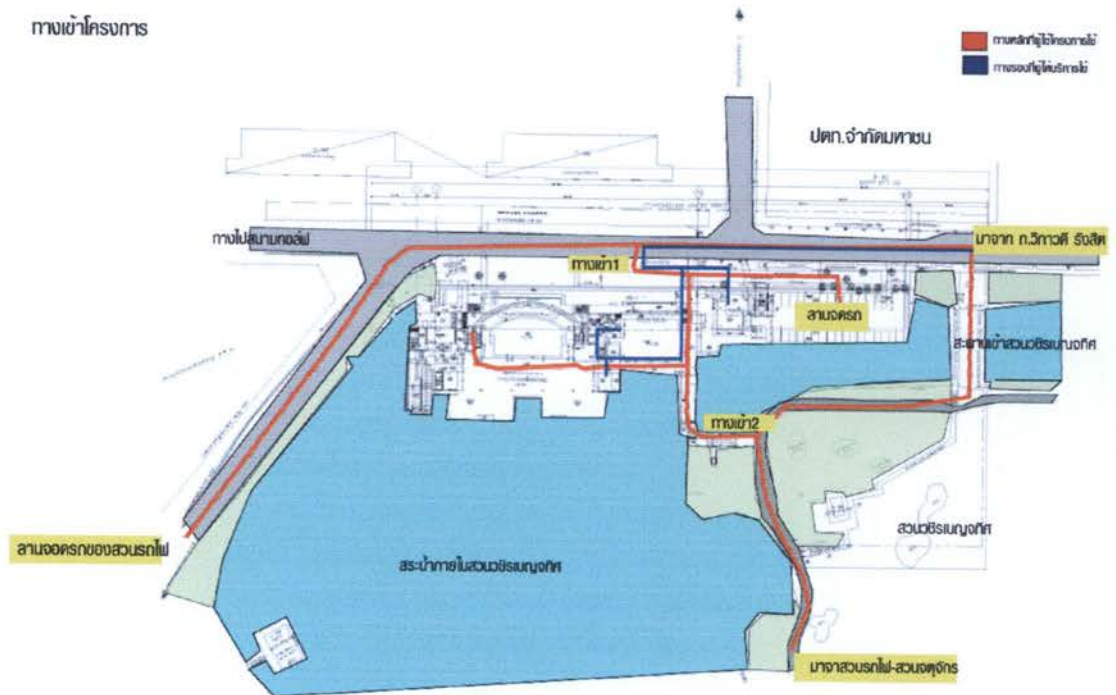
ภาพที่ 3.19 แสดงทางเข้า ที่ 1

ทางเข้าทางที่ 2 เข้าจากสวนรถไฟ

ภาพที่ 3.20 แสดงทางเข้า ที่ 2

3.3 ทางเข้าอาคาร (Building Entrance)

ภาพที่ 3.21 แสดงทางเข้าอาคารสำหรับผู้รับบริการ และผู้ให้บริการ

3.3.1 ทางเข้าสำหรับผู้ให้บริการ

3.3.1.1 กลุ่มหลัก

นักท่องเที่ยวที่มาสวนรถไฟ ผู้ใช้ส่วนใหญ่จะเข้าทางประตูที่ สอง คือ ประตูที่อยู่ในบริเวณสวนรถไฟซึ่งจะสะดวกกว่า

3.3.1.2 กลุ่มรอง

นักศึกษา-พนักงาน ส่วนใหญ่จะใช้ประตู ที่ 1 ซึ่งเข้าจาก ถ.วิภาวดี รังสิต เพราะสะดวกกว่า เนื่องจากติดกับถนน สามารถ นำรถเข้ามาจอดได้

3.3.2 ทางเข้าสำหรับผู้รับบริการ

3.3.2.1 กลุ่มหลัก

พนักงานของหอจดหมายเหตุ จะใช้ประตูที่1 เป็นหลัก

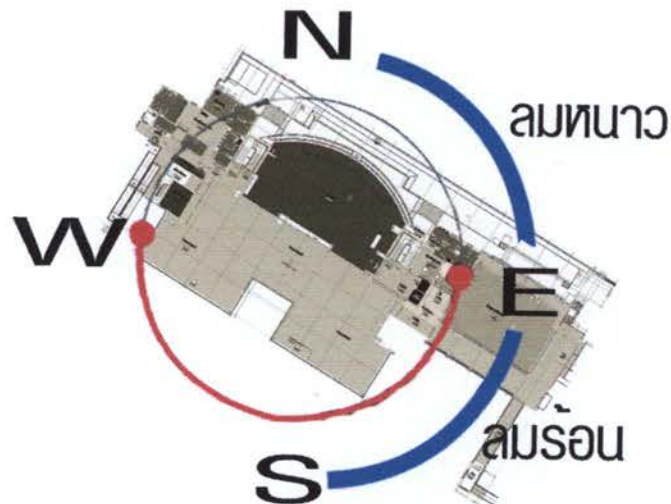
3.3.2.2 กลุ่มรอง

อาสาสมัคร ใช้ประตู ที่1เป็นส่วนใหญ่

3.4 ทิศทางการวางอาคาร (Orientation)

3.4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างทิศทางการวางอาคารกับภูมิอากาศ

3.4.1.1 อาคารที่ตั้งโครงการ

ภาพที่ 3.22 แสดงทิศทางภูมิอากาศ

ทิศเหนือ ส่งผลต่อการวางผังชั้นที่ คือ เป็นส่วนที่ได้รับร่มเงาจากตัวอาคาร เองทำให้สามารถที่จะ เปิดเป็น ลานโล่งได้

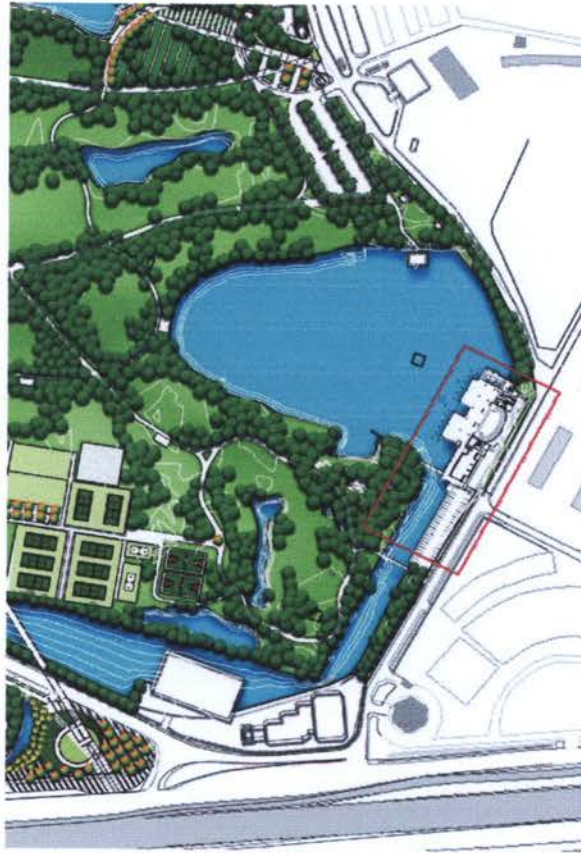
ทิศตะวันออก ส่งผลต่อการวางผังชั้นที่ คือ เป็นทิศที่ได้รับแดดในยามเช้าแต่ช่วงกลางวันจะร้อนเหมาะกับการใช้งานในส่วนที่มีเวลาใช้งานในตอนเช้าและเย็น เช่น coffee shop

ทิศตะวันตก ส่งผลต่อการวางผังชั้นที่ คือ ส่วนที่โดนแดด แรงที่สุดควรปิดทึบ แต่ว่าเป็นส่วนที่ได้รับลมดี เช่นกันเหมาะกับการใช้งานในส่วนที่ใช้เวลาไม่มากเช่นทางเดิน -ชมวิวเป็นต้น

ทิศใต้ ส่งผลต่อการวางผังชั้นที่ คือ เป็นส่วนที่รับลมมากที่สุด เหมาะกับการเปิดเป็นพื้นที่โล่งเพื่อให้ลมผ่าน สะดวก

3.4.1.2 อาคารโดยรอบ

ภาพที่ 3.23 แพลนรวมของโครงการ

ทิศเหนือ ส่งผลต่อที่ตั้งโครงการ คือ ดิคาอาคารสำนักงาน ปตท.จำกัดทำให้ในส่วนนี้ไม่ค่อยได้รับทิวทัศน์ จะเหมาะกับการทำในส่วยที่ปิดทึบ เช่นห้องระบบต่างๆ รวมถึงห้องน้ำ

ทิศตะวันออก ส่งผลต่อที่ตั้งโครงการ คือ ได้รับมุมมองจากถ.วิภาวดีรังสิต และบรรยากาศของสวนรถไฟ บาง และด้วยเห็นว่าตอนเช้าและเย็นนั้นไม่ร้อนมากจึงเหมาะกับการทำ ร้านcoffee shop

ทิศตะวันตก ส่งผลต่อที่ตั้งโครงการ คือ ส่วนนี้ได้รับมุมมองที่ดีจากสวนรถไฟมองเห็นสระน้ำโดยที่มีอาคารอื่นขวาง จึงเหมาะกับการเป็นจุดชมวิว

ทิศใต้ ส่งผลต่อที่ตั้งโครงการ คือ ทิศที่มุมมองดีที่สุดเหมาะกับการใช้ดึงความประทับใจในแรกพบของผู้เข้าชมเช่นส่วนต้อนรับ

3.4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างทิศทางการวางอาคารกับมุมมอง

อาคารหันหน้าเข้าหาสระน้ำในสวนรถไฟทำให้ได้รับมุมมองที่สวยงามของสวนรถไฟ อีกทั้งยังช่วยเพิ่มความสงบให้กับตัวอาคารอีกด้วย

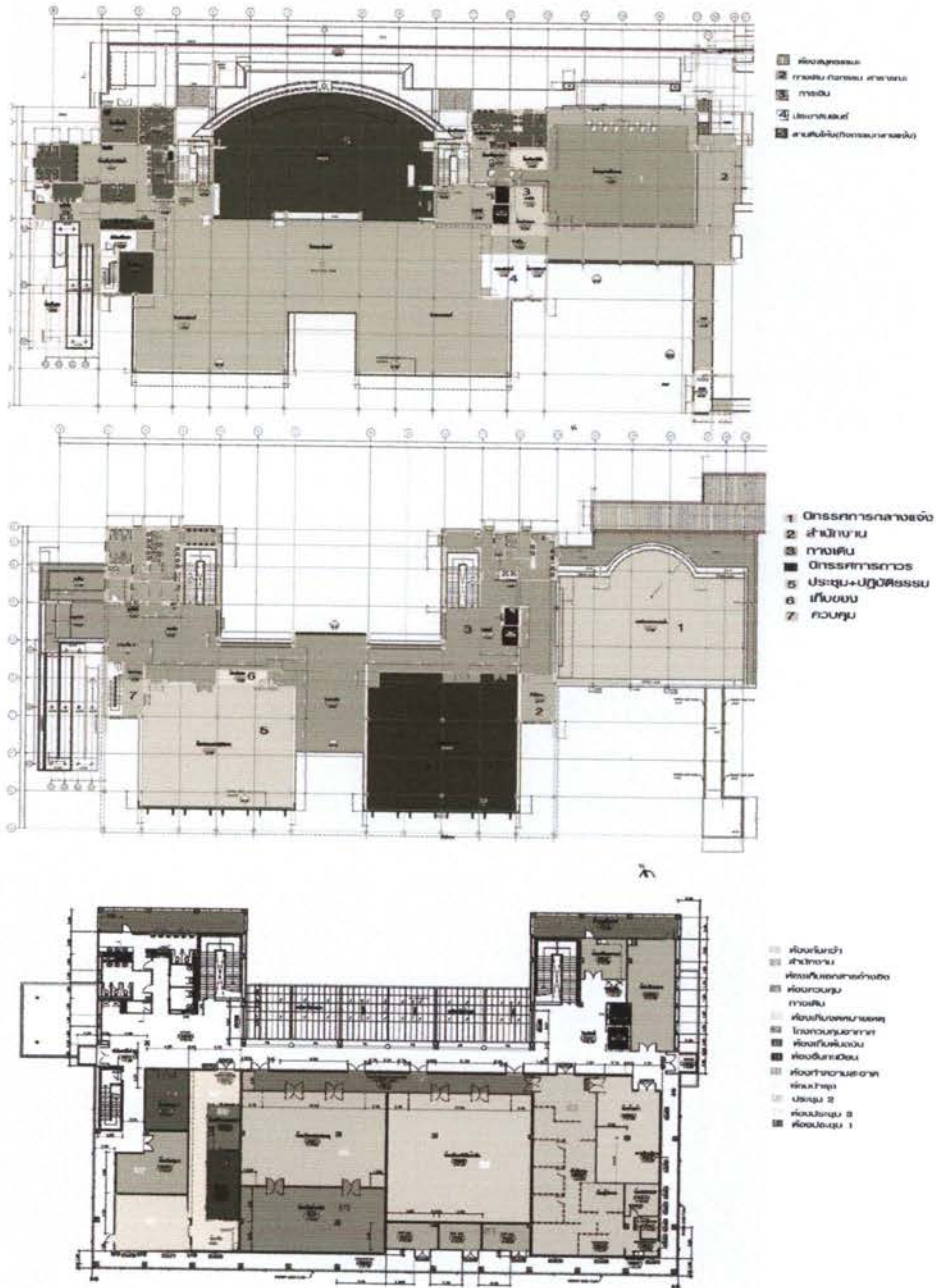

ภาพที่ 3.24 แสดงทิศทางมุมมองของอาคาร
ที่มา : มุลินธิ หงจดหมายเหตุ ๑

3.5 สถาปัตยกรรมเดิม (Existing Architecture)

3.5.1 การสำรวจทั้งแนวตั้งและแนวนอน

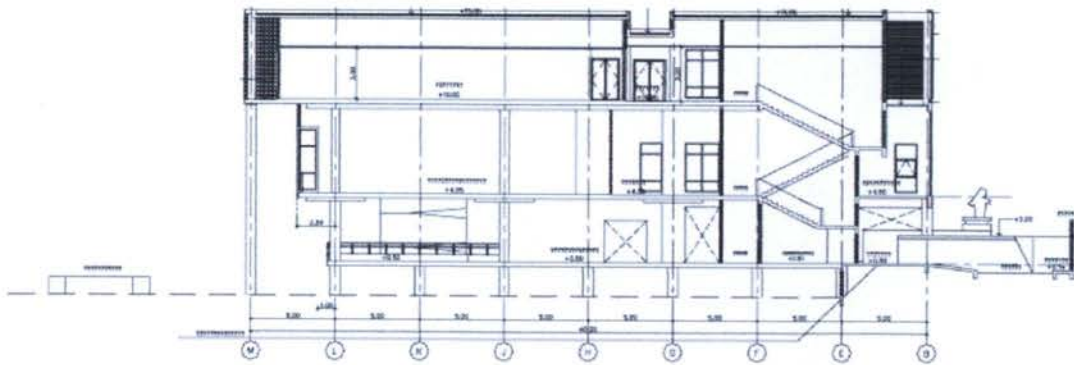
3.5.1.1 การสำรวจทางนอน

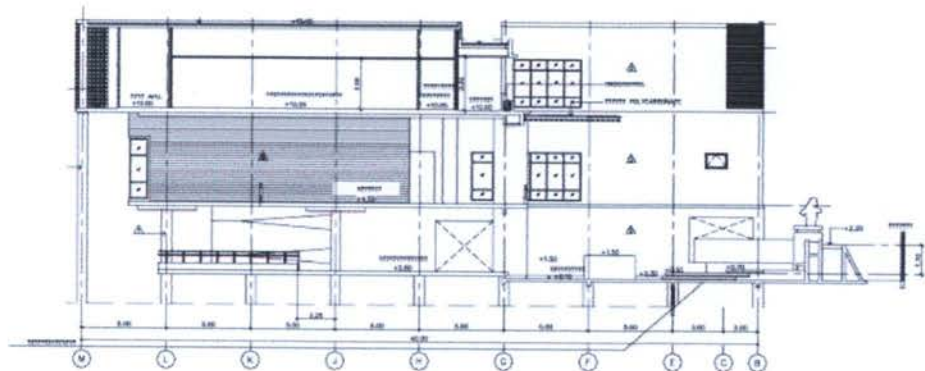
ภาพที่ 3.25 แสดงทางสำรวจแนวนอน
ที่มา : บริษัท อิตาเลียน-ไทย คิวลิออปเม้นต์

ทางสัญจรแนวนอนนั้นถูกวางไว้ในรอบนอกเกือบทั้งหมดคือ ทางสัญจรจะติดกับผนังที่เจาะช่อง
โล่งๆทำในไม้รู้สึกอึดอัด เมื่อเวลามีคนเยอะ และจะถูกลงไว้เหมือนกันทุกชั้น

3.5.1.2 การสัญจรทางตั้ง

SECTION-B
SCALE 1:250

SECTION-C
SCALE 1:250

ภาพที่ 3.26 แสดงทางสัญจรแนวตั้ง
ที่มา : บริษัท อิตาเลียน-ไทย คิวทีออปเม้นต์

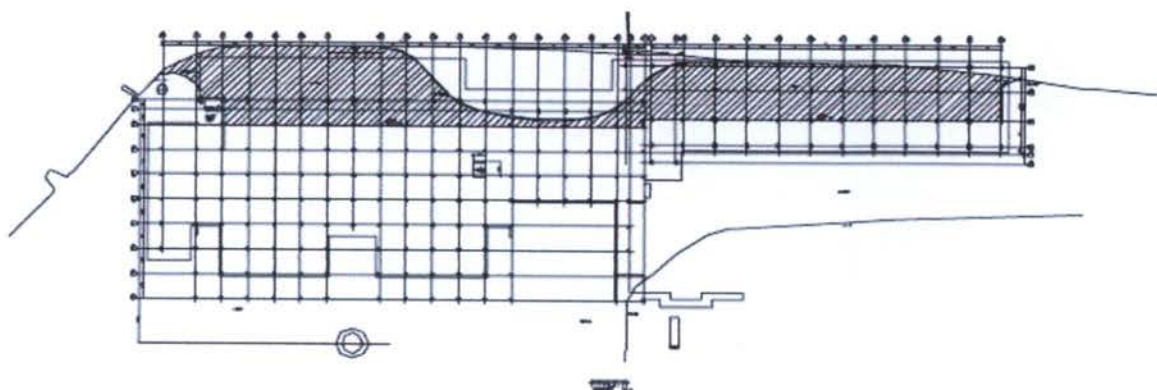
ทางสัญจรแนวตั้งมี 3 ระบบ คือ

1.บันไดจะอยู่ด้านหน้า และด้านหลังอาคาร ส่วนบันไดหนีไฟนั้นอยู่ด้านหลังอาคาร

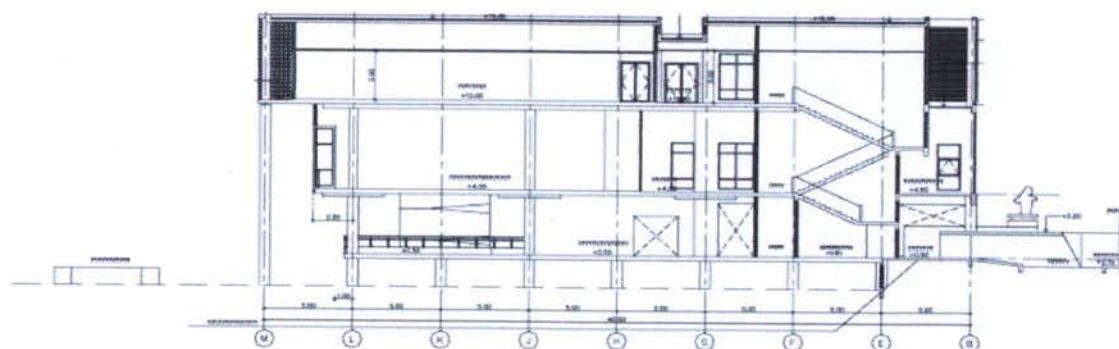
2.ลิฟท์ จะอยู่ด้านหน้าโถงต้อนรับ ติดกับบันได มี 1 ชุด

3.LAM สำหรับคนแก่ และคนพิการ ซึ่งจะอยู่ด้านหลังติดกับบันไดหนีไฟ

3.5.2 ที่ว่างภายในอันเกิดจากสถาปัตยกรรมหลัก

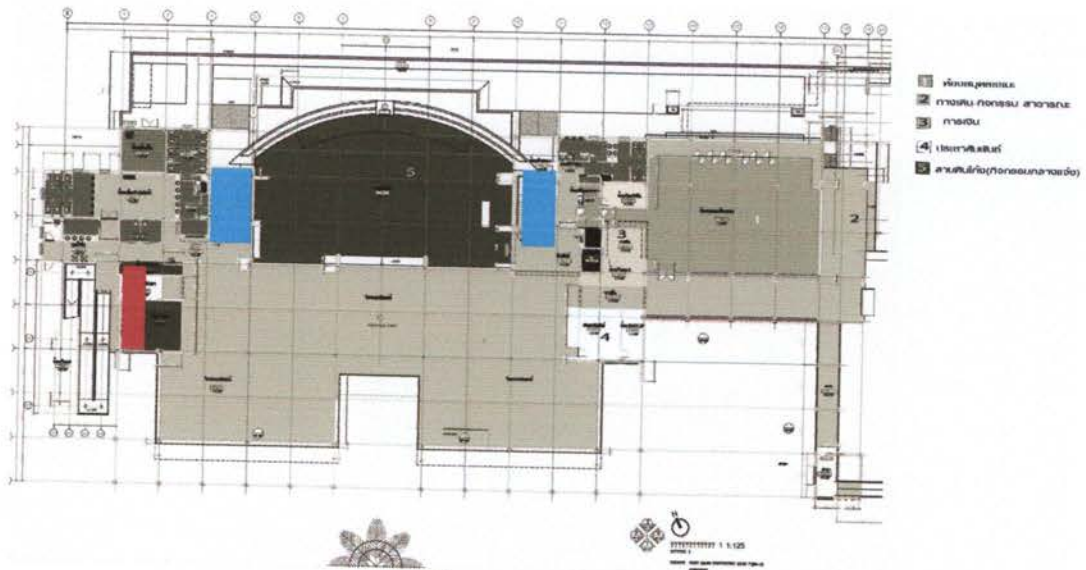
ภาพที่ 3.27 ที่วางจากการ แบ่งด้วยกิด ของเสา
บริษัท อิตาเลียน-ไทย ดีเวลอปเม้นต์

ภาพที่ 3.28 ที่วางจากการ แบ่งด้วยกิด ของเสา
บริษัท อิตาเลียน-ไทย ดีเวลอปเม้นต์

ที่ว่างซึ่งเกิดจากสถาปัตยกรรมหลักใน โครงการนี้ เกิด ขึ้นจากการแบ่ง ลายกิดของแนวนเสา แต่ละ ต้นซึ่ง โครงการนี้ แบ่งเสาออกเป็นช่วงๆ ละเท่าๆ กัน ทั้งหมด

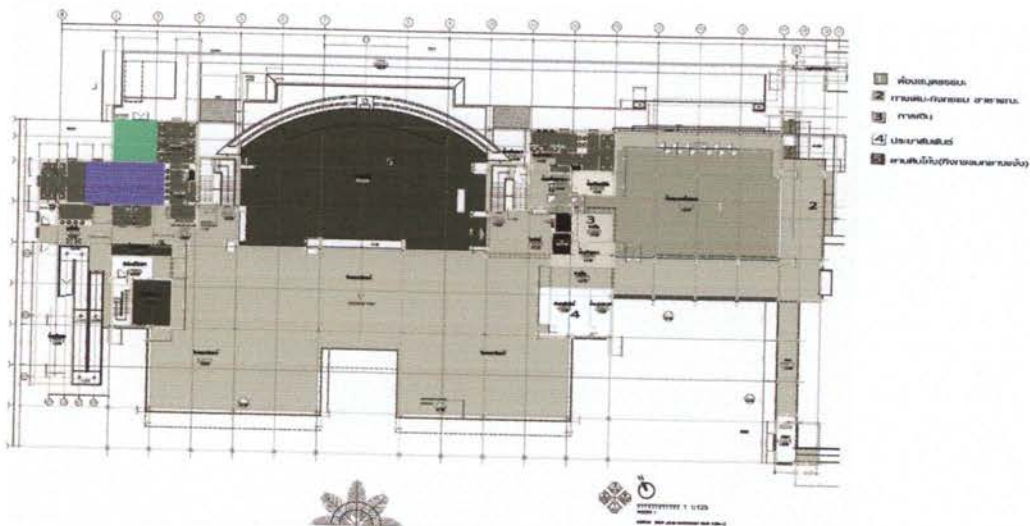
3.5.3 ข้อกำหนดต่างๆ ในการปรับปรุง (กฎหมาย พ.ร.บ.)

ภาพที่ 3.29 แสดงบันไดหนีไฟ
บริษัท อิตาเลียน-ไทย คิวลิออปเมนต์

3.5.4 ห้องเครื่องระบบ

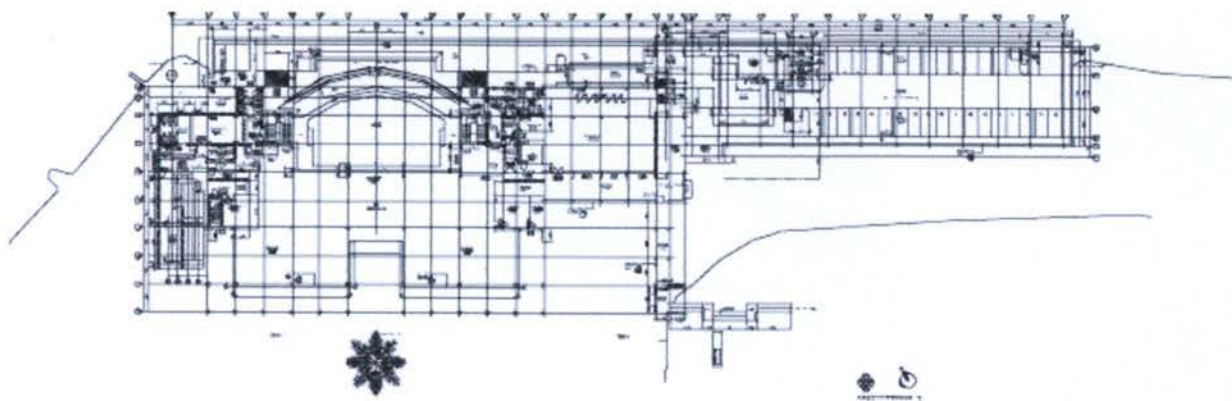
- สีเขียวคือ ตำแหน่งของห้องปั๊มน้ำ
- สีม่วงตำแหน่งของห้องไฟฟ้า

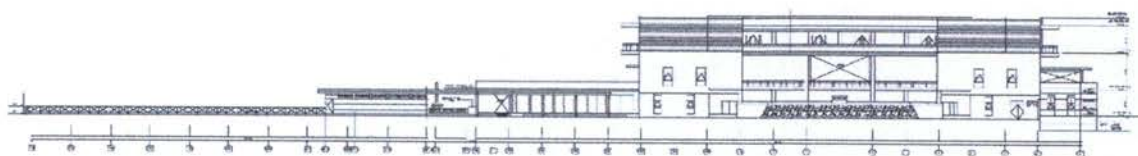
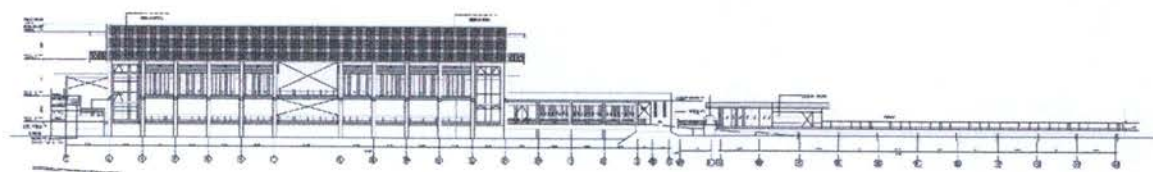
ภาพที่ 3.30 แผนภาพแสดงตำแหน่งห้องปั๊มน้ำ และห้องไฟฟ้า
บริษัท อิตาเลียน-ไทย คิวลิออปเมนต์

3.6 โครงสร้างและงานระบบ (Structure and Engineering System)

3.6.1 โครงสร้าง

ภาพที่ 3.31 แผนภาพแสดงตำแหน่งเสา
บริษัท อิตาเลียน-ไทย คิววีสื่อปเมนต์

ภาพที่ 3.32 แผนภาพแสดงรูปด้านอาคาร
บริษัท อิตาเลียน-ไทย คิววีสื่อปเมนต์

- อาคารสูง 3 ชั้นตั้งอยู่บนแหล่งน้ำจืด ของสวนสาธารณะ
- ใช้ระบบเสา ช่วงคอกลิฟท์ ใช้ผนังรับน้ำหนัก
- ระบบพื้น แบบ poatation สูง 4 เมตร
- โครงสร้าง ผนังใช้คอนกรีตมวลเบาก่อ แล้วฉาบทับด้วยสี earth color ซึ่งให้ความรู้สึกถึงความดิบในตัว

3.6.2 ระบบไฟฟ้า

แหล่งผลิตของระบบไฟฟ้ากำลังในการ ออกแบบระบบไฟฟ้า โครงการใช้แหล่งที่มาของไฟฟ้าที่ใช้ในโครงการทั้งหมด จาก การไฟฟ้านครหลวง

3.6.3 ระบบลิฟต์

- Passenger Lift จำนวน 1 ชุด

3.6.4 ระบบ Security System ซึ่งประกอบด้วย

-ระบบ Card Access เพื่อใช้ในการเข้าห้องจดหมายเหตุ

3.6.5 ระบบปรับอากาศ

เครื่องปรับอากาศส่วนกลางใช้ระบบ cooling tower โดยจะใช้ในบริเวณสถานที่กว้างๆ เพราะประหยัดค่าเดินท่อแอร์

-ระบบปรับอากาศแบบ precision air condition เป็นระบบปรับอากาศที่ใช้ในห้องที่ต้องการควบคุมความชื้น เหมาะกับการใช้ในห้องเก็บจดหมายเหตุเพราะไม่ทำให้จดหมายเหตุเกิดการเสียหาย

3.6.6 ระบบเสียง

ระบบเสียงเป็นองค์ประกอบที่ต้องคำนึง ในการออกแบบอย่างมาก เพราะความบกพร่องของเสียงในห้องนั้น เกิดขึ้นได้หลายลักษณะ

3.6.6.1.เสียงก้อง ถ้าระยะทางที่เสียงทางตรงและเสียงสะท้อนเดินทางห่างกัน 65ฟุต เป็นเวลา 0.06 วินาที อาการก้องจะรุนแรงมาก

3.6.6.2.จตุรวมเสียง เนื่องจากผนังและเพดานเป็นส่วนเว้า จะทำให้เสียงที่สะท้อนออกมา รวมเป็นจุด ๆหนึ่ง ทำให้เกิดเสียงดังบริเวณนั้นแก้ไข โดยให้ผนังนูนออกเพื่อกระจายเสียงออกจากกัน ตารางที่ 3.2 ผลการศึกษาและวิเคราะห์ที่ตั้งโครงการ

หัวข้อหลัก	หัวข้อรอง	หัวข้อย่อย	รายละเอียด	การปรับปรุงหรือแก้ไข
บริบท	สภาพแวดล้อมทางด้านนามธรรม	วิถีชีวิต	เร่งรีบ, แข่งขัน, ทันสมัย	-
		กลุ่มชาติพันธุ์	เป็นศูนย์กลางการศึกษา	-
	ทัศนเหนือ	ประเพณีวัฒนธรรม	แหล่งท่องเที่ยว, การศึกษา, การค้า, ธุรกิจ	-
		ทิศใต้	บริษัท ปตท.จำกัด	-
	สภาพแวดล้อมทางด้านรูปธรรม	ทิศใต้	ติดสะพานสวนรถไฟ	-

		ทิศตะวันออก	ติดฝั่งถนนวิภาวดีรังสิต	-
		ทิศตะวันตก	สนามกอล์ฟ และที่จอดรถสวน รถไฟ	-
หัวข้อหลัก	หัวข้อรอง	หัวข้อย่อย	รายละเอียด	การปรับปรุง หรือแก้ไข
การเข้าถึง (Approach)	ความยากง่าย ในการเข้าถึง	มีระบบขนส่ง มวลชน	ทางยกระดับบดอนเมืองโทลล์เวย์ รถไฟลอยฟ้า รถไฟฟ้าได้ดิน ป้ายรถเมล์หน้าโครงการ	มีรถกอล์ฟหรือ มินิบัสรับส่ง
	มุมมองระหว่าง การเข้าถึง	สามารถ มองเห็นได้ง่าย	ประตูทางเข้า 1,2	มีป้ายบอกทาง
	ที่จอดรถพาหนะ	อาคารจอดรถ	จอดได้ 2 ที่	-
	การรับรู้ของ ทางเข้า	สามารถรับรู้ได้ ง่าย	ประตูทางเข้า 1,2	มีป้ายบอกทาง
ทางเข้าอาคาร (Building Entrance)	ระบบทางเข้าใน รูปแบบต่างๆ	รถประจำทาง	ต้องเดินประมาณ 500 ม.	มีป้ายบอกทาง
		ไฟฟ้า	เดินจากสวนรถไฟ	มีป้ายบอกทาง
		รถส่วนบุคคล	เข้าทางประตู 2 และ 1	มีป้ายบอกทาง
ทิศทางการ วางอาคาร (Orientation)	ความสัมพันธ์ ระหว่างทิศ ทางการวาง อาคารกับ ภูมิอากาศ	อาคารที่ตั้ง โครงการ	ทิศเหนือบริษัท ปตท.จำกัด	เปิดมุมมอง ภายในเพื่อ ดึงดูดคน
			ทิศตะวันออกมองเห็นวิวทัศนสวน รถไฟและถนนวิภาวดีรังสิต	เป็นส่วนเปิด และผ่อนคลาย
			ทิศตะวันตกติดกลับที่จอดรถ สวนรถไฟ	เป็นส่วนที่ต้อง เปิดเพื่อสะดวก การเข้าถึง
			ทิศใต้ ได้รับลมตลอดเวลา	ออกแบบโดย คำนึงถึงลม
		อาคารโดยรอบ	ทิศเหนือ บริษัท ปตท.จำกัด	บังลมในฤดู หนาว

			ทิศตะวันออกไม่มีอาคารมาบัง ทิวทัศน์	เปิดมุมมองเพื่อ การมองเห็น
			ทิศตะวันตกติดกลับที่จอดรถ สวรรณไพพรรายากาศร่มรื่น	เพิ่มทางเข้าเพื่อ ง่ายกับการ เข้าถึง
			ทิศใต้ติดสระน้ำ ได้รับลม ตลอดเวลา	เปิดเพื่อรับลม
หัวข้อหลัก	หัวข้อรอง	หัวข้อย่อย	รายละเอียด	การปรับปรุง หรือแก้ไข
ทิศทางการ วางอาคาร (Orientation)	ความสัมพันธ์ ทิศทางการวาง อาคารกับ มุมมอง	สภาพแวดล้อม โดยรวม	การวางอาคารใช้ประโยชน์จาก ลมธรรมชาติเป็นหลักคือพื้นที่ เปิดโล่งส่วนใหญ่จะได้รับลม ตลอดทำให้ไม่ร้อน	-
สถาปัตยกรรม เดิม (Existing Architecture)	การสัญจรทั้ง แนวตั้งและ แนวนอน	การสัญจรทาง นอน	ทางเข้าออกพร้อมกันที่จุดเดียว แออัดเวลาคนเยอะ	เปลี่ยน ทางเข้าออกใหม่
		การสัญจรทาง ตั้ง	ใช้ลิฟต์จุดเดียวและบันได2จุด	-
โครงสร้างและ งานระบบ (Structure and Engineering)	รูปแบบผนัง อาคาร	ผนังเพื่อโซว์ ความเป็น เอกลักษณ์	ผนังปูนเปลือยโดนแดดแล้วเกิด ความร้อน	ต้องคำนึงถึง ระบบระบาย ความร้อน
	มาตรฐานการ รองรับ แผ่นดินไหว	ต้านทาน แผ่นดินไหว		-
	การเคลื่อนไหว อากาศโดยรอบ โครงการ	ผนังด้านนอก ของอาคาร	ไม่มีปัญหาในแรงลม	-
	พลังงานภายใน อาคาร	ปูนเปลือย	แสดงถึงแนวความคิดของ โครงการ	-

System)	แหล่งผลิตของระบบไฟฟ้ากำลัง	พลังงานหลัก	จากการไฟฟ้านครหลวง	-
		ไฟฟ้าสำรอง		
				จาก Standby Generator ของโครงการเอง
	ระบบลิฟต์	ลิฟต์ทั่วไป	(Low Zone) จำนวน 4 ชุด	เฉพาะพนักงาน
		ลิฟต์ service	Service Lift และใช้เป็น Fire man Lift จำนวน 1 ชุด	-

บทที่ 4

รายละเอียดโครงการ

4.1 วัตถุประสงค์ของการออกแบบ

1.1 เนื่องจากโครงการเดิมเป็นศูนย์การเรียนรู้ทางศาสนาแต่กิจกรรมที่มีและเกิดขึ้นในโครงการมีน้อยมาก และส่วนใหญ่ไม่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้ของเยาวชนตามเป้าหมายที่วางไว้แต่แรกการออกแบบจึงต้องการปรับเปลี่ยนและเพิ่มเติมในส่วนของกิจกรรมให้ดูน่าสนใจ และมีหลากหลายเพื่อตอบสนองการเรียนรู้ของเยาวชนในยุคปัจจุบัน

1.2 เพื่อแก้ปัญหาคอขวดความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ใช้งานที่ไม่เชื่อมต่อกัน ทำให้ผู้ที่เข้ามาในโครงการรู้สึกสับสนกับการเข้ามาใช้งานว่าควรไปทางไหนก่อนจึงทำให้การเรียนรู้ไม่เป็นไปตามระบบที่วาง

4.2 รายละเอียดโครงการ

โครงการ ออกแบบปรับปรุงสถาปัตยกรรมภายในหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ สามารถแบ่งพื้นที่ได้ ทั้งหมด 6 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ส่วนสาธารณะ พื้นที่ส่วนสำนักงาน พื้นที่ส่วนการศึกษา พื้นที่ส่วนสนับสนุนและซ่อมบำรุง พื้นที่ส่วนส่วนเก็บรักษา พื้นที่ส่วนงานระบบ แบ่งได้ดังต่อไปนี้คือ

4.2.1 ส่วนนิทรรศการ

- ส่วนปฐมเทศ
- ส่วนกิจกรรมอเนกประสงค์และลานหินโค้ง
- ห้องรับรองวิทยากร
- ห้องควบคุม
- ส่วนนิทรรศการถาวร
- ห้องควบคุม

4.2.2 ส่วนสำนักงาน

- ห้องผู้บริหาร
- พื้นที่ส่วนทำงานพนักงานประจำ
- พื้นที่ส่วนทำงานอาสาสมัคร
- pantry
- ห้องเก็บของ

4.2.3 ส่วนกันค้ว

- พื้นที่กันค้ว
- ห้อง sever
- ห้องบริการ
- ส่วนอนุรักษ์
- ส่วนเก็บจดหมายเหตุ

4.2.4 ส่วนสนับสนุนโครงการ

- ส่วนประชาสัมพันธ์
- ร้านอาหารและเครื่องดื่ม
- ร้านหนังสือและสื่อธรรมะ
- ห้องประชุม
- ห้องควบคุม
- ห้องพักรักษาซ่อมบำรุง
- ห้องเตรียมอาหาร

4.2.65งานระบบ

- ห้องเครื่องลิฟท์
- ห้องระบบไฟฟ้า
- ห้องระบบสุขภิบาล

4.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการออกแบบ

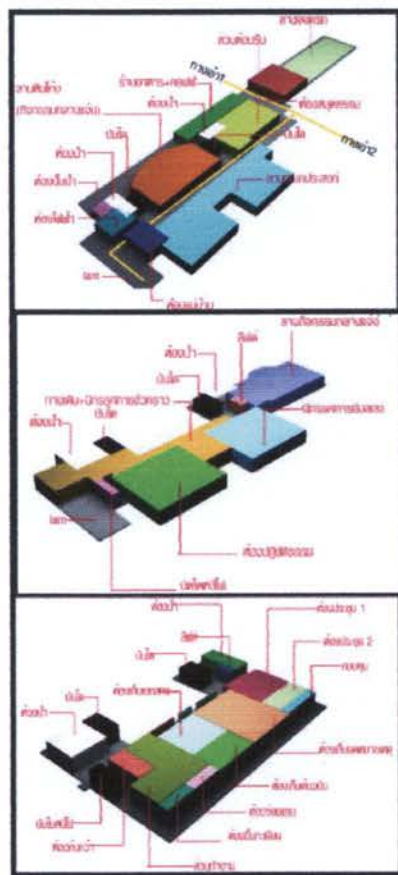
- 3.1 สามารถแก้ไขปัญหาของโครงการในเรื่อง กิจกรรมที่เกิดขึ้นในโครงการให้เพียงพอ และตอบสนองต่อความต้องการของเยาวชนในยุคปัจจุบัน
- 3.2 สามารถแก้ไขปัญหาของโครงการในเรื่องพื้นที่การใช้งาน ให้มีความเชื่อมต่อ และเข้าใจง่ายขึ้นเพื่อการเรียนรู้ที่เป็นลำดับขั้นตอน

บทที่ 5

การการออกแบบทางเลือก

การออกแบบสถาปัตยกรรมภายใน [ชื่อโครงการ] เพื่อให้เหมาะสมที่สุดกับผู้ให้บริการผู้รับบริการ และที่ตั้งโครงการนั้น จำเป็นต้องทำการทดลองออกแบบ (Experimental Design) โดยการออกแบบทางเลือก (Schematic Design) เพื่อทดลองความเป็นไปได้ (Possibility) ในแบบต่างๆ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) หรือเป้าหมาย (Goal) พร้อมทั้งวิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยของแต่ละแบบ เพื่อเปรียบเทียบหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการพัฒนาการออกแบบขั้นต่อไป โดยทั้งนี้มีเกณฑ์ ได้ทดลองออกแบบทั้งหมด 3 แบบ ดังนี้คือ

5.1 ทางเลือกที่ 1 ออกแบบเพื่อการเข้าถึงที่ง่ายขึ้น และเข้าใจง่ายต่อการใช้งาน

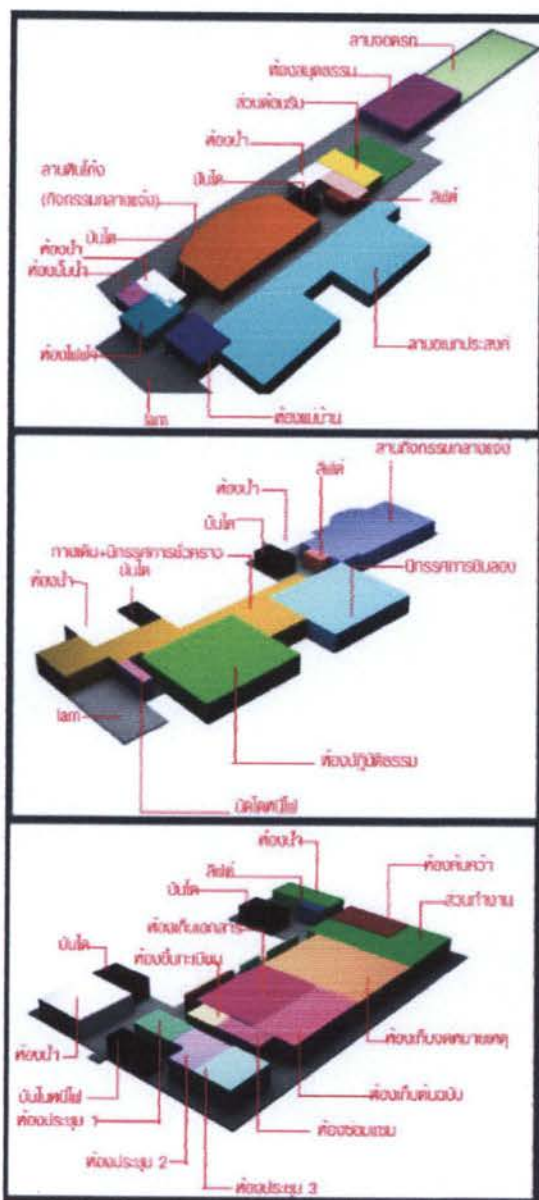

ภาพที่ 5.1 แสดงการจัดพื้นที่โครงการแบบที่ 1
ที่มา: จากการศึกษาวิเคราะห์

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยทางเลือกที่ 1

หัวข้อ	รายละเอียด	จุดเด่น	จุดด้อย	หมายเหตุ
ระบบ [ความสัมพันธ์ ของที่ว่าง]	การเข้าถึงส่วนต่างๆ ทำได้ง่าย	สามารถเข้าถึง ได้ง่าย	ยากต่อการ ควบคุมความ ปลอดภัย	
ลำดับของ กิจกรรม			ยากต่อการวาง ลำดับกิจกรรม	
ความต่อเนื่อง ของกิจกรรม	สามารถทำกิจกรรม ได้หลากหลายกว่า	สามารถทำ กิจกรรมได้ อย่างต่อเนื่อง		
ความต่อเนื่อง ของการมอง	มองเห็นโดยตลอด ในเวลาทำกิจกรรม	ใช้กิจกรรมเป็น ตัวดึงดูด		
ความเข้าใจ/ สับสน	ง่ายต่อการเข้าใจ			

5.2 ทางเลือกที่ 2 ออกแบบเพื่อการตลาด คือใช้ร้านค้าและส่วนต่างๆ มาดึงดูดผู้เข้าชมให้ดูมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 5.2 แสดงการจัดพื้นที่โครงการแบบที่ 2
ที่มา: จากการศึกษาวิเคราะห์

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยทางเลือกที่ 2

หัวข้อ	รายละเอียด	จุดเด่น	จุดด้อย	หมายเหตุ
ระบบ [ความสัมพันธ์ ของที่ว่าง]	ออกแบบเพื่อดึงดูด ผู้คนที่ผ่านไปมาโดย ใช้ส่วนที่น่าสนใจ เป็นตัวล่อ	ในเชิงการตลาด สามารถหา รายได้ ๖ ดีดีกว่า	ผู้คนจะแออัด บริเวณหน้า	
ลำดับของ กิจกรรม		สามารถกำหนด กิจกรรมที่ น่าสนใจไว้ ดึงดูดผู้คน		
ความต่อเนื่อง ของกิจกรรม	สามารถทำกิจกรรม ได้หลากหลายกว่า			
ความต่อเนื่อง ของการมอง	ใช้มุมมองจากที่นั่ง พักให้เกิดประโยชน์	นำสายตาไปสู่ จุดที่น่าสนใจ ได้ง่าย		
ความเข้าใจ/ สับสน	ง่ายต่อการเข้าใจ			

ตารางที่ 5.3 การวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยทางเลือกที่ 3

หัวข้อ	รายละเอียด	จุดเด่น	จุดด้อย	หมายเหตุ
ระบบ [ความสัมพันธ์ ของที่ว่าง]	แยกส่วนใช้งาน ระหว่างผู้ให้ และ ผู้รับ	สะดวกต่อการ ติดต่อ ประสานงาน	เสียพื้นที่บางส่วน ไป	
ลำดับของ กิจกรรม	สามารถเรียงลำดับ กิจกรรมได้ตาม ต้องการ			
ความต่อเนื่อง ของกิจกรรม	สามารถทำกิจกรรม ได้หลากหลายกว่า	พื้นที่กิจกรรม ถูกแยกออกมา จากพื้นที่ ทำงานทำให้ สามารถใช้ ประโยชน์ได้ อย่างอิสระ		
ความต่อเนื่อง ของการมอง	เกิดความต่อเนื่องทั้ง ในมุมมองของ กิจกรรมและมุมมอง ในการเข้าติดต่อ ประสานงาน	ไม่ทำให้เสีย บรรยากาศ ระหว่างทำ กิจกรรม		
ความเข้าใจ/ สับสน	ง่ายต่อการเข้าใจ และไม่สับสนใน ระหว่างที่มีการ ติดต่องาน			

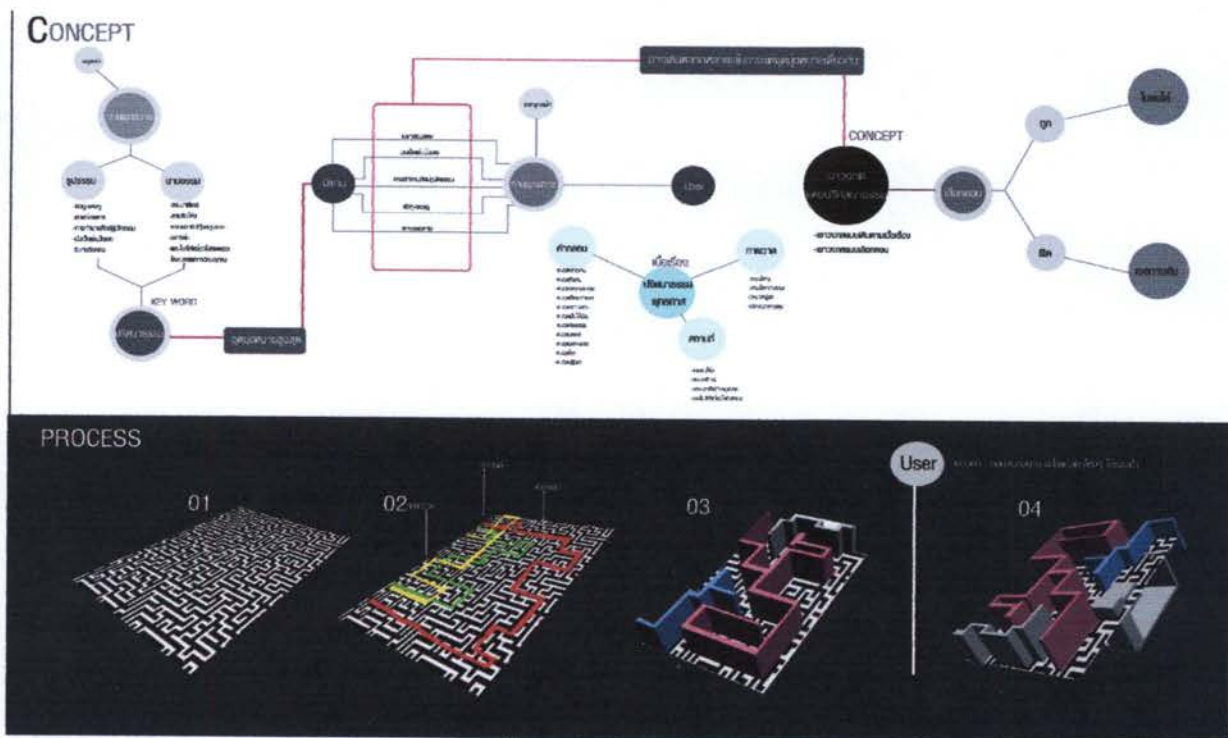
บทที่ 6

แนวความคิดและการออกแบบ

ในงานสถาปัตยกรรมภายนอกจากการออกแบบให้ตอบสนองกับผู้ใช้บริการและรับบริการ และเป็นการแก้ปัญหาของที่ตั้ง โครงการให้สามารถใช้สอยได้อย่างเต็มประสิทธิภาพแล้วการสร้างสรรค้ให้มีความแตกต่าง มีรูปแบบที่ชัดเจน จำเป็นต้องมีแนวความคิดในการออกแบบ(Design Concept) อันมาจากการศึกษาประวัติความเป็นมาและผลงานของท่านสมเด็จพระพุทธทาสภิกขุ สำหรับ โครงการออกแบบปรับปรุงสถาปัตยกรรมภายในหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ นี้คือ เจวางกดแห่งปรีศสนาธรรม

6.1 ที่มาและความสำคัญของแนวความคิดในการออกแบบ

ทำการรวบรวมและศึกษาวิเคราะห์ผลงานของท่านพุทธทาส ว่าอะไรคือหัวใจของท่านพุทธทาสแล้วดึงออกมาสื่อความหมายโดยแปลเปลี่ยนจากนามธรรม สู่รูปธรรมเพื่อให้ผู้คนทั่วไปสามารถเข้าใจผลงานได้ ด้วยการ เฟ้งพิจาณาในระดับที่ง่ายกว่าของเดิมโดยการดำเนินเรื่องให้มีความน่าตื่นเต้น ด้วยการ เลือกตอบ ถูก-ผิด และผลที่ได้จากงานเลือก

ภาพที่ 6.1 ฟังแสดงแนวความคิด

ที่มา : จากการวิเคราะห์

6.2. วัตถุประสงค์ของแนวความคิดในการออกแบบ

- 2.1 เพื่อสร้างสรรค์ที่ว่างภายในให้เกิดที่ว่างที่สื่อความหมายปรีชาสนาธรรมท่านพุทธทาส
- 2.2 เพื่อแก้ไขปัญหาของโครงการและให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้โครงการ

6.3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากแนวความคิดในการออกแบบ

- 3.1 สามารถวิเคราะห์ข้อมูลด้านประวัติและผลงานท่านพุทธทาสสู่การสร้างสรรค์ที่ว่างที่สื่อต่อการเรียนรู้วิถีพุทธทาสได้
- 3.2 สามารถแก้ไขปัญหาของโครงการให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้โครงการได้

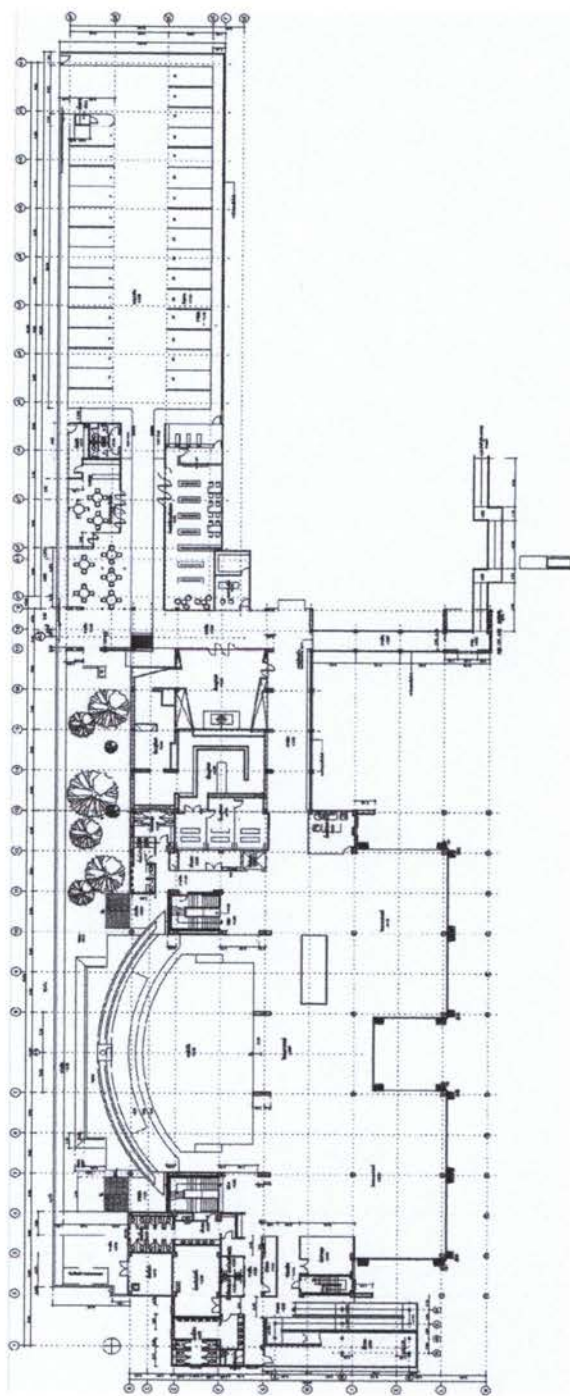
6.4. แนวความคิดกับการออกแบบ

ทำการรวบรวมและศึกษาวิเคราะห์ผลงานของท่านพุทธทาส ว่าอะไรคือหัวใจของท่านพุทธทาส แล้วดึงออกมาสื่อความหมายโดยแปลเปลี่ยนจากนามธรรม สู่รูปธรรมเพื่อให้ผู้คนทั่วไปสามารถเข้าใจผลงานได้ ด้วยการ เฟ้งพิจาณาในระดับที่ง่ายกว่าของเดิมโดยการดำเนินเรื่องให้มีความน่าตื่นเต้น ด้วยการ เลือกลง ปลูก-ผิด และผลที่ได้จากงานเลือก

จากเกณฑ์และข้อกำหนดต่างๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์ และแนวความคิดในที่ได้จากการศึกษาข้อมูลเฉพาะของโครงการ สู่การออกแบบ [ชื่อโครงการ] อันประกอบด้วยแบบทางสถาปัตยกรรมดังต่อไปนี้

6.5 ผังเครื่องเรือน (Furniture Plan)

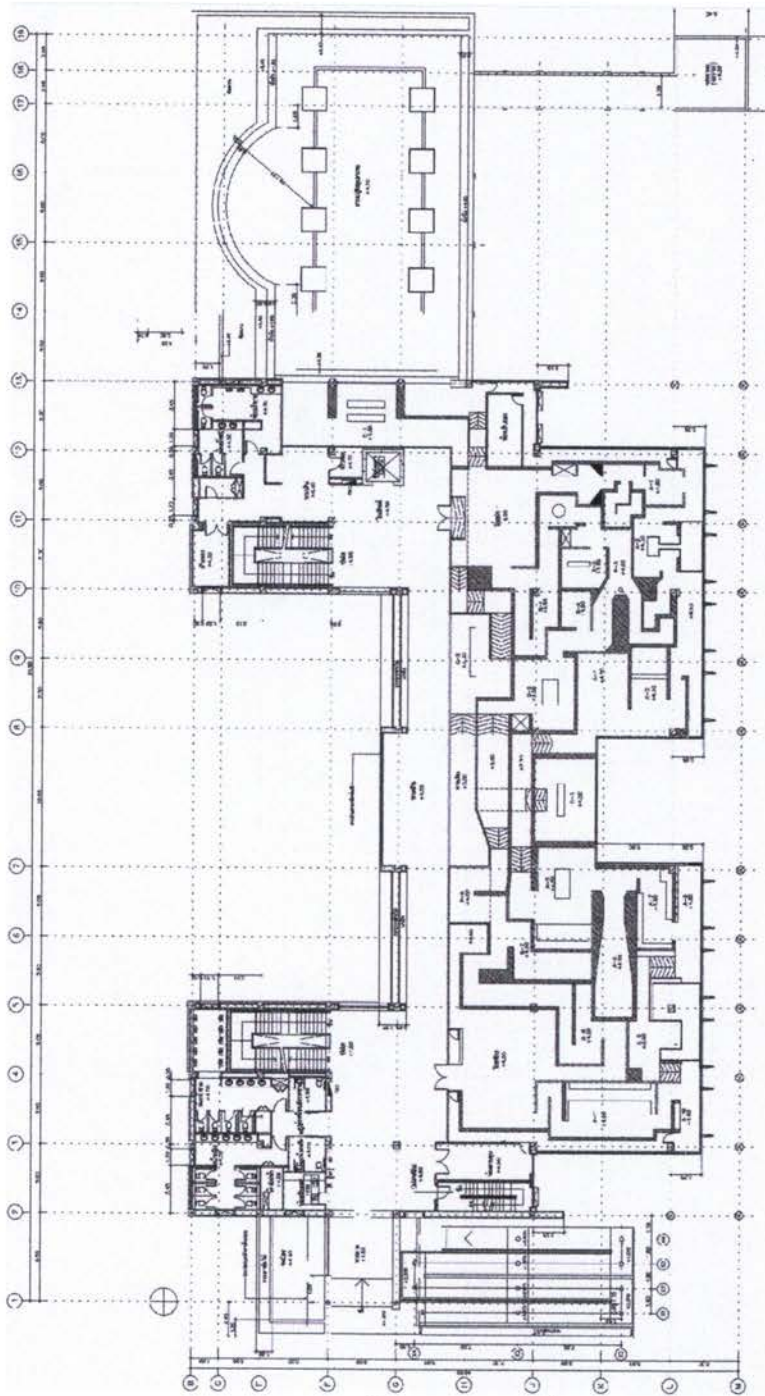
6.5.1 ผังเครื่องเรือนชั้น 1

ภาพที่ 6.2 ผังแสดงเครื่องเรือนชั้น 1

ที่มา : จากการวิเคราะห์

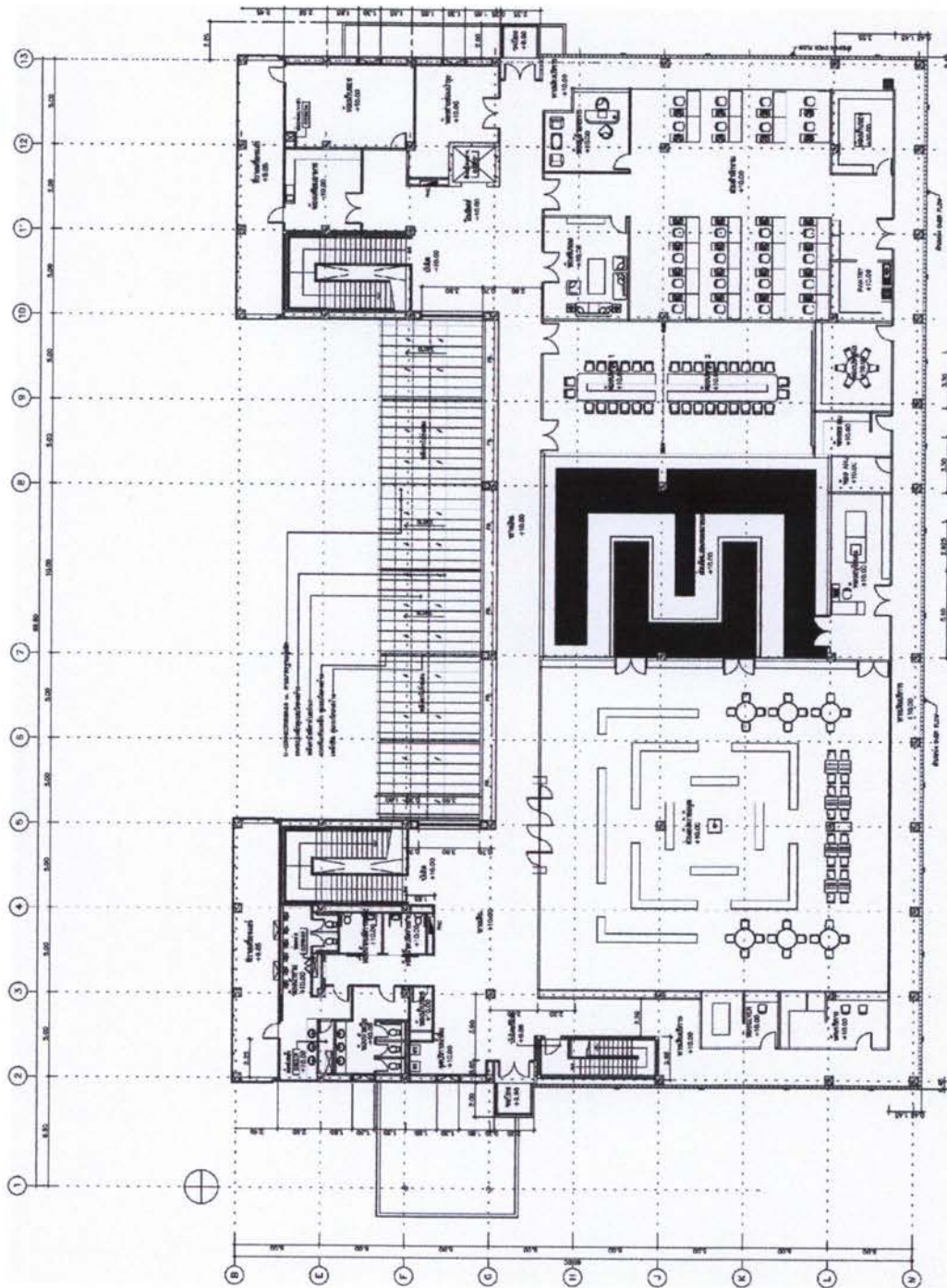
6.5.2 แผนผังเครื่องเรือนชั้น 2

ภาพที่ 6.3 แผนผังเครื่องเรือนชั้น 2

ที่มา : จากการวิเคราะห์

6.5.2 ผังเครื่องเรือนชั้น 3

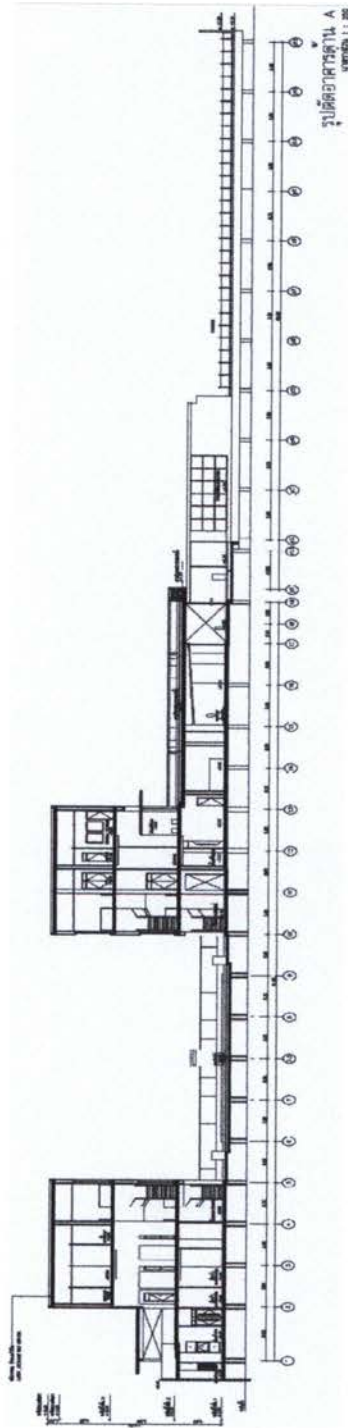
ภาพที่ 6.4 ผังแสดงเครื่องเรือนชั้น 3

ที่มา : จากการวิเคราะห์

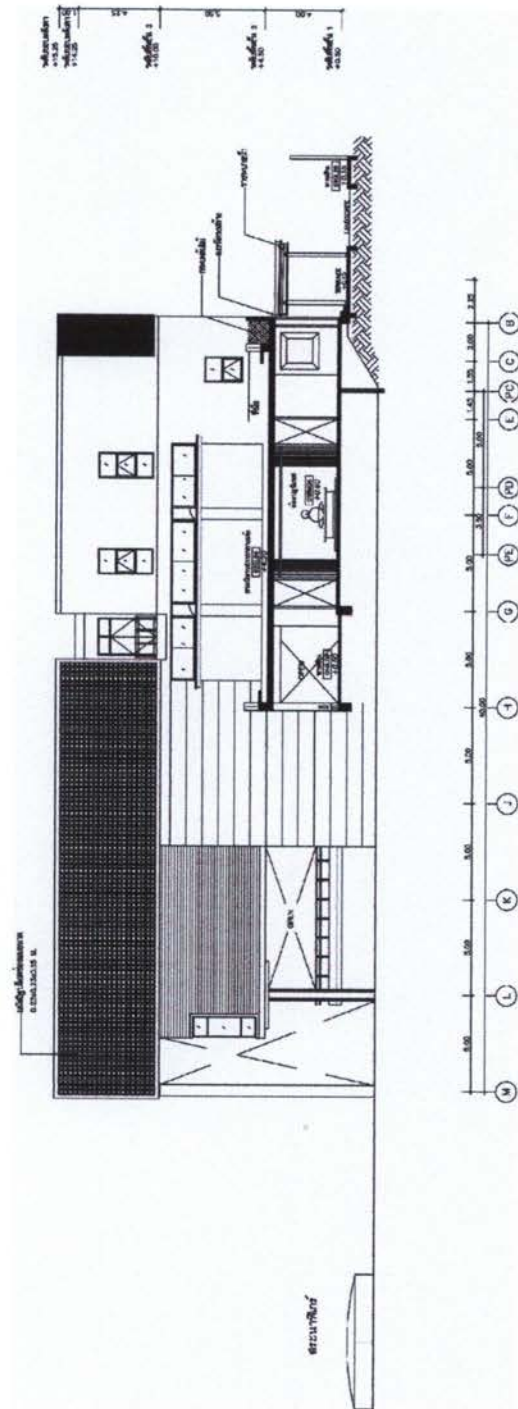
6.6 รูปด้าน (Elevation)

6.6.1 รูปด้านตามยาว

ภาพที่ 6.5 รูปด้านตามยาว
ที่มา : จากการวิเคราะห์

6.6.2 รูปด้านตามขวาง

ภาพที่ 6.5 รูปด้านตามยาว
ที่มา : จากการวิเคราะห์

6.7 ทศนียภาพ (Perspective)

6.7.1 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนทางเข้าโครงการ

ภาพที่ 6.6 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนทางเข้าโครงการ

ที่มา : จากการวิเคราะห์

6.7.2 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนร้านอาหารและเครื่องดื่ม

ภาพที่ 6.7 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนร้านอาหารและเครื่องดื่ม

ที่มา : จากการวิเคราะห์

6.7.3 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนปฐมนิเทศ

ภาพที่ 6.8 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนปฐมนิเทศต้อนรับผู้สวน โมกข์
ที่มา : จากการวิเคราะห์

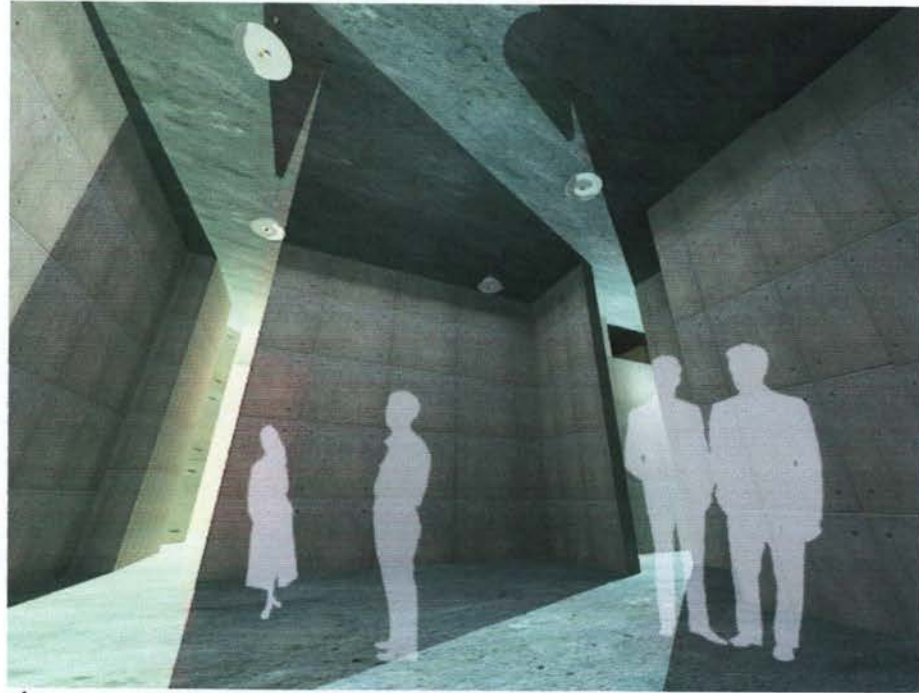
6.7.3 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนปฐมนิเทศ

ภาพที่ 6.9 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนปฐมนิเทศสวน โมกข์อยู่ที่ไหน
ที่มา : จากการวิเคราะห์

6.7.6 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนนิทรรศการถาวรส่วนโรงพักที่ 1

ภาพที่ 6.12 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนของนิทรรศการถาวรในโรงพักที่ 1

ที่มา : จากการวิเคราะห์

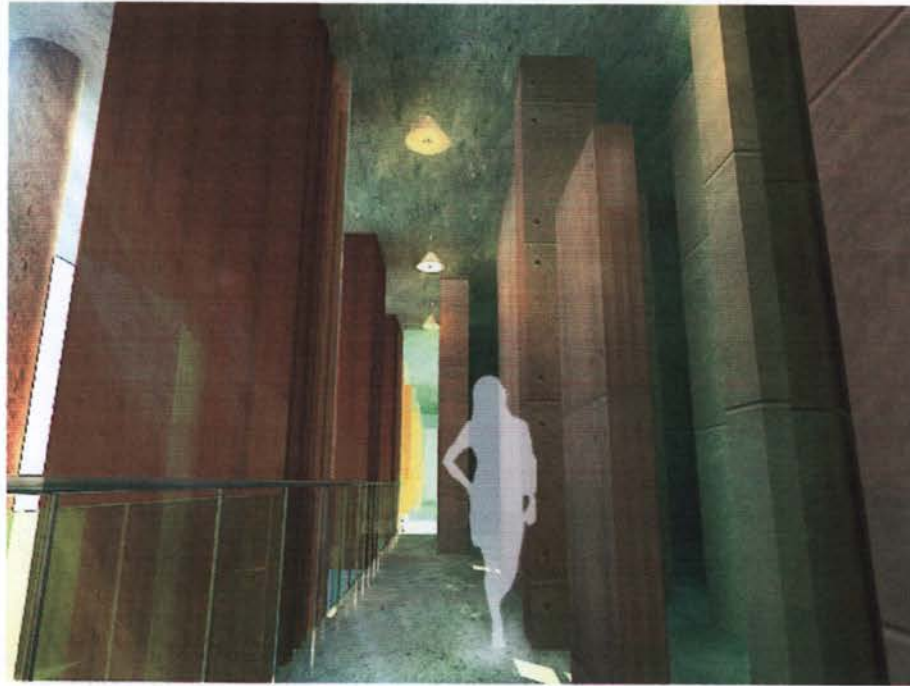
6.7.7 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนนิทรรศการถาวรส่วนโรงพักที่ 2

ภาพที่ 6.13 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนของนิทรรศการถาวรในโรงพักที่

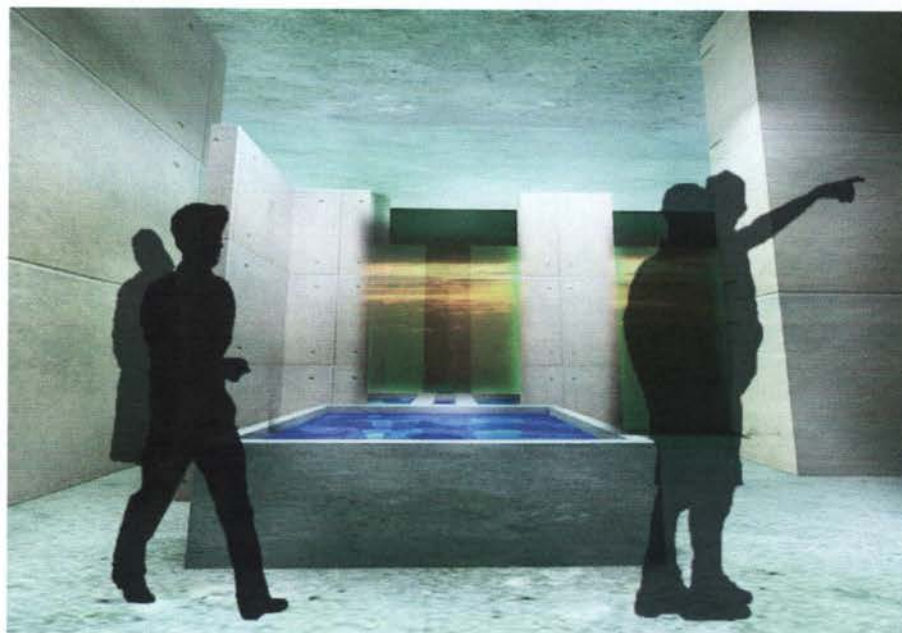
ที่มา : จากการวิเคราะห์

6.7.8 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนนิทรรศการถาวรส่วนปรีศนาธรรมในคำกลอน

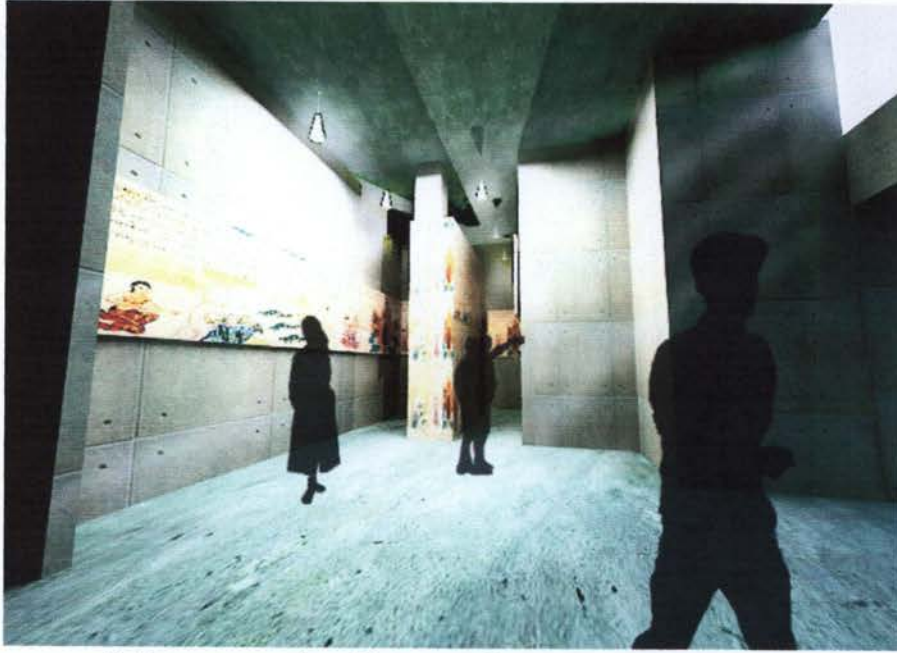
ภาพที่ 6.14 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนของนิทรรศการถาวรส่วนปรีศนาธรรมในคำกลอน
ที่มา : จากการวิเคราะห์

6.7.9 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนนิทรรศการถาวรส่วนปรีศนาธรรมแม่น้ำคต

ภาพที่ 6.15 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนของนิทรรศการถาวรส่วนปรีศนาธรรม แม่น้ำคต
ที่มา : จากการวิเคราะห์

6.7.10 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนปริศนาธรรมในภาพวาดหมวดเต๋าเขกระด้ายนอกบ

ภาพที่ 6.16 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนปริศนาธรรมในภาพวาดหมวดเต๋าเขกระด้ายนอกบ
ที่มา : จากการวิเคราะห์

6.7.11 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนปริศนาธรรมในภาพวาดไหว้พระพุทธรูป

ภาพที่ 6.17 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนปริศนาธรรมในภาพวาดไหว้พระพุทธรูป
ที่มา : จากการวิเคราะห์

6.7.12 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนนิทรรศการถาวรส่วนปรีศนาธรรมในสถานที่ธรรมวาริ

ภาพที่ 6.18 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนปรีศนาธรรมในสถานที่ธรรมวาริสวนทางเข้า
ที่มา : จากการวิเคราะห์

ภาพที่ 6.19 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนปรีศนาธรรมในสถานที่ธรรมวาริส่วนห้องบรรยาย
ที่มา : จากการวิเคราะห์

6.7.13 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนนิทรรศการถาวรส่วนปรีศนาธรรมในสถานที่ลานหินโค้ง

ภาพที่ 6.20 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนปรีศนาธรรมในสถานที่ลานหินโค้ง
ที่มา : จากการวิเคราะห์

6.7.14 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนนิทรรศการถาวรส่วนปรีศนาธรรมในสถานที่สระนาฬิกา

ภาพที่ 6.21 ภาพทัศนียภาพแสดงส่วนปรีศนาธรรมในสถานที่สระนาฬิกา
ที่มา : จากการวิเคราะห์

บรรณานุกรม

กองตำราคณะธรรมทาน. ธรรมฐานมูลนิธิ. 2553. เปิดสวนมณกะที่กรุงเทพฯ. พิมพ์ครั้งที่1.
กรุงเทพฯ ฯ : บัญชีใหม่ จำกัด

กิตติศักดิ์ รุ่งเรืองวัฒนชัย. 2553. ผู้จัดการสำนักงาน หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ.
สัมภาษณ์.20 สิงหาคม.

ขวัญชนก มุสิกะ. 2550. "โครงการศึกษาและออกแบบหอพุทธทาสวิถี สวนโมกขพลาราม".
วิทยานิพนธ์ ปริญญาบัณฑิต ภาควิชา เทคโนโลยีสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล รัตนบุรี.

ณัฐพร พรหมศิริ. 2546. "โครงการออกแบบปรับปรุงสถาปัตยกรรมภายในหออัครศิลป์".
วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต ภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคล รัตนบุรี.

สลิมาม หันต์เจริญวงศ์. 2552. "BUDDHADASA BLESS". A DAY. ปีที่ 9,
ฉบับที่119(ธันวาคม) : 76-77.

หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ. 2253. [สื่อออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : <http://www.bia.or.th>

ประวัติผู้เขียน

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ

ชื่อ-นามสกุล นาย เกียรติศักดิ์ ศรีโสภา

วัน / เดือน / ปี เกิด 22 / 02 / 2531

ที่อยู่ 9/2 หมู่16 ต.คลองห้า อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12120

เบอร์ที่ติดต่อได้ 080-281-6086 / email: cussendo@hotmail.com

ประวัติการศึกษา

1. โรงเรียนชุมชนวัดมณฑลประสิทธิ์ อนุบาล1 – ป.6
2. โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต ม.1-ม.6
3. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรี
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สาขา สถาปัตยกรรมภายใน

